

ÇALIŞMA MECLİSİ

22 - 29 OCAK 1962

I Ç İ N D E K İ L E R

	<u>Sayfa</u>
4841 Sayılı Kanunun Çalışma Meclisiyle ilgili 17 nci maddesi	7
III. Çalışma Meclisinin Bakanlıkça hazırlanan gündemi	9
III. Çalışma Meclisine katılanlar	11
Çalışma Bakanı Bülent Ecevit'in III. Çalışma Meclisini açış konuşması	25
Başkanlık Divanı kâtipler seçimi	35
Komisyonlar seçimi ve gündemde yapılan değişiklikler	36
Komisyon çalışmaları	40
III. Çalışma Meclisi Başkanlık Kurulu Tutanağı	41
I. II. III. Komisyon raporları	45
III. Komisyon raporunun kabulünden sonra yapılan konuşmalar	
Çalışma Bakanı Bülent Ecevit	65
Cumhuriyet Senatosu Başkanı Suat Hayri Ürgüplü	73
Millet Meclisi Başkanı Fuat Sirmen	74
Devlet Bakanı Turhan Feyzioğlu	75
Prof. Sadi Irmak	76
IV. V. VI. Komisyon raporları	78
Kapanış	93
İş Kanununun 3, 4, 7, 23, 30, 31, 32 ve 40 ıncı maddelerinin tadili konusunda kurulan Komisyonun raporu	109

28/1/1946 tarihinde kabul edilen ve 30/1/1946 tarihinde yürürlüğe giren 4841 sayılı "Çalışma Bakanlığının kuruluş ve görevleri hakkındaki Kanunun" "Çalışma Meclisleri" ile ilgili 17 nci maddesi :

Madde 17 — Çalışma Bakanının veya Müsteşarın başkanlığı altında Bakanlıklardan gönderilecek tam yetkili birer temsilci ile 4792 sayılı Kanunun 12 nci maddesinde gösterilen işçi ve işveren temsilcilerinden toplu bir Çalışma Meclisi kurulur.

Çalışma Meclisi Bakanlıkça belli edilen zamanda toplanır ve çalışma hayatıyla ilgili olmak üzere Bakanlıkça verilecek konular hakkında inceleme ve görüşmelerde bulunarak düşüncelerini bildirir.

Çalışma Meclisinin Ankara dışından gelen işçi ve işveren üyelerine Bakanlıkça konulacak esaslara göre yolluk ödenir.

4792 sayılı Kanunun 25 inci maddesi hükmü Çalışma Meclisine katılacak işçi üyeler hakkında da uygulanır.

III. ÇALIŞMA MECLİSİNİN BAKANLIKÇA HAZIRLANAN GÜNDEMİ

- Yoklama
- Açılış konuşması
- Divan Kâtipleri seçimi
- Komisyon seçimleri

III. ÇALIŞMA MECLİSİ KOMİSYONLARI

Komisyon I

- 1 — İş Kanununun işçi sayısı ve işçi tarifi bakımından şumulü ve tebligat müessesesi.
- 2 — İşçi ücretlerinin tediyesinin garanti altına alınmasına matuf tedbirler.
- 3 — Sendika hak ve hürriyetleri, grev ve lokavtın istisnaları, grev ilânı için ilgili yerindeki işçilerin reyine müraعات.

Komisyon II

- 1 — 5953 ve 212 sayılı Kanunların tatbikati.

Komisyon III

- 1 — İşyerlerinde sağlık ve güvenlik tedbirlerinin alınmasında işçi ve işverenlerin işbirliği.
- 2 — İşyerlerinde birer iş emniyeti komitesi kurulması.
- 3 — Hastalık Sigortasının eş ve çocuklara teşmili.
- 4 — İşçi meskenleri.

Komisyon IV

- 1 — İş ve İşçi Bulma Kurumunun finansmanı.
- 2 — Sakatların çalıştırılması mecburiyeti.
- 3 — Prodüktivitenin artırılması bakımından alınacak tedbirler:
  - a) İşçi eğitimi ve bu konuda Hükümet, işçi ve işverenler arasında işbirliğini sağlayacak daimi bir komitenin kurulması.
  - b) Atıl iş gücünün çalıştırılması.
- 4 — İşsizlik Sigortası.
Teklif ve temenniler.

III. ÇALIŞMA MECLİSİNE KATILANLAR

İŞÇİ TEMSİLCİLERİ
İŞVEREN TEMSİLCİLERİ
HÜKÜMET TEMSİLCİLERİ

İŞÇİ TEMSİLCİLERİ

Mensucat :

Fahri Karakaya	(Adana)
Şevki Yılmaz	(Bursa)
Bahir Ersoy	(İstanbul)
Kemal Çetinkaya	(Kayseri)
Mehmet Koluk	(Malatya)

Kauçuk :

Rıza Kuas	(İstanbul)

Deri - Kösele :

Mustafa Şahin	(İstanbul)

Çimento :

Şevki Erencan	(Kocaeli)
İsmet Uygun	(Sivas)

Maden :

Nurettin Erdem	(Elâzığ)
Mustafa Orla	(Eskişehir)
Mehmet Yıldırım	(Zonguldak)

İnşaat :

Tahir Öztürk	(Ankara)

Madenî Eşya :

Kemal Türkler	(İstanbul)

Yağ :

Rahmi Eşsizhan	(İzmir)

Tütün :

Dervişe Koç	(Balıkesir)
Şadan Boduroğlu	(İstanbul)
Hamdi Yenta	(İzmir)
Nazmi Ceylândağ	(Samsun)

Gemi Adamları :

Süleyman Uraz	(İstanbul)

Fırın :

Şükrü Çitçi	(Ankara)
Nuri Yavuz	(İstanbul)

Basın Teknisyenleri :

Kâzım Koçubey	(Ankara)
Haydar Gür	(İstanbul)

Kâğıt - Sellüloz :

Rahmi Kater (Kocaeli)

Makina Kimya :

Kaya Özdemiroğlu (Ankara)

Otel - Lokanta :

İsmail Aras (Ankara)
Mukbil Zırtıloğlu (İstanbul)

Cam :

Yahya Tamer (İstanbul)

Petrol :

Ziya Hepbir (İstanbul)

Alkollü İçkiler :

Rahmi Şahin (İstanbul)
İsmet Bilginer (İzmir)

Ticaret :

İsmail İnanç (Ankara)

Belediye Hizmetleri :

Cemil Uludoca (Ankara)
Burhanettin Asutay (İzmir)

Motorlu Taşıt :

İbrahim Dikerman (İstanbul)

Demir Çelik :

Ahmet Çehreli (Zonguldak)

Şeker :

Sadık Şide (Eskişehir)

Münakalât :

Kemal Tokatlı (Eskişehir)

Türk - İş :

Seyfi Demirsoy (Ankara)
Halil Tunç (Ankara)
Ömer Ergün (Ankara)

Gazeteciler :

İlhami Soysal (Ankara)
İhsan Ada (İstanbul)

İŞVEREN TEMSİLCİLERİ

Mensucat :

Muammer Sığır	(Malatya)
Ali Apakvan	(Eskişehir)
Faruk Kardam	(İstanbul)
Cahit Aral	(Kayseri)
Halit Ziya Özkan	(Malatya)

Kauçuk :

İsmet Atavar	(İstanbul)

Deri - Kösele :

Alâaddin Koşar	(İstanbul)

Çimento :

Ercüment Kenber	(Kocaeli)

Çimento :

Muammer Alper	(Sivas)

Maden :

Mehmet Arslan	(Elâzığ)
Metin Kurşungöz	(Eskişehir)
Cevdet Demirok	(Zonguldak)

İnşaat :

Feyyaz Köksal	(Ankara)

Madenî Eşya :

İlhan Lök	(İstanbul)

Yağ :

Enver Selay	(İzmir)

Tütün :

Bekir Erol	(Balıkesir)
Osman Azmi Karavelioğlu	(İstanbul)
Şevket Adalan	(İzmir)
Necat Arat	(Samsun)

Basın :

Vedat Refioğlu	(Ankara)
Safa Kılıçlıoğlu	(İstanbul)

Gemi Adamları :

Hayri Baran	(İstanbul)

Fırın :	Özdemir Yarar Hulusi Akpulat	(Ankara) (İstanbul)
Matbaa :	Orhan Boyran Agop Keşiş	(Ankara) (İstanbul)
Kâğıt - Sellüloz :	Muammer Mete	(Kocaeli)
Makina Kimya	Orhan Işık	(Ankara)
Otel - Lokanta :	Ali Reşat Çavuşoğlu Necati Doğanbey	(Ankara) (İstanbul)
Cam :	Şahap Kocatopçu	(İstanbul)
Petrol :	İsmail Kocasoy	(İstanbul)
Alkollü İçkiler :	Saim Okay Şekip Uyal	(İstanbul) (İzmir)
Toptan ve Perakende Ticaret İşleri :	Galip Gençoğlu	(Ankara)
Elektrik ve Havagazı :	Mümin Erkunt	(Ankara)
Elektrik, Havagazı, Otobüs ve Tünel ve Trolleybüs İşleri :	Necmi Yazıcı Mehmet Ali Tuzcuoğlu	(İstanbul) (İzmir)
Demir Çelik :	Ahmet Çehreli	(Karabük)
Şeker :	Ertuğrul Aydemir	(Eskişehir)
Demiryolları :	Ahmet Sevik	(Eskişehir)
T. Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği :	Halil Göksel Namık Kemal Savun Turhan Çakus	(Adana) (Ankara) (Ankara)

HÜKÖMET TEMSİLCİLERİ

Sadri Aksoy	Başbakanlık
Suzan Aydın	Devlet Bakanlığı
Özcan Sungurçetin	Devlet Bakanlığı
Şemsi Berkan	Devlet Bakanlığı
Bülent Savcı	Devlet Bakanlığı
İlhan Aka	Adalet Bakanlığı
Necdet Mutiş	Millî Savunma Bakanlığı
Mehmet Aldan	İç İşleri Bakanlığı
Cemal Yeşil	Dış İşleri Bakanlığı
Sait Kandan	Maliye Bakanlığı
Selman Erdem	Millî Eğitim Bakanlığı
Tevfik Karacaoğlu	Bayındırlık Bakanlığı
M. Kâmil Sevencaner	Ticaret Bakanlığı
Dr. Ahmet Üstünoğlu	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı
Rıza Ergüven	Gümrük ve Tekel Bakanlığı
Şakir Moral	Tarım Bakanlığı
Muhittin Ersun	Ulaştırma Bakanlığı
Zeki Kutlay	Sanayi Bakanlığı
Nusret Altuğ	Basın - Yayın ve Turizm Bakanlığı
H. Rebiî Güney	İmar ve İskân Bakanlığı

**Temsilcilerden ayrı olarak III. Çalışma
Meclisine DAVETLİLER ve MÜŞAHİTLER
katılmışlardı.**

DAVETLİLER

Prof. Sadi İrmak	Eski Çalışma Bakanı
Prof. Tahsin Bekir Balta	" " "
Hulusi Köymen	" " "
Mümtaz Tarhan	" " "
Prof. Cahit Talas	" " "
Mehmet Raşit Beşerler	" " "
Ahmet Tahtakılıç	" " "
Muhlis Fer	Çalışma Bakanlığı Eski Müsteşarı
Refet Aksoy	" " " "
Celâl Ertuğ	Cumhuriyet Senatosu Sosyal İşler Komisyonu
Hüseyin Otan	" " " " "
Cevdet Geboloğlu	" " " " "
Sami Küçük	" " " " "
Emanullah Çelebi	" " " " "
Ragıp Üner	" " " " "
Talât Oran	" " " " "
Rahmi Arıkan	" " " " "
Nizamettin Özgül	" " " " "
Nevzat Özerdemli	" " " " "
Abdulkerim Saraçoğlu	" " " " "
Necip Danişoğlu	" " " " "
Reşat Zaroğlu	" " " " "
Neşet Çetintaş	" " " " "

Nuri Beşer				
Şeref Bakşık				
Oğuz Oran	"	"	"	"
Ertuğrul Gazi Sakarya	"	"	"	"
İbrahim Tekin	"	"	"	"
İsmail Ertan	"	"	"	"
İbrahim Kocatürk	"	"	"	"
Seyfi Öztürk	"	"	"	"
Ali Köymen	"	"	"	"
Saim Kaygan	"	"	"	"
Şahabettin Bilgisu	"	"	"	"
Fevzi Ceylan	"	"	"	"
Celâl Öncel	"	"	"	"
Mehmet Ali Pestilci	"	"	"	"
Yusuf Ziya Yücebilgin				

Millet Meclisi Çalışma Komisyonu

Kurucu Meclis Çalışma Komisyonu

Halil Sezai Erkut				
İsmail İnan	"	"	"	"
Bahir Ersoy	"	"	"	"
Kerim Akyüz	"	"	"	"
Ömer Karahasan	"	"	"	"
Feridun Şakir Ögüne	"	"	"	"
Tekin Çullu	"	"	"	"

Prof. Muammer Tolga
 Prof. Muhittin Alam
 Prof. Z. Fahri Fındıkoğlu
 Rebii Barkın
 Ali Coşkun Kırca
 Sina Pamukçuoğlu
 Üstün Üstündağ

MÜŞAHİTLER

Prof. Ferit H. Saymen	İstanbul Yakın ve Orta Doğu Çalışma Enstitüsü
Prof. Ali Aras	Ege Üniversitesi
Prof. Orhan Tuna	İstanbul Üniversitesi
Prof. Melih Koçer	İstanbul Yakın ve Orta Doğu Çalışma Enstitüsü
Prof. Turhan Esener	Ankara Hukuk Fakültesi
Prof. Mehmet Akçay	Ankara Tıp Fakültesi
Doç. İlhan Öztürk	Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi
Doç. Sebahattin Zaim	İstanbul Üniversitesi
Metin Kutal	İstanbul Üniversitesi (Asistan)
Sefaettin Karanakçı	Yüksek Murakabe Hey'eti
Sulhi Çubukçu	Yüksek Murakabe Hey'eti
M. D. Jiménez-Veiga	İstanbul Yakın ve Orta Doğu Faaliyet Merkezi
Necat Erder	Devlet Plânlama Teşkilâtı
Oğuz Arı	Devlet Plânlama Teşkilâtı
Oliver Hoyem	I.C.A. Misyonu Komitesi
İsmail Ertan	Milletlerarası İktisadî İşbirliği
Mehmet Odabaş	Prodüktivite
Wilfrid Benson	Birleşmiş Milletler Teknik Yardım Daimi Mümessilliği
Rauf İnan	Unesco Türkiye Milli Komitesi Halk Eğitim Servisi
Mehmet Emiralioğlu	Unesco Türkiye Milli Komitesi Halk Eğitim Servisi
İhsan Kuntbay	Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü
Hasan Tez	Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Teşkilâtı Konfederasyonu
Naim Çapçı	Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Teşkilâtı Konfederasyonu

**Çalışma Bakanı BÜLENT ECEVİT'in
III. ÇALIŞMA MECLİSİ'ni
Açış Konuşması**

III. Çalışma Meclisi 22 Ocak 1962 Pazartesi günü saat 10 da Çalışma Bakanını Bülent Ecevit'in konuşmasıyla açıldı. Bülent Ecevit dedi ki:

Çalışma Bakanlığı Teşkilât Kanununun 17 nci maddesi uyarınca toplantıya çağırılan Üçüncü Çalışma Meclisini açıyorum.

Değerli üyeleri ve bilim adamlarını, değerli müşahit ve gazetecileri saygı ile selâmlarım.

Sayın Arkadaşlar,

Yeni Anayasamız işçilere toplu sözleşme ve grev hakkını tanımıştır. Bu hakkın süratle kanunlaşması gerekmektedir. Toplu sözleşme ve grev hakkının, ve grev hakkı karşısında bir denge unsuru olan lokavt hakkının kanunlaşması ile, Türkiye'nin çalışma hayatında, ve genel olarak toplumsal münasebetlerinde, yeni bir düzene geçilmiş olacaktır.

Çalışma hayatında böyle bir düzene geçiş, siyasal hayatta demokratik düzene geçiş kadar önemli bir merhaledir. Bu yeni düzene geçilirken, çalışma hayatımızla ilgili bütün mevzuatın yeniden ele alınmasına, yeni düzenin isterlerine uygun hale getirilmesine ihtiyaç vardır.

Biz, Çalışma Bakanlığı olarak, çalışma hayatımızda bir devrim sayılacak ölçüde mevzuat değişiklikleri yapılırken, 1954 denberi toplanmamış Çalışma Meclisini bir an önce toplantıya çağırmakta fayda, hattâ zaruret gördük.

Bu karar Karma Hükûmetin kuruluşundan sonra alındığı için, toplantı pek kısa zamanda düzenlendi. O yüzden toplantı hazırlığında eksiklikler kalmışsa hoş görmenizi dilerim.

Toplu sözleşme, grev ve lokavt hakları ile girilecek yeni düzenin belirgin bir niteliği, işçilerle işverenleri, çalışma şart ve münasebetlerinin düzenlenmesinde, geniş ölçüde, karşı karşıya veya başbaşa bırakmasıdır.

"Karşı karşıya" veya "başbaşa"... İşçi - İşveren münasebetleri bakımından bu iki deyim anımları arasındaki fark, düşmanlıkla dayanışma, gerginlikle anlaşma, huzursuzlukla huzur arasındaki fark kadar geniş olabilir. Dileğimiz, gireceğimiz yeni düzende, işçi ile işverenin, çalışanla çalıştırmanın, kendi kendilerini, meselelerinin çözümünde, karşı karşıya değil, başbaşa sayabilmeleri; birbirine muhtaç, ergin zümreler olarak, kendilerini, müşterek meseleleri çözmek üzere başbaşa kalmış olmanın kader birliği içinde duyabilmeleridir.

İşçi ile işveren, çalışma hayatının, ve genç olarak iktisadi faaliyetin, biribirini tamamlayıcı iki insani unsurudur. Bu iki unsurun menfaatleri, bir görüşe göre, çatışır sayılabilir. Fakat çatışır sayılan bu menfaatlerin bağdaştırılması da mümkündür. İşçi temsilcileri ile işveren temsilcilerini, ve yarı işveren yarı koruyucu rolündeki idare temsilcilerini, üye olarak; bu konuda zengin tecrübeleri veya derin bilgileri bulunan davetli ve müşahitleri de aydınlatıcı ve yol gösterici olarak bir araya getiren Çalışma Meclisi, çatışır sanılan bu menfaatleri, daha yeni düzenin eşliğinde bağdaştırma imkânını hazırlayıcı bir görüşme ve danışma toplantısıdır.

Toplantımızda eğer, toplu sözleşme, grev ve lokavt hakları ile gireceğimiz yeni düzenin esasları, kuralları üzerinde işçilerle işverenerin görüş birliği sağlanabilirse, Türkiye'mizde, bu yeni düzenin eşliğinden, işçi ile işveren, elele girmiş olacaklardır.

Bundan birinin duyacağı güvenlik ve sağlayacağı kazanç, öbürününkinden az olmayacaktır. Ulusun kazancı ise hesaba vurulamıyacak kadar büyük olacaktır.

Türkiye'miz, daha 2 - 3 ay önceye kadar yanyana gelmez, elele vermez, asla bağdaşıp uyuşmaz sanılan iki siyasal partinin, memleket menfaatleri için elele vererek, çok partili hayatta eşini görmediğimiz kadar ahenkli bir Hükümet kurabilmiş oldukları bir mutlu çağdadır. Görünüştteki her imkânsızlık yenilerek, böyle bir karma Hükümet kurulabilmiş olması, Türk ulusunun siyasal dehasının bir yeni belirtisidir.

Türk ulusunun siyasetteki bu bağdaştırıcı dehasını, barışçı dehasını, şimdi sosyal alana da uygulayabilme çarelerini bulmak ve göstermek, siz, değerli arkadaşlarımızın, Üçüncü Çalışma Meclisi üye ve müşahitlerinin, elindedir.

Türk halkı bugün, sosyal meseleler konusunda o kadar uyanmış, o kadar şuurlu hâle gelmiştir ki, artık Türkiye'de sosyal barış ve huzur teminat altına alınmadan, siyasal barış ve huzurun sağlam ve sürekli olması umulamaz. Kaldı ki demokratik düzen içinde hızlı kalkınma yoluna girmiş bir toplumda, sosyal huzur, ve bunu sağlayacak âhenkli bir işçi - işveren münasebeti, ulusal huzuru korumanın başta gelen şartlarındanidir.

Çatışır sanılan, bir çok toplumlarda gerçekten çatışan veya yakın zamanlara kadar çatışagelmüş menfaatler, işçi - işveren menfaatleri, nasıl bağdaştırılıp da özlediğimiz âhenk ve huzur sosyal alanda da sağlanacak?..

Çatışır sanılan bu menfaatleri bağdaştırabilmenin ilk çaresi, işverence işçinin, kendi menfaatlerini aşarak ulusun menfaati seviyesine çıkmaları, kendi menfaat ayrılıklarına o seviyeden bakmalarıdır; ana ülkü olarak memleketi en kısa zamanda çağdaş uygarlık seviyesine ulaştırmayı, temel ilke olarak da sosyal adaleti benimsemeleridir. Bu ülkü ve ilkeyi bir defa benimsedikten sonra, işçi ile işveren, memleketin kalkınmasına, menfaat çatışması halinde değil, menfaat dayanışması halinde hizmet edebileceklerdir. İşçi ile işveren, eğer, aralarında menfaat çatışması yerine böyle bir menfaat dayanışması kurabilirlerse, hızlı iktisadi kalkınma çabasının bir çok toplumlarda açtığı sosyal yaralardan Türk toplumunu masun kılabileceklerdir.

Bu imkânın formüllerini tesbit etmek şerefine, siz, Üçüncü Çalışma Meclisi üye ve müşahitlerine nasip olmasını dilerim.

Bu formülleri tesbite çalışırken kimse sizlerden mutlaka yeni icatlar beklemiyecektir. Bu teknolojik uygarlık çağında, menfaat çatışmasını menfaat dayanışması haline getirerek hürriyet düzeni içinde sosyal huzur ve barış kurabilmiş uygar ülkeler vardır. Onlardan örnek alınabilecektir.

O ülkelerden pek çoğu, bugünkü mutlu durumlarına, nice ağır ve acı tecrübe ve merhalelerden geçerek erişebilmişlerdir. Başkalarının tecrübelerinden ders almak basiretini göstermemiz, o mutlu sonuca varmak için bizim de aynı acı tecrübelerden geçmeğe kendimizi mahkûm etmemizi önleyebilecektir.

Yeni düzene girerken Türk işçisine sağlanacak haklar, o ileri demokratik ülkelerdeki haklardan dar tutulmamalıdır.

Dar tutulursa, işçi, kendi gayreti ve mücadelesiyle haklarının genişliğini nasıl olsa bir gün o seviyeye çıkaracaktır. Bundan şüphe etmek, Türkiye'nin ileri Batı ülkelerine ayak uyduracağından şüphe etmektir. Bir defa demokratik düzene geçildikten ve demokratik uluslar topluluğunun bir üyesi hâline geldikten sonra, bu gelişme artık önlenemez demektir.

Nasıl olsa elde edilmesi mukadder bir haklar dizgesini, o haklar uğrunda toplumu yaralayıcı, bölücü mücadelelere lüzum bırakmaksızın sağlamak henüz elimizdedir. Henüz elimizde olan bu fırsatın değerini bilmeliyiz.

Türk işçisinin, bu hakları, sağduyu ile, basiretle ve memleket menfaatlerini kendi menfaatlerinden üstün tutarak kullanabilecek erginlikte olduğundan şüphe etmemeliyiz.

Sosyal adalet, yeni Anayasamızın, siyasi hak ve hürriyetler kadar bölünmez, parçalanmaz, ihmale gelmez bir unsurdur.

Fakat bunun da ötesinde, sosyal adalet, Türk halkının tarih boyunca edinilmiş tabiatının gereğidir. Çünkü Türk toplumunda kölelik geleneği yoktur; Türk toplumunda aristokrasi geleneği de yoktur. Bu geleneklerin yokluğunda, Türkler için, haklarda eşitlik duygusu, tabiatlarının ayrılmaz bir unsuru hâline gelmiştir. Bu geleneklerin yokluğunda, Türk toplumu, sınıf ayrılıkları şuuruna ile insanlık onurunu zedeleyici bir şekilde bölünmek talihsizliğinden bugüne kadar kurtulmuştur. Sınıf ayrılıkları şuuruna dayanan tehlikeli ve yıkıcı akımlardan, Türkiye'miz onun için bugüne kadar korunabilmiştir.

Kendi tarihimizden devraldığımız bu müstesna talihi iktisadî düzenimizde ve çalışma hayatımızda iyi değerlendirmesini bilirsek, Türkiye için, demokratik düzen içinde ve sosyal adalet zemini üzerinde kalkınmanın hiç de güç olmadığını göreceğimize inanıyoruz. Gene inanıyoruz ki, Türkiye için güç olan, hattâ imkânsız olan, demokrasi içinde ve sosyal adalet zemini üzerinde kalkınmak değil, demokrasiyi ve sosyal adaleti reddederek kalkındır. Türkler kadar onurlu bir halkın, hak eşitliğine Türkler kadar alışık bir halkın adalet duygusunu Türkler kadar tabiat haline getirmiş bir halkın, demokrasiden uzak ve sosyal adaletten yoksun bir iktisadî faaliyet düzeni içinde verimli olabilmesine, işe gönlünü ve kafasını vererek çalışabilmesine imkân yoktur.

Çalışma hayatında sosyal adaleti demokratik yoldan sağlamanın en medeni ve etkili vasıtası ise toplu sözleşme ve grev hakkıdır.

Bu gerçeği benimerseniz; ve Türk işçisinin erginliğine ve yeterliğine, onu başka hiç bir yabancı işçiyle değiştirmeyecek kadar inanan Almanya'daki işveren-

ler kadar güvenirsiniz, grev hakkını, bir takım yersiz kaygı ve kuruntularla, dirhem dirhem tanımak, aşırı ölçüde sınırlamak eğiliminden kendinizi kolaylıkla koruyabilirsiniz.

Kaldı ki, grev hakkı, ne kadar geniş ölçüde tanınırsa tanınsın, ancak bir işyerinde işler iyi gidiyorsa etkili olabilir. Verimli çalışmayan, kâr etmeyen bir müesseseden grev hakkı ile alınabilecek olan, o müessesenin sadece canıdır. Grev hakkını olur olmaz kullanarak, işçiye iyi kötü geçim sağlayan bir müesseseyi cansız bırakmakta, kimseye iş veremez, kimsenin geçimini sağlayamaz duruma düşürmekte elbette işçinin menfaati yoktur. Yıllardır, gazeteci ve politikacı olarak yakından, iki aydır Bakan olarak daha da yakından tanıdığım Türk sendikacısı, hiç şüphe edilmesin ki, bu pek sade gerçeği görecek ve bilecek kadar uyanıktır.

Grev hakkının uygulanışında bir değer taşıyabilmesi için, işçinin, önce, çalıştığı işyerini daha verimli, daha kazançlı hâle getirebilmek için kendine düşeni yapmış olması gereklidir.

Türk işçisi, elbette bunu düşünebilecek kadar zekidir.

Bütün bunların da üstünde, grev hakkı, hele sendikacılığımızın bugünkü maddi durumunda, sık sık kullanılmıyacak kadar pahalı, sık sık kullanılırsa sendikaları ve işçileri yaralayacak kadar da tehlikeli bir silâhtir.

Türkler, ellerindeki silâhı, yerinde, zamanında ve sorumlulukla kullanabilecek kadar sağduyuludur.

Toplu sözleşme, grev ve lokavt hakları ile gireceğimiz yeni düzen, meselelerini çözmede işçi ve işvereni ya "karşı karşıya" veya "başbaşa" bırakacaktır, demiştim. İki ayrı sınıf gibi, iki düşman cephe gibi karşı karşıya gelirlerse, ellerindeki silâhlar, meselelerini çözmekten çok birbirlerini veya kendi kendilerini yaralamağa yarar. Ama bir bütünün ayrı düşünülmez, aynı dercede; de gerekli ve birbirine muhtaç iki unsur olarak, birbirlerine sevgi ve güven duyarak, birbirlerini anlayıp sayarak başbaşa verebilir, menfaat çatışması değil, menfaat dayanışması şuuruyla masa başına oturabilirlerse, ellerindeki silâhları kullanmağa ihtiyaç bile duymaksızın çözemeyecekleri hiç bir meseseleri olmaz.

Değerli Arkadaşlarım,

Eski çağlarda çalıştırmanın, verim artırmanın en etkili yolu korkutmak sayılırdı... Çok eski zamanlarda işkence ile korkutmak, yakın zamanlarda açlıkla, daha yakın zamanlarda da işsizlikle korkutmak... Bu, belki en az bizde olmak üzere, bütün dünyada böyleydi.

Toplu sözleşme, grev ve lokavt düzeninde ise korkunun yeri hiç yoktur. Zaten, insana değer veren bir rejim olan demokraside, korkunun, korkutmanın yeri yoktur. Başka rejimlerde korkuyla yaptırılan, demokraside, hele toplu sözleşme ve grev düzeninde, ancak sevgi ve saygı ile yaptırılır.

Bu yeni düzene girerken, işçi ve işveren, sendikacı ve patron, birbirlerini sevmeye ve saymağa mecbur olduklarını, bu düzenin ancak karşılıklı sevgi ve saygıyla işleyen bir düzen olduğunu bilecek, göreceklerdir.

Onun için, bu düzene geçerken, gerek işverenler gerek işçi veya sendikacılar, geçmişde öğe karşılıklı şüphe ve güvensizlikleri, karşılıklı kırgınlık hattâ dargınlıkları olmuşsa, bunları unutmaya çalışmalı, birbirlerini sevip saymağa alışmalıdır. Nasıl siyasal hayatımızda huzurun başka çaresi olmadığını artık idrak etmekte isek, sosyal hayatta huzuru sağlamanın da başka çaresi olmadığını idrak etmeliyiz. Çalışma Meclisimizin, bu yolda, ilerisi için güvenlik verici bir örnek olabileceğine inanıyorum.

Sendikacı, işçi refahına hizmet etme yolunun, sadece işçi hakları uğrunda mücadele etmek değil, işçiye işini ve işyerini sevdirmek, öylelikle onu daha verimli hale getirmek olduğunu bilmelidir. İşveren de işverimini artırabilmek için en etkili çarenin, işçiye sevmek, hoş tutmak, sendikacıyı saymak olduğunu bilmelidir.

Bugün bir bilim haline gelmiş olan işletmecilikte insan münasebetlerinin bu anlayışa göre düzenlenmesine büyük önem verilmesi elbette boşuna değildir.

Türk işçisinin tembel ve verimsiz olduğunu sanan bazı işverenler vardır. Böyle işverenlerin, kendi işletmecilik bilgi ve görgülerinde, işçiye karşı kendi davranışlarında mutlaka yanlışlık ve eksiklikler bulunmalıdır. Son yıllarda bazı iş kollarındaki buhran o iş kollarında bir çok müesseselerin illâsına, kapanmasına yahut zarar etmesine sebep olmuştur. Fakat aynı iş kollarında buhran devresi süresince, işlerin, aksatmadan yürütebilmiş, geniş kazanç sağlayabilmiş müesseseler de vardır. Bu müesseseler, o iş kollarında, işçiye ve sendikacıya kendilerini en çok sevdirebilmiş, işçisini en çok düşünen müesseselerdir. Bunun da karşılığını işçilerinden bol bol alabilmektedirler. Bunun bir tesadüften ibaret olduğu herhalde ileri sürülemez.

Ancak, sadece karşılıklı sevgi ve saygı ile, sadece işverenin işçiye, işçinin işvereni sevmesiyle de verimin artırılması elbette beklenmemelidir. İşçi için yeterli iş eğitimi, işveren için işletmecilik eğitimi, verim artışının aynı derecede önemli şartlarındandır. Gerek işçinin iş ve sendikacılık eğitiminde gerek işletmecilerin kendi eğitimlerinde, birbirlerinin de meselelerini daha iyi öğrenmeğe önem vermeleri gerekir. Birbirlerinin meselelerini öğrendikleri nisbette birbirlerini daha iyi anlamaları mümkün olacak, bu da meseleleri çözmekte kolayca anlaşabilmelerini sağlayacaktır.

Gerek bu yönden, gerek doğrudan doğruya iş veriminin artırılması yönünden, Hükümetimiz ve Bakanlığımız, çalışma hayatı ile ilgili eğitime büyük önem vermektedir. Onun için, Çalışma Meclisi gündeminde eğitim konusuna geniş yer ayrılmıştır.

Bilindiği gibi, birkaç hafta önce aldığımız bir kararla, Çalışma Bakanlığı, sendikacılık eğitiminde Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonuna tam yetki

ve bağımsızlık vermiştir. Eğitim bakımından yurt dışındaki dost müesseselerle münasebetleri bile TÜRKİŞ kendisi düzenleyecektir. Bu, Karma Hükümetin Türk Sendikacılarına güveninin bir belirtisidir.

Ancak, eğitim konusunda çözülmesi gerekli bir meselemiz, çalışma hayatı m ilgilendiren çeşitli eğitim faaliyetlerinin birbirinden ayrı ve habersiz olarak yürütülmesidir. Zamanla bu yüzden tedahül ve tekerrürlerin, hattâ çelişme ve çatışmaların artacağı bellidir. Bunun tedbiri şimdiden alınmalı, çalışma hayatı ile ilgili bütün eğitim faaliyetini, memleketin demokratik düzen ve sosyal adalet içinde hızla kalkındırılmasına en iyi hizmet edecek şekilde ahenkleştirme imkânı bulunmalıdır.

Sizlerden, Çalışma Meclisinde, bunun yolunu bize göstermenizi rica ederiz. Bu konuda, çalışma hayatı ile ilgili eğitimi plânlama ve koordine etmek için, Hükümet, işçi ve işverenler ile bu türlü eğitimi yürütmekte rol almış başka müesseseler arasında işbirliğini sağlayacak daimi bir komite kurulmasının faydalı olacağını düşünüyoruz. Bu komitenin çalışmalarında riayet edilecek bir husus, eğitim faaliyetini ayrı ayrı yürüten müesseselerin bağımsızlığına dokunmamak olmalıdır. Buna riayet edilmek suretiyle de, karşılıklı anlayış ve gönül rızasına dayanan ahenkli bir işbirliği kurulabileceğine inanıyoruz.

Gene eğitim davası ile ilgili olarak, çıraklık eğitiminin gerek devlet kesiminde, gerek özel kesimde, özellikle küçük işyerlerinde, nasıl bir düzene bağlanabileceği konusunda görüşlerinizi öğrencebilmek isteriz.

Gündeme alınan başka konulardan, İş Kanunu ve Sendikalar Kanunu özel bir önem taşımaktadır. Bu kanunlar değiştirilirken, grev, toplu sözleşme ve lokavt haklarıyla gireceğimiz yeni düzenin özellikleri ve isterleri elbette gözönünde tutulmalı, sendikaların bağımsızlıklarını ve verimli çalışabilme imkânlarını destekleyici tedbirler düşünölmelidir. İş Kanunu değişikliğinde, Bakanlık, tek işçi çalıştıran işyerlerine kadar bütün işyerlerini kanun kapsamına almak, kanun karşısında fikir ve beden işçiliği bakımından doğan ayrılıkları gidermek düşüncesindedir.

İşyerlerinde sağlık ve güvenliğin korunması bakımından kendine düşen ödevin ağır sorumluluğunu biten Çalışma Bakanlığı, işçi sağlığı, can güvenliği için alınacak tedbirlerin hayati önem taşıdığı işyerlerinin daha yeterli bir şekilde teftişi için bir program hazırlamıştır. Yetkili arkadaşlarımız ilgili komisyona bu konuda izahat vereceklerdir. Bu programın uygulanabilmesi için gerekli kadro ihtiyacımızı karşılamak üzere bir kanun tasarısı hazırlanmış ve Maliye Bakanlığı ile bu konuda temasa geçilmiştir. Ayrıca sizler de işçi ve işveren yönünden iş güvenliği için alınabilecek yeni tedbirleri ve işçiyle işveren arasında daha verimli işbirliği imkânlarını tesbit etmek suretiyle, çalışma hayatımıza, ve bunun da üstünde insanlığa, büyük bir hizmette bulunmuş olacaksınız.

Gazeteci arkadaşlarımızı ilgilendiren kanunlar konusunda bir hususu belirtmek isterim. 212 sayılı Kanunun, çalışan gazeteci bakımından bazı faydalı

ve yerinde haklar sağlamakla beraber bazı boşluklar da bıraktığı; işverenlere ise, bazan ağır olabilecek yükler yüklediği müşahede edilebilir. Onun için muhterem kurulunuzdan ricamız, bu kanunla gazetecilere bilhassa kıdem tazminatı bakımından tanınmış haklarda bir kısıntı yapılmamak kayı ve şartı ile, işverene düşen yükün daha kolay taşınabilir bir hâle getirilmesi imkânını araştırmamız ve bu konudaki tavsiyelerinizle bize yol göstermenizdir.

Sosyal sigortaların daha genişletilmesi ve daha yararlı hâle getirilmesi konusunda İşçi Sigortaları Kurumunun etraflı hazırlıkları vardır. Bunlar tetkikimize sunulacaktır. Bu konudaki aydınlatıcı düşünceleriniz ve sigorta formalitelerinin kolaylaştırılması yolundaki tavsiyeleriniz bizim için çok faydalı olacaktır.

Çalışma hayatımızda, işgücünün korunması, ihtiyacı karşılayacak şekilde dağılması ve yeterli şekilde eğitilmesi bakımından büyük ödevler yüklenmiş bulunan İş ve İşçi Bulma Kurumu, bildiğiniz gibi, maddî imkânsızlıklar içindeydi. Bu Kuruma başlıca maddî gelir kaynağı olarak gösterilen özel idarelerin ve belediyelerin hiç de güvenilir bir kaynak olmadığı kısa zamanda anlaşıl-mış, o yüzden Kurum pek güç duruma düşmüştür. Bu defa, T.B.M.M. Bütçe Encümeni, büyük bir anlayış göstererek, kendi inisiyatifi ile, Devlet Bütçesin-de İş ve İşçi Bulma Kurumuna ayrılan 200.000 lirayı bir buçuk milyona çıkart-mıştır. Böylelikle, artık, bu Kurumun geniş ölçüde devlet bütçesinden finans-manı geleneğini kurma yolunda ileri bir adım atılmış olmaktadır.

Bakanlığımız ayrıca, devlet işletmelerinin ve devlet iştiraki bulunan mües-seselerin işçi ihtiyaçları için ilkin bu Kuruma başvurmalarını sağlamak üzere bir teşebbüse geçmiştir. Bu konu Bakanlar Kurulunun da tasvibine sunulacak-tır.

Büyük müesseselerde belirli oranda sakatların çalıştırılması konusunu, Bakanlığımız, bir kanun hükmü haline getirmek tasavvurundadır. Ayrıca, eski mahkûmların işsizlik ve çaresizlik yüzünden salim bir yol bulamamalarını ön-lemek üzere, onlar için de böyle bir tedbir alınması konusunu incelemenizde fayda görürüm.

İşçi meskenleri konusunu görüşürken, Karma Hükümetin, Türkiye'de ilk defa olarak, mesken davasını yurt ölçüsünde sosyal adalet anlayışına uygun bir şekilde ele almağa kararlı bulunduğunu gözönünde tutmanız yerinde ola-caktır. Bu konuda yapılan hazırlıklarla ilgili olarak, yetkili arkadaşlarım, ilgili komisyona geniş izahat verebilecek, Bakanlığın ve İşçi Sigortaları Kurumunun görüşünü belirteceklerdir.

Son dakikada gündeme eklemek ihtiyacını duyduğumuz bir madde, işçile-re sigorta fonlarından borç para verilmesiyle ilgili bir kanun teklifidir. Çalış-ma Encümeninde görüşülmeye başlayan bu kanun teklifine, Bakanlık ve Ku-rum muhalefet etmiştir. Çalışma Encümenindeki değerli Milletvekili arkadaşla-rımız geniş anlayış göstererek bu konunun bir kere de Çalışma Meclisinde gö-rüşülmesine izin vermişlerdir. Onun için mesele şimdi huzurunuzdadır. Biz, iş-çinin geleceğini güvenlik altına almak için kurulmuş bir sosyal sigorta mües-sesesinin, işçiyi borç yükü altına sokarak güvensiz hale getirmek gibi, asıl ama-

cına ve temel ilkelerine aykırı bir yolda kullanılmasınaaleyhtarız. İşçinin, borçlanmasına sebep olabilecek, ölüm, doğum, hastalık, ev yaptırma gibi hal-lerde Sigorta zaten mümkün olan yardımı yapınaya çalışmaktadır. Bununla görevlidir. Sigortanın bu konulardaki hizmetlerini daha yeterli hâle getirerek iş-çiyi borçlanma ihtiyacından uzaklaştırma çareleri elbette araştırılabilir ve araştırılmalıdır. Fakat borcunu kolay ödeyemeyecek durumda olan işçiyi borç-lanmaya adeta teşvik etmenin, Sigortayı sarsacağı, ve Sigortanın amacına aykırı olacağı gibi, işçiyede iyilik olmayacağı kanısındayız. Mamafih, elbette bü-yük bir iyi niyetle yapılmış bu Kanun teklifinin, muhterem Kurulunuzca ele alınması bizim için faydalı olacaktır.

Sayın Arkadaşlarım,

Uzun bir konuşma ile vaktinizi aldım. Fakat, öyle sanıyorum ki, bu suret-le, çalışma hayatımız bakımından pek önemli bir devrede toplanan Meclisimi-zin gündemindeki belli başlı konularda Hükümetin veya Çalışma Bakanlığının görüşlerini belirtmiş oluyorum. Şimdi sizlerin değerli, bize yol gösterici görüş-lerinizi bekliyorum.

Öyle umuyorum ki, Çalışma Meclisinden kısa bir zaman sonra, başta toplu sözleşme, grev ve lokavt olmak üzere, burada görüşeceğimiz bütün Kanunlar tatmin edici bir şekilde kanunlaşacak; ve bunu takip edecek Çalışma Meclisle-rinde, gündemi, böyle, ileri demokratik ülkelerin çoktan halletmiş oldukları meseleler değil, daha ileri bir sosyal ve iktisadi düzenin meseleleri işgal ede-cektir.

Meselâ, toplu sözleşme, grev ve lokavt haklarıyla yeni bir çalışma düzeni-ne geçmemiz sağlandıktan sonra, devlet kesimi için, şahsen zaruri saydığım bir husus, devlet kesiminde işçilerin, belirli ölçüler içinde işletmeciliğe iştirak edebilmeleri ve verim artışından adil bir oranda yararlanabilmeleri hususu ele alınabilir. T.B.M.M. Bütçe Encümeninde, değişik partilerden bazı Senato Üyesi ve Milletvekillerinin aynı konu üzerine önemle eğildiklerini görmekten büyük bahtiyarlık duyduğumu, bu toplantı vesilesiyle de belirtmek isterim.

Türkiye gibi, hem devlet teşebbüsüne hem özel teşebbüse yer veren hür bir ülkede, böyle bir sistemi özel teşebbüse empoze etmek elbette düşünüle-mez. Fakat bu sistemin, devlet kesiminde, devlet işletmeciliğini daha demokra-tik ve verimli, daha az bürokratik ve daha az merkezîyetçi bir hale getirebil-mek bakımından çok yararlı olacağına inanıyorum. Eğer gündemdeki mesele-lerimizi erken bitirebilirsek, daha ilerde ele alınabilecek bu sözünü ettiğim konuda da, Çalışma Meclisine katılan değerli arkadaşlarımızın görüşlerini öğ-renip istifade edebilmek isterim.

Değerli Arkadaşlar,

Türkiye'de sosyal adaletin ve sosyal huzurun hukuki temeli yeni Anayasa-mızla sağlam bir şekilde atılmıştır. Şimdi, bu sağlam temel üzerinde, sosyal adalet ve sosyal huzur yapısının kurulmasına Üçüncü Çalışma Meclisinde baş-lanacaktır.

Sizlere, zahmet edip toplantıya katıldığınız için teşekkür eder, başarılı ve Türkiye için hayırlı çalışmalar dilerim.

DİVAN KÂTİPLERİ SEÇİMİ

Çalışma Bakanı Bülent Ecevit'in başkanlığında devam eden oturumda Başkanlık Divanı Kâtipleri seçimine geçilerek, işaret reyle yapılan seçimlerde:

Dervişe Koç

(İşçi Temsilcisi)

Yaprak Tütün Bakım ve İşletme
Balıkesir

Necmi Memiş Yazıcı

(İşveren Temsilcisi)

Elektrik, Tramvay, Tünel, Otobüs,
Trolleybüs
İstanbul

Rıza Ergüven

(Hükümet Temsilcisi)

Tekel Genel Müdürlüğü
Uzman Müsaviri

Divan Kâtipliklerine getirildiler.

KOMİSYONLAR SEÇİMİ

Aynı gün öğleden sonra, Çalışma Bakanı Bülent Ecevir'in Başkanlığında açılan ikinci oturumunda, Çalışma Bakanlığının hazırladığı gündeme, Başkanlık Divanı mazbatasında da belirtildiği gibi, Umumi Heyet kararıyle bazı maddeler eklendi ve komisyonlar sayısı altıya çıkarıldı.

İlaveler:

- a) 151 sayılı Havza-i Fahmiye Kanununun revizyonu.
- b) Deniz İş Kanununun İş Kanununa muvazi olarak değiştirilmesi,
- c) İşçi Sigortaları Kurumunun işçilere ikrazda bulunması,
- d) İş Kanununun 3, 4, 7, 23, 30, 31, 32 ve 40. maddelerinin tadili.

Birinci Komisyonun tetkik edeceği mevzuların 3. maddesi, 151 sayılı Kanun ve Deniz İş Kanunu konuları da bu komisyona verildiği nazara alınarak, Sendika Hak ve Hürriyetleri, grev ve lokavt konularının ayrı bir komisyonda görüşülmesi kararlaştırıldı.

Böylece Birinci Komisyon I ve II olarak, İkinci Komisyon III, Üçüncü Komisyon IV, Dördüncü Komisyon V olarak adlandırıldı. Teklif ve temennilerle ilgili VI. bir Komisyon kurulması kararlaştırıldı.

(d) Fıkrasında yazılı mevzu gündeme alınmakla beraber, mevzuun incelenmesi işçi, işveren ve Hükümet temsilcilerinden mürekkep 15 kişilik bir alt komisyona havale edildi. Bu komisyon 17 - 18 Şubat tarihlerinde toplanarak raporunu hazırlayacak ve bu rapor Çalışma Meclisinin kabul ettiği raporlar meyanında olacaktır.

I. KOMİSYON

İşçi Temsilcileri :

Mehmet Alpdündar, Kaya Özdemiroğlu, Rıza Kuvas, Mukbil Zırtıoğlu,
Habil Tunç.

İşveren Temsilcileri :

Muzaffer Suar, Necmettin Özdemirtaş, Özdemir Yarar, Ali Reşat Çavuşoğlu,
Muyakkar Okyay.

Hükümet Temsilcileri :

II. KOMİSYON

İşçi Temsilcileri :

Bahir Ersoy, Ziya Hepbir, İsmail Aras, Ahmet Çehreli, Mustafa Şahin, Kemal Türkler, İsmet Bilginer.

İşveren Temsilcileri :

Turhan Çakus, İlhan Lök, Orhan Koloğlu, Ertuğrul Aydemir, Enver Selay,
Muammer Alper, Mümin Erkunt.

Hükümet Temsilcileri :

İlhan Aka, Tevfik Karacaoğlu, Rıza Ergüven, Zeki Kutlay.

III. KOMİSYON

İşçi Temsilcileri :

İhsan Ada, İlhami Soysal, Kâzım Koçerler.

İşveren Temsilcileri :

Safa Kılıçlıoğlu, Orhan Doyuran, Şevket Adalan.

Hükümet Temsilcileri :

Ozcan Sungurçetin, Nusret Altuğ.

IV. KOMİSYON

İşçi Temsilcileri :

Burhanettin Asutay, Nazmi Ceylandağ, Rahmi Kader, Şevket Yılmaz, Süleyman Uraz.

İşveren Temsilcileri :

Mümtaz Altınelli, Hulûsi Akpulat, Agop Keşiş, Ali Alparslan, Nejat Arat.

Hükümet Temsilcileri :

Sadri Aksoy, Mehmet Aldan, Sait Kandan, Dr. Ahmet Üstünoğlu, H. Rebiî Güney.

V. KOMİSYON

İşçi Temsilcileri :

Seyfi Demirsoy, Rahmi Şahin, Dervişe Koç, Haydar Gür, İsmet Uygun.

İşveren Temsilcileri :

Faruk Kardam, Saim Okay, Alâaddin Koşar, İsmet Atavar, Metin Kurşungöz.

Hükümet Temsilcileri :

Şemsi Berkan, Serhan Erdem, Şakir Moral.

VI. KOMİSYON

İşçi Temsilcileri :

Cemil Uludoğan, Nuri Yavuz, Şadi Boduroğlu.

İşveren Temsilcileri :

Necmi Memişyazıcı, Ulvi Özer, Halil Köksel.

İş Kanununun 3, 4, 7, 23, 30, 31, 32 ve 40 ıncı maddelerinin tadili konusunda kurulan komisyon.

İşçi Temsilcileri :

Halil Tunç, Celâl Beyaz, Kaya Özdemiroğlu, İsmail Aras, Ziya Hepbir.

İşveren Temsilcileri :

Muzaffer Suar, İlhan Lök, Turhan Çakus, Ali Alparslan, Emin Atalay.

Hükûmet Temsilcileri :

Suzar Aydın, Devlet Bakanlığı; İlhan Aka, Adalet Bakanlığı; Tevfik Karacaoğlu, Bayındırlık Bakanlığı; Rıza Ergüven, Gümrük ve Tekel Bakanlığı; Zeki Kutlay, Sanayi Bakanlığı; Sadri Aksoy (yedek olarak) Başbakanlıktan.

Komisyonun 17 - 18 Şubat 1962 tarihlerinde toplanarak raporunu hazırlaması kararlaştırıldı.

KOMİSYON ÇALIŞMALARI

III. Çalışma Meclisinin 6 Komisyonu 23 - 26 Ocak 1962 günleri ele aldıkları mevzuları incelediler ve 27 Ocak 1962 günü raporlar Umumî Heyete getirildi.

27 - 28 - 29 Ocak günleri, Çalışma Bakanlığı Müsteşarı Halit Ünal'ın Başkanlığında toplanan Umumî Heyette İşçi, İşveren, Hükûmet Temsilcileri ve müşahitler raporlar üzerinde görüşlerini açıkladılar.

Bir kısım raporlar bazı değişikliklerle kabul edildi.

Değişiklikler, Başkanlık Kurulu Tutanağında belirtilmiştir.

Kitap münderecatına alınan raporlar da buna göre değiştirilmiştir.

BAŞKANLIK KURULU TUTANAĞI

— III. Çalışma Meclisi 22 - 29 Ocak 1962 tarihinde Çalışma Bakanlığında toplanmıştır.

— Delegelerin listesi ilişiktir.

— Gündem ilişiktir. Bu gündeme yeni mevzular ilâve edilmiş ve komisyonların adedi artırılmıştır.

İlâve edilen mevzular şunlardır:

- 151 sayılı Havza-i Fahmiye Kanununun revizyonu,
- Deniz İş Kanunu'nun İş Kanunu'na muvazi olarak değiştirilmesi,
- İşçi Sigortaları Kurumunca işçilere ikrazda bulunulması,
- İş Kanunu'nun 3, 4, 7, 23, 30, 31, 32 ve 40 nci maddelerinin tadili,
- Komisyonların adedinin 6 ya çıkarılması.

— Tadil edilen şekli ile gündem ilişiktir. Ancak, yukarıda d fıkrasında yazılı mevzu Çalışma Meclisinin gündemine alınmakla beraber, bunun incelenmesi, işçi-işveren ve Hükümet delegelerinden beşer kişilik ceman 15 kişilik bir alt komisyona havale edilmiştir. Bu komisyonun üyelerinin kimler olduğu ilişik listede yazılıdır. Komisyon, Çalışma Meclisinin kapanmasından sonra 17 - 18 Şubat tarihinde toplanarak raporunu yazacak ve bu rapor, Çalışma Meclisinin kabul ettiği raporlar meyanında olacaktır.

— 22 Ocak 1962 de Umumi Heyetin toplanmasında evvelâ yoklama yapılmıştır. İhtiram durumundan sonra Çalışma Bakanı tarafından açılış konuşması ile Meclis açılmıştır. (Konuşmanın metni ilişiktir). Bilâhare Divan Kâtipleri seçilmiştir. İsimleri ekli listede yazılıdır. Bundan sonra Komisyonlara ayrılanlar tesbit olunmuştur. İsimleri ekli listede yazılıdır. Saat 14.00 de Anıt-Kabre bir çelenk konulmuş ve müteakiben Komisyonlar çalışmalarına başlamıştır. Komisyon çalışmaları 26 Ocakta son bulmuş, raporları hazırlanmış ve 27 Ocakta Umumi Heyet saat 10.00 da toplanarak raporların müzakeresine başlamıştır.

— 27 Ocakta Umumi Heyet toplanmış, evvelâ usule ait hususlar tesbit olunmuştur. Bu arada reylerin ekseriyetle verileceği ancak işçi - işveren ve Hükümet delegelerinin reylerinin ne miktar olduğunun da tesbit olunacağı kararlaştırılmış, usule ait diğer hususlar hakkında Millet Meclisi iç tüzüğüne göre muamele yapılacağı belirtilmiştir.

— Raporlarda mevcut daktilo hataları düzeltilmiştir.

I — Birinci Komisyonun raporunun müzakeresinde:

Tadiller (Hepsi ittifakla olmak üzere)

- a) Komisyon raporunun 5 inci sahifesinde 7 nci satırda (işyeri bünyesi dışında müstakil ve) ibaresi çıkarılmış yerine (Çalışma Bakanlığına bağlı) ibaresi konulmuştur.

Reyler

- Birinci sahifeden dördüncü sahifenin 6 ncı satırına kadar olan kısım ittifakla kabul edilmiştir.
- 4 üncü sahifede 7 nci satırdaki II paragraf 45 red (44 işveren, 1 Hükûmet); 49 kabul (44 işçi, 5 Hükûmet); olmak üzere ekseriyetle kabul edilmiştir.
- 4 üncü sahifede III paragraftan itibaren 5 inci sahifenin 9 uncu satırına kadar olan kısım ittifakla kabul edilmiştir.
- 5 inci sahifenin 10 uncu satırında yâni IV üncü paragraftan itibaren 6 ncı sahifenin 7 nci satırına kadar ittifakla kabul edilmiştir.
- 5 inci sahifenin 8 inci satırından I numaralı paragraftan itibaren bu sahifenin 15 inci satırına kadar olan kısım 46 müstenkif (44 işveren, 2 Hükûmet); 48 kabul (44 işçi, 4 Hükûmet); olmak üzere ekseriyetle kabul edilmiştir.
- 6 ncı sahifenin 16 ncı satırından itibaren 19 uncu satırın sonuna kadar 46 müstenkif (44 işveren, 2 Hükûmet); 50 kabul (44 işçi, 6 Hükûmet); olmak üzere ekseriyetle kabul edilmiştir.
- 6 ncı sahifenin 20 ncı satırından 28 inci satır sonuna kadar 42 müstenkif (işveren); 54 kabul (44 işçi, 2 işveren, 8 Hükûmet); olmak üzere ekseriyetle kabul olunmuştur.
- 6 ncı sahifenin 29 uncu satırından 34 üncü satır sonuna kadar 56 kabul (44 işçi, 10 Hükûmet, 2 işveren); 40 müstenkif (işveren) olmak üzere ekseriyetle kabul edilmiştir.
- 7 nci sahifenin 1 inci satırından 4 üncü satır sonuna kadar 54 kabul (44 işçi, 10 Hükûmet); 40 müstenkif (işveren); 1 red (işveren); olmak üzere ekseriyetle kabul edilmiştir.
- 7 nci sahifenin 5 inci satırından 8 inci satır sonuna kadar 55 kabul, (44 işçi, 11 Hükûmet); 27 müstenkif (işveren); 1 red (işveren); olmak üzere ekseriyetle kabul edilmiştir.

II — II. Komisyonun raporunun müzakeresinde:

Tadiller (Hepsi ittifakla olmak üzere)

- 2 ncı sahifenin 24 üncü satırında I numaralı paragrafta (çalışanlar sendika kurma hürriyetine sahiptir) ibaresi (çalışanlar ve işverenler sendika kurma hürriyetine sahiptir) şeklinde tadil edilmiştir.
- 2 ncı sahifenin 27 ncı satırında (her çalışan) diye başlayan ibareden sonra (ve işveren) ibaresi ilâve olunmuştur.

- 2 nci sahifenin 30 uncu satırının başında bulunan (işçi) kelimesi yerine (çalışanlar) kelimesi konulmuştur.
- 3 üncü sahifenin 1 inci satırının başındaki (işçi) kelimesi yerine (çalışanlar) kelimesi konulmuştur.
- 3 üncü sahifenin 3 üncü satırının başındaki (işçi) kelimesi yerine (çalışanlar) kelimesi konulmuştur.
- 3 üncü sahifenin 9 uncu satırının başındaki (işçi) kelimesi yerine (çalışanlar) kelimesi konulmuştur.
- 4 üncü sahifenin 23 üncü satırında (bunlardan) kelimesiyle başlayan ve 5 inci sahifenin 7 nci satırının sonuna kadar devam eden kısım rapordan çıkarılmıştır.

Reyler:

- 1 inci sahifeden 4 üncü sahifenin 11 inci satırının sonuna kadar olan kısım ittifakla kabul edilmiştir.
- 4 üncü sahifenin 12 nci satırı 44 kabul (işçi); 53 red (44 işveren, 9 Hükümet); 3 müstenkif (Hükümet) olmak üzere reddedilmiştir.
- 4 üncü sahifenin 13 üncü satırından 15 inci satır sonuna kadar olan kısım 60 kabul, (44 işçi, 10 Hükümet, 6 işveren); 3 müstenkif (1 işveren, 2 Hükümet); olmak üzere ekseriyetle kabul edilmiştir.
- 4 üncü sahifenin 16 ncı satırı ittifakla kabul edilmiştir.
- 4 üncü sahifenin 17 nci satırından 20 nci satır sonuna kadar 99 kabul (44 işçi, 44 işveren, 11 Hükümet); 3 müstenkif (Hükümet) olmak üzere ekseriyetle kabul edilmiştir.
- 4 üncü sahifenin 21 inci satırı 57 kabul (44 işçi, 13 Hükümet); 44 red (işveren); olmak üzere ekseriyetle kabul edilmiştir.
- 4 üncü sahifenin 28 inci satırı ittifakla kabul edilmiştir.
- 5 inci sahifenin III numaralı paragrafı ittifaka yakın ekseriyetle kabul edilmiştir. Bir işçi temsilcisi muhalif kalmıştır.

I — III. Komisyon raporu madde madde reye arzedilmiş, 14 üncü maddeye kadar kabul olunmuş, 14 üncü maddenin tasarıdan çıkarılması hakkında işçi temsilcilerinin verdiği önerge reye konularak kabul edilmiştir. Ancak, bilâhare işçi ve işverenlerin anlaşması üzerine raporun toptan müzakere edilmesi ve evvelce alınmış kararların iptali talep olunmuştur. Toptan müzakere neticesinde raporun tamamı ittifakla kabul edilmiştir.

V — IV. Komisyonun raporunun müzakeresinde:

Tadiller (İttifakla kabul edilmiştir)

- 4 üncü sahifenin 20 nci satırından sonra işçi delegelerinin bir önergesinin oya konularak kabulü üzerine bir Ç fıkrası eklenmiştir. Fıkra aynen şöyledir: (Hastalık Sigortasının eş ve çocuklara teşmili prensibinin di-

ğer Sigorta Kanunlarına tâbi bulunan işçilere de aynı esaslar dahilinde teşmili).

- 5 inci sahifede 10 uncu satırdaki A fıkrası rapordan çıkarılmıştır.

Reyler:

- 1 inci sahifeden 4 üncü sahifenin 17 nci satırının sonuna kadar olan kısım ittifakla kabul edilmiştir.
- 4 üncü sahifenin 18 inci satırından 20 nci satırının sonuna kadar olan kısım, 54 kabul (44 işçi, 10 Hükümet); 44 red (işveren); 3 müstenkif (Hükümet); olmak üzere ekseriyetle kabul edilmiştir.
- 4 üncü sahifenin 21 inci satırından itibaren 5 inci sahifenin sonuna kadar olan kısım ittifakla kabul edilmiştir.

V — V. Komisyonun raporunun müzakeresinde:

Tadil

- 3 üncü sahifenin 22 nci satırında b fıkrası olarak konulmuş olan fıkraya aşağıdaki şekilde tadil edilmiştir: (b — Kurum raporunun 17 nci maddesinin (e) fıkrasının muhtevasının şimdilik nazarı itibare alınmaması hususunda mutabakata varılmıştır.) Bu tadil Hükümet delegelerinden birinin muhalefetine karşı büyük ekseriyetle kabul edilmiştir.
- 4 üncü sahifenin 25 inci satırında (bu itibarla) kelimesiyle başlayan ve 5 inci sahifenin 5 inci satırının sonuna kadar devam eden kısım rapordan ekseriyet kararıyla çıkarılmıştır. 13 işveren, muhalif oy vermiş, bir kişi müstenkif kalmıştır.

Reyler:

- Rapor tüm olarak müzakere edilmiş ve tümü ittifakla kabul edilmiştir.

VI — VI. Komisyon raporu da tüm olarak müzakere edilmiş ve tümü ittifakla kabul edilmiştir.

- İşçi, işveren, Hükümet, B.İ.T., Unesco temsilcileri kapanış konuşmaları yapmışlar ve nihayet Çalışma Bakanının yaptığı kapanış konuşmasıyla III. Çalışma Meclisi 29 Ocak 1962 tarihinde kapanmıştır. Konuşmaların metni ilişiktir.
- Müzakereler sırasında verilen 20 önerge ilişiktir. Bu önergeler oya konulmuş ve neticeler önergelerin üzerine kaydedilmiştir.

Başkan

Çalışma Bakanlığı Müsteşarı

Halit Ünal

İşveren Temsilcisi

I. E. T. T. Sosyal İşleri Müdürü
(Metro Han - İstanbul)

Necmi Memiş Yazıcı

İşçi Temsilcisi

Tekel Yaprak Tütün Bakım İşleri
Atölyeleri Merkez Müdürlüğü
Bandırma

Dervişe Koç

Hükümet Temsilcisi

Gümrük ve Tekel Bakanlığı

Rıza Ergüven

III. ÇALIŞMA MECLİSİ I. KOMİSYON RAPORU

Devlet Bakanlığı Temsilcisi Suzan Aydın, Ulaştırma Bakanlığı Temsilcisi Muhittin Ersun, Millî Savunma Bakanlığı Temsilcisi Necdet Mutiş ile İşçi Temsilcileri Mehmet Alpdündar, Kaya Özdemiroğlu, Rıza Kuas, Mukbil Zırtıloğlu, Halil Tunç ve İşveren Temsilcileri Muzaffer Suar, Necmettin Özdemirtaş, Özdemir Yarar, Ali Reşat Çavuşoğlu, Muvakkar Okyay'dan teşekkül eden Komisyon, çalışmalarına 22 Ocak 1962 Pazartesi günü saat 16.00 da başlayarak 25 Ocak 1962 Perşembe günü akşamına kadar devam etmiştir.

Komisyon Başkanlığına Ulaştırma Bakanlığı Temsilcisi Muhittin Ersun, Başkan Vekilliğine Devlet Bakanlığı Temsilcisi Suzan Aydın, Raportörlüklere de İşçi Temsilcisi Mukbil Zırtıloğlu ile İşveren Temsilcisi Muvakkar Okyay seçilmiş ve müzakerelere başlanılmıştır.

İşçi Temsilcileri gündeme bazı maddelerin ilâvesi hususunda talepte bulunmuşlar, İşveren Temsilcileri ise gündemin Bakanlıkça mevzuat hükümleri dairesinde tesbit olduğunu ve değişiklik yapmağa Komisyonun yetkili bulunmadığını ifade etmişlerdir. 22.1.1962 Pazartesi ve 23.1.1962 Salı günleri, bizzat, Sayın Çalışma Bakanı'nın tavassutları ile yapılan müzakereler sonunda, İşçi Temsilcileri tarafından ileri sürülen taleplerin, III. Çalışma Meclisi Divanına tevdiî suretiyle bir hal tarzına bağlanması kaydıyla 24.1.1962 günü gündemin müzakeresine geçilmiştir.

I. İş Kanununun işçi sayısı ve işçi tarifi bakımından şümülü ve tebligat müessesesi :

A) İş Kanununun işçi sayısı bakımından şümülü :

Çalışma Bakanlığı adına müşavir olarak Komisyona katılan Çalışma Genel Müdüründen gerekli izahat alındıktan ve mevzu etraflı şekilde müzakere edildikten sonra, aşağıdaki neticeye varılmıştır :

Prinsip itibariyle, İş Kanununun işçi sayısı ne olursa olsun, bütün işyerleri ne tatbiki esastır. İş Kanununun yürürlüğe girmesinden bu yana yapılan tadiller ve çıkarılan kararnamelerle memleketin ekonomik durumu ve Çalışma Bakanlığı Teşkilâtının imkânları nazara alınarak, Kanunun tatbik sahası genişletilmiş ve başlangıçta 10 işçi çalıştıran işyerleri Kanun kapsamına alınmış iken, kararnamelerle bu miktar bazı kayıt ve şartlarla 4'e indirilmiş ve yine bu teşmil kararnamelerinin tatbiki cümlesinden olarak, aynı işkolundaki işyerlerinden birisi, Kanun kapsamına alınmış bulunan bir işyerinin diğer mahallerdeki işyerleri, kararnamedeki kayıt ve şartlar aranmaksızın, yeni tesis edildiği mahal ve çalıştırdığı işçi sayısı ne olursa olsun İş Kanununa tâbi tutulmuştur.

Tatbikatın bu istikamette seyrine muvazi olarak sosyal adaletin bütün çalışanlara sağlanması mülâhazası neticesinde oylamaya geçilmiştir:

Iş Kanununun 1 işçi çalıştıran işyerlerine kadar teşmili, ittifakla kabul edilmiştir.

İşveren temsilcileri bu konuda zaruretle mevzuatın telifi ve kolaylıkların temini şartını talep etmişlerdir.

İşçi ve Hükümet Temsilcileri ise bu hususta temennilerini izhar etmişlerdir.

B) İş Kanununun işçi tarifi bakımından şümulü:

Bu konuda Komisyon üyeleri arasında gündeme bağlı kalınarak sadece işçi tarifinin yapılması ve işçi tarifi ile yakinen ilgili bulunan işveren vekilinin de tarifinin yapılması hususlarında görüş ayrılıkları belirmiş ve münakaşalar sonunda oylamaya geçilmiştir:

1 — İşçi Temsilcileri tarafından yapılan "Bir İş Akdine dayanılarak herhangi bir işyerinde çalıştırılan kimseye işçi denir" şeklindeki tarif oylanmış ve İşçi Temsilcisi Mehmet Alpdündar'ın tarifte iş akdi ile beraber hizmet akdinin de yer alması gerektiği mülâhazasından münbahis muhalefetine karşılık yukarıdaki tarif 12 oyla kabul edilmiştir.

2 — İşveren Temsilcileri, grev müessesesi muvacehesinde işçi ile işveren vekilinin tefriki zaruretine temas ile Kanunun ilerideki tanzim tarzında bu tefriki mümkün olacak bir sarahatın dercini temenni etmişler, bu temenni dahi gündem dışına çıkıldığından bahisle İşçi Temsilcisi Mehmet Alpdündar'ın muhalefetine karşılık 12 oy ile kabul edilmiştir.

C) Tebligat Müessesesi:

Halen cari olan mevzuatın muhtelif yönlerden tevhit ettiği mahzurlar nazara alınarak, Bakanlıkça hazırlanmış olan şekilde "İş Kanununun, işyerlerine tatbikinin işyerinin Kanun şümulüne girme niteliğini iktisap ettiği tarihten itibaren uygulanması prensibi" ittifakla kabul edilmiştir.

II. İşçi ücretlerinin tediyesinin garanti altına alınmasına matuf tedbirler:

Yapılan müzakereler sonunda,

A) Garanti müessesesinin takviyesine lüzum olup olmadığı hususu oya konmuş, 6 aleyhte, 7 lehte oy ile işçi ücretlerinin tediyesinin garanti altına alınması prensip olarak kabul edilmiştir.

B) Garantiye matuf tedbirlerin ne suretle formüle edileceği mevzuundaki müzakereler sonunda, "Tediye, yapılması tesbit edilen günden itibaren 10 gün geciktirilmesi halinde, İşçi Sigortaları primlerinin geç tediyesine müteallik usule muvazi olarak ve mütezayit olmamak kaydıyla %10 gecikme zammı ve %5 faiz ve alacaklının temerrüdüne mâni bir tedbirin ittihazı" suretiyle yapılmasına 6 muhalif ve 7 muvafık oyla karar verilmiştir.

(Önerge ile eklenen maddeler)

III. 10 Eylül 1337 tarih ve 151 sayılı Zonguldak Havzaı Fahmiyesine ait Kanununun tatbikatı ile ilgili hususlar:

İşçi, İşveren ve Hükümet Temsilcileri Amele Birliğinin faideli olduğunu, ancak 2608 sayılı Talimatnamenin derpiş ettiği idare tarzının islahının zaruri bulunduğunu mütefikan beyan etmişlerdir. Bu islahatın, Birliğin Cemiyetler Kanunu hükümlerine uyulmak suretiyle bünyesinin değiştirilmesi veya 3460 sayılı Kanuna mütenazır bir Kurum haline getirilmesi hususunda cereyan eden müzakereler sonunda Cemiyetler Kanunu yönünden Birliğin mali bünyesinin muhafazasına imkân olamayacağı düşüncesiyle 151 sayılı Kanunun esasları dairesinde kalınmak kaydıyla Çalışma Bakanlığına bağlı hükmi şahsiyeti haiz bir Kurum teşkili ve binnetice Umumi Heyet murakabasının temini teklif olunmuştur. Neticede:

1 — 151 Sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin tadili ile bu tadilin tahakkukuna kadar 2608 sayılı Talimatnamenin ihtiyaçlara cevap verecek hale ifrağı hususu oya konularak ittifakla,

2 — İşçi sağlığı ve iş emniyetinin garanti altına alınması ve tatbikattaki aksaklıkların giderilmesi için teşkilâtın takviyesiyle beraber, Çalışma Bakanlığına bağlı yetkili ekiplerin teşkili hakkındaki teklif oya sunularak ittifakla kabul olunmuştur.

IV. Yeni Anayasaya uygun olarak 6379 sayılı Deniz İş Kanununun 3008 sayılı İş Kanununa muvazi olarak değiştirilmesi:

Müzakereler sonunda tebellür eden düşünceler:

1 — İşveren Temsilcileri, "Deniz İş Kanununda, risk ve yıpratıcı şartlar içinde çalışanların sosyal haklarının tanzimine matuf lüzumlu tadilatın yapılması gerektiği aşikârdır. Bu bakımdan, sosyal adaletin bu sahada çalışanlara gerçekten sağlanabilmesi için Kanunun ciddi bir revizyona tâbi tutulması gerekir. İki Kanun arasında bir paralelizm tesisi etraflı ve derin bir çalışmanın neticesinde mümkün olabilir. Biz tadilatın hangi çerçeve dahilinde ve ne hadde kadar tahakkuku gerektiği hususunda kendimizi yetkili görmemekteyiz. Bu itibarla, genel olarak Deniz İş Kanununun 3008 sayılı İş Kanununa muvazi tarzda değiştirilmesi hususunda bir prensip kararı alınması bizce müreccahtır". mütalâasında bulundular.

2 — İşçi Temsilcileri, İşveren Temsilcileri arasında bu mevzuda yetkililer bulunmakta olduğuna temas ile, taktır sahipleri tarafından, iki Kanun arasında paralelizm sağlanması düşüncesiyle tesbit edilen ve 6 noktada toplanmış olan esasların müzakeresi ile bu 6 mevzuda Komisyonca karar ittihazı gerektiği mütalâasını ileri sürdüler.

Prensip itibarıyla Deniz İş Kanununun bugünün şartlarına uygun olarak tadili ittifakla kabul edilmiştir. Müteakıben, İşçi Temsilcilerinin tesbit ettikleri 6 maddede toplanan esasların genel olarak müzakere edilmesi ve bu esasların teker teker reye konulması teklif edilmiş, bu teklif reye konularak 5 işçi,

2 Hükümet temsilcisinin muvafakatına mukabil işveren temsilcilerinin istikâfı ile kabul edilmiştir. Bunun üzerine 6 maddede toplanan esasların heyet üyeleri arasında müzakere yapılmış ve bu karar üzerinde ki müddet sebebiyle zaman emsalleri nedeniyle öylemeye geçilmiştir.

1 — 6379 sayılı Deniz İş Kanununun 1 inci maddesinde derpiş olduğu üzere Kanunun 10 gemi adamı çalıştıran işyerlerine değil, aynen Komisyonca 3008 sayılı Kanunda yapılan tadile muvazi olarak 1 gemi adamı çalıştıran işyerlerine teşmilini düzenleyen bir hükmün eklenmesi, bu rejimin gerektireceği şartlar ve zaruretlar gözönünde bulundurulmak kaydıyla, şeklinde ifade edilen Bakanlık görüşü muvacehesinde, 6 müstenkif, 7 muvafık reyle kabul edilmiştir.

2 — Deniz İş Kanununun 16 ncı maddesindeki tazminat müessesesinin ve tazminat miktarının 3008 sayılı Kanundaki hükümlerle bağdaştırılmasını sağlayan bir tadilâtın yapılması teklifine 5 muvafakat, 8 istinkâf reyi verilmiştir.

3 — Deniz İş Kanununun 22 nci maddesi dolayısıyla ve 3191 sayılı kararname gereğince gemi adamları için haftalık mesai süresi 700 saat olup bu münasebetlerdir ki gemilerde makine personeli 8, güverte personeli 10, kamara personeli 12 saat çalışmaktadır. Bu sürelerin gerek 3008 sayılı Kanun, gerekse Milletlerarası mevzuat ve Milletlerarası ilgili konvansiyonların ışığı altında 48 saat, her meslek gurubu içinde seyyanen 8 saate indirilmesini sağlayacak bir tadilâtın yapılması 7 muvafık, 6 müstenkif reyle kabul edilmiştir.

4 — Deniz İş Kanununun 23 üncü maddesinde klavuz kaptanlarının da iş müddetlerine tâbi kılınmasına ve gemi kurtarma hizmetlerinde çalışan gemi adamlarının (can, mal, kurtarma ameliyeleri ile ilgili hizmetleri dışında) iş müddetlerine tâbi kılınmasını sağlayan gerekli tadilâtın yapılması teklifi 6 muvafık, 7 müstenkif rey almıştır.

5 — Gemi adamlarına da 5837 sayılı Hafta ve Genel Tatil Kanununun hükümlerinin teşmili konusunda Deniz İş Kanununa, İş kolunun bünyesine uygun olarak atıf yapan bir hükmün eklenmesi teklifi 6 muvafık, 7 müstenkif rey almıştır.

6 — Deniz İş Kanununda işkolunun özellikleri ve mesleğin karakteri nazarı itibare alınmak üzere gemi adamlarına yıpranma ve mahrumiyet hakkı tanıyan bir hükmün eklenmesi teklifi 6 muvafık, 7 müstenkif rey almıştır.

Müttehaz prensip kararı gereğince, çalışmalar sırasında, Komisyonca vazifeli bulunan işveren temsilcileri yerine, zaman zaman, yine III. Çalışma Meclisinin asil işveren temsilcilerinden, İsmail Kocasoy, Mehmet Ali Tuzcuoğlu, Saadetin Ertur ve Cevdet Demirok kaim olmuşlardır.

Başkan
Muhittin Ersun

Başkan Vekili
Suzan Aydın

Raportör
Mukbil Zırtuloğlu

Raportör
Muvakkar Okyay

III. ÇALIŞMA MECLİSİ

II. KOMİSYON RAPORU

III. Çalışma Meclisi Genel Kurulu tarafından seçilmiş olan ve isimleri il-şik listede yazılı bulunan Komisyonumuz 22 Ocak 1962 günü saat 16 dan iti-baren çalışmaya başlayarak Komisyon Başkanlığına Adalet Bakanlığı Temsilci-si İlhan Aka'yı ve Raportörlüklere de İşveren Temsilcisi Mümin Erkunt ile İşçi Temsilcisi Ziya Hepbir'i seçmiştir.

İşçilere toplu sözleşme ve Grev hakkını tanımış olan Anayasamızın ışığı al-tında, İnsan haklarına, Ana Hürriyetlere ve Demokrasi prensiplerine bağlı mil-letlerce de kabul edilmiş Birleşmiş Milletler prensiplerinden ve Komisyonumu-za müşahit olarak katılan bu mevzularda zengin tecrübe ve derin bilgi sahibi

bulunan İlim Adamlarımızın ve davetlilerin irşat edici fikirlerinden de faydalanarak çalışma hayatının ve genel olarak iktisadi faaliyetin birbirini tamamlayıcı iki unsuru olan İşçi ve İşveren Temsilcilerinin müşterek hak ve menfaatleriyle ilgili sendika hak ve hürriyetleri, grev ve lokavtın istisnaları, grev ilânı için ilgili işyerindeki işçilerin reyine müracaat mevzularında aşağıda izah edilen kararlara varmıştır.

Yapılan görüşmeler neticesinde alınan kararların bir kısmı üyelerin tam ittifakı ile alınmış, bir kısım mevzularda ise görüş ayrılıkları bulunması sebebiyle bu hususlarda ancak ekseriyetle karara varılmış olup tarafların bunlara ve rapora ait mütalâaları rapora ekli olarak sunulan mütalâalarında kendileri tarafından etraflıca izah edilmiştir.

Gündemdeki sıraya göre mevzular hakkında varılan sonuçlar şunlardır :

I — SENDİKA HAK VE HÜRRIYETLERİ:

Bu mevzuda her ne kadar evvelce hazırlanmış muhtelif Kanun tasarıları mevcut ise de zamanın azlığı ve gündemin sarih ifadesi dolayısıyla mevcut tasarılar üzerinde ve teferruata inilerek görüşme yapılmasından sakınılarak ana prensiplerin tesbiti cihetine gidilmesi tercih edilmiştir.

Sendika Hak ve Hürriyetleri mevzuunda aşağıdaki prensipler ittifakla kabul edilmiş ve Milletlerarası Çalışma Teşkilâtı tarafından kabul edilmiş bulunan 87 sayılı sözleşmenin en kısa zamanda Memleketimizce de kabul edilerek Kanunlaştırılması temenniye şayan görülmüştür.

Sendika Hak ve Hürriyetlerinin Ana Prensipleri:

- 1 — Çalışanlar ve İşverenler sendika kurma hürriyetine sahiptir.
- 2 — Sendika izin almadan kurulur.
- 3 — Bir iş kolunda birden fazla sendika kurulabilir.
- 4 — Her çalışan ve işveren kendi iş kolunda dilediği sendikaya girmekte veya çıkmakta serbesttir.
- 5 — Çalışanlar Sendikalarıyla İşveren Sendikaları birbirlerinin işlerine müdahale edemez.
- 6 — İşçi ve İşveren Sendikaları ve üst teşekkülleri hiç bir surette kapatılmaz ve muvakkaten dahi faaliyetten men edilemez.

Çalışanlar ve İşveren Sendikaları ile üst teşekküllerinin organları ancak Kanunda yazılı olan fiillerden dolayı, kaza organlarıncı Kanunda yazılı cezalarla cezalandırılabilirler.

7 — Sendikalar üst teşekküllere katılma ve ayrılma serbestisine sahiptirler. Sendikalar ile üst teşekküllerin Beynelmül Teşkilâtlara katılma veya ayrılmaları da aynı prensibe tâbidir.

8 — Çalışanlar veya İşveren teşekküllerin statülerini, idari tüzüklerini tanımlamak, temsilcilerini serbestçe seçmek, idarelerini ve faaliyetlerini düzenlemek ve iş programlarını tesbit etmek hakkını haizdirler.

Amme makamları bu hakları tahdit edici veya kullanılmasına engel olucu mahiyette hiç bir müdahalede bulunamazlar.

9 — Sendikalar Kollektif sözleşmeden, mesleğin müşterek menfaatlerinden doğan hususlarda ve yazılı müracaatları üzerine iş veya hizmet akitleriyle ilgili anlaşmazlıklar ve Sigorta hakları için üyelerini ve mirasçılarını temsilen dava açabilirler ve açılan dâvada husumete ehildirler.

II — GREV VE LOKAVTIN İSTİSNALARI:

Bu mevzudaki görüşmeler Bakanlıkça yayınlanmış olan beyaz kitapta "son şekil" olarak takdim edilen toplu sözleşme Grev ve Lokavt Kanun tasarısının 19 uncu maddesinde tesbit edilmiş istisnalar üzerinde yapılmış, ancak tarafların ilâve etmek istedikleri hususlar da ayrıca müzakere edilmiştir.

Tasarıda grev, lokavtın istisnaları olarak tesbit edilmiş olan 19 uncu maddede aynen şöyle idi:

- a) Genel veya kısmi seferberlik halleri ile olağanüstü hal ve Örfi İdare ilân edilen bölgelerde,
- b) Millî Savunma Bakanlığının idare ve denetlemesi altında bulunan işyerlerinde,
- c) Hastahane, klinik, sanatoryum, dispanser, eczahane gibi genel sağlık ile ilgili işlerde,
- ç) Can ve mal kurtarma işlerinde,
- d) Su, elektrik, havagazı istihsal ve dağıtma işlerinde ve devlet tarafından işletilen kömür madenlerinde,
- e) Un değirmen ve fabrikalarıyla ekmek imal eden fırın ve fabrika işyerlerinde,
- f) Toplu sözleşme süresi içinde,

Ancak yapılan görüşme ve oylama neticesinde bu istisnalar şu şekilde tadil ve kabul edilmiştir.

- (a) fıkrası "Genel veya kısmi seferberlik halleri ve olağanüstü halleri düzenleyen kanunda grev ve lokavt yapılamıyacağı yazılı bulunan ahvalde ve Örfi İdare ilân edilen bölgelerde" şeklinde tadil edilerek bire karşı onbeş oyla kabul edilmiştir.

- (b) fıkrası 6 ya karşı 9 oyla tasarıdan tamamen çıkarılmıştır.
- (c) fıkrası 2 ye karşı 14 oyla "Hastahane, klinik, sanatoryum, dispanser, eczahane (ilâç imal eden işyerleri hariç) gibi sağlık ile ilgili işlerde" şeklinde tadilen kabul edilmiştir.
- (ç) fıkrası ittifakla tasarıdaki şekli ile bırakılmıştır.
- (d) fıkrası "Hava Gazı" ibaresi 8 e karşı 9 oyla ve "Devlet tarafından işletilen Kömür Madenlerinde" ibaresi de bir çekimser olmak üzere 6 oya karşı 10 oyla fıkradan çıkarılarak, fıkra, "Su ve elektrik istihsal ve dağıtma işlerinde" şekliyle tadilen 7 ye karşı 10 oyla kabul edilmiştir.
- (e) fıkrası 7 ye karşı 9 oyla kabul edilmiştir.
- (f) fıkrası ittifakla aynen kabul edilmiştir.

III — GREV İLANI İÇİN İLGİLİ İŞYERLERİNDEKİ

İŞÇİLERİN REYİNE MÜRACAAT :

Gündemin son maddesi olan grev ilanı için ilgili işyerindeki işçilerin reyine müracaat mevzuunda yapılan görüşmeler neticesinde grev için işyerindeki işçilerin oyuna müracaat edilmesi gerektiği hususundaki teklif 7 ye karşı 10 oyla kabul edilmiştir.

Ancak, kabul edilen bu teklif muvacehesinde oy nisbetinin de tesbit edilmesi gerekip gerekmediği hususunda münakaşalar yapılmış ve bu arada Çalışma Bakanlığı Temsilcisi gündem tanzim edilirken Bakanlığın oy nisbeti hususunda da tarafların görüşlerini öğrenmeyi faydalı bulduğu ve fakat hernasılsa bu hususun gündeme sarahaten derç edilmemiş olduğu fakat, mevzuun Komisyonda görüşülmesinin ilerdeki çalışmalar için faydalı olacağını beyan etmesi üzerine bu hususta müzakeresi yapılmış ve neticede oy nisbetinin bu mevzudaki Kanun hazırlanırken Kanun vaz'ı tarafından tesbit edilmes ihususundaki teklif 7 ye karşı 10 oyla kabul edilmiştir.

Komisyonumuzun çalışmaları sonunda Umumi Heyete arzına karar verilmiş bulunan hususları tesbit eden bu rapor, Komisyon kararı gereğince, aşağıda imzaları bulunanlar tarafından, hazırlanmış olup III. Çalışma Meclisi Başkanlığına saygı ile sunar.

26 Ocak 1962

Komisyon Başkanı
Adalet Bakanlığı Temsilcisi
İlhan Aka

Üye
İşveren Temsilcisi
Mümin Erkunt

Üye
İşveren Temsilcisi
İlhan Lök

Üye
İşçi Temsilcisi
İsmail Aras

Üye
İşçi Temsilcisi
Bahir Ersoy

**III. Çalışma Meclisi
II. Komisyon raporu
hakkında işçi temsilcileriyle
işveren temsilcilerinin
muhalafet şerhleri,**

II. KOMİSYON BAŞKANLIĞINA

Raporun 4 üncü sayfasında:

- d) fıkrasının "Su ve Elektrik istihsal ve dağıtma işlerinde",
- e) fıkrasının tamamına,

Uçüncü paragrafın tamamına muhalifiz.

İŞÇİ TEMSİLCİLERİ

İŞVERENLERİN ÇEŞİTLİ MUHALEFET ŞERHLERİ

1 — İktisaden az gelişmiş bir memlekette grev ve lokavt tatbikine ilk defa başlarken umumi yaşayışı bütün ölçüde ilgilendiren âmme hizmetlerinin istisnalar arasında yer almasını doğru görürüz.

Gerçekten bu gibi işlerin âtil kalmasında grev ve lokavt ile hedef tutulan işçi veya işveren üzerinde bir tesir yapma maksadını çok aşmakta ve bundan umumi hayat esash şekilde müteessir olmaktadır.

Esasen kâr gyesi gütmiyen ve devamlı olarak faaliyette bulunması hukuk ve sosyal yönden zaruri bulunan bu gibi işlerde yapılacak grev veya lokavt umumi hayatı felce uğratabilir. Ayrıca grev ve lokavttan doğrudan doğruya ilgisiz bulunmayan diğer bütün iş kollarına da sirayet ederek umumi sanayi hayatını felce uğratabilecek bir seciye de taşır. Bu itibarla grev ve lokavtı kabul eden bir çok memleketlerde âmme hizmetleri istisnalar arasında yer almaktadır.

Bu konuda da söz ve yetki sahibi bizden ziyade ilgili Hükûmet daireleridir.

2 — Olağanüstü halin karakterini sıkı yönetimden ayırmaya imkân yoktur. Her ne kadar olağanüstü hali özel bir kanun tayin ve tesbit edeceksen de bu Kanunda tesbit edilen hallerde grev ve lokavt ilâmının caiz olmaması asıldır. Sıkı yönetim için istisnai asıl, olağanüstü hal için istisna yapmamayı asıl olarak kabul etmek işin mantığına ve kanun tekniğine uygun düşmektedir. Anayasanın 123. maddesinde olağanüstü hallerde vatandaşlar için..... Çalışma hükümleri konabileceği, sarîh olarak yazılı bulunduğuna göre çalışma mecburiyeti ihdasına imkân veren bir kanun anlayışı karşısında grev ve lokavt surctiyle işi büsbütün durdurmanın bahis mevzuu olamayacağı aşikârdır.

Kaldiki bu hususun da müdafaası bizden ziyade Hükûmete düşmektedir.

3 — Millî Savunma Bakanlığının veya denetlemesine tâbi işyerlerinde grev yapılmasına izin verilmemesi lâzım geldiğini müdafaaya bile lüzum görmüyoruz.

Millî mukadderatımız bağlı bulunduğu bu yerlerde grev ve lokavt teşebbüslerinin savunma gücümüze yapacağı menfi tesiri izahıtan müstağnidir. Bu itibarla Bakanlığa takdim etmiş olduğumuz teklif tasarımda yazılı olduğu üzere bu iş yerlerinin grev ve lokavttan istisna edilmesinde ısrar etmekteyiz. (Beyaz kitap, sahife 93, madde 18, fıkra C.)

Bu konuda söz ve yetki sahibi makamın bizden ziyade Millî Savunma Bakanlığı olduğu mütalâasındayız.

4 — Hususi Kanunlarla kurulmuş ulaştırma, muhabere, radyo ve televizyon işlerinin grev ve lokavttan istisna edilmesi konusunun müdafaası doğru-

dan doğruya bize düşmemekle beraber âmme hizmetleri hakkında yukarıda söylediklerimiz bu işler için aynen ve fazlasiyle varittir. Gerçekten ulaştırma ve muhabere işlerinin yurt seviyesinde değil hattâ muayyen bir bölgede olsa dahi durdurulması memleketin dış ve iç emniyetini hemen sekteye uğratır.

Meselâ hudut bölgelerinde yapılacak olan bir münakâle grevi orada zuhur eden asayîşi bozucu hareketleri, hattâ hudut tecavüzlerini önleyici tedbirleri almakta Hükûmeti mahrum edebilir. Bu itibarla bu işlerde de âmmenin selâmeti, ve memleketin yüksek menfaati bakımından grev ve lokavttan istisnalar meyanına alınmasına taraftarız.

5 — Umumi sağlıkla ilgili işlere grev ve lokavtın istisnaları arasında konulmasını çok tabii buluyoruz. İlâç imâl eden yerleri de bunların arasında mütalâa ediyoruz. Sağlık tesislerinin ilâcsız kalmasını intaç edecek olan böyle bir istisna neticede halkın umumi sağlığını da tehdit edecektir.

6 — Yalnız hususi hayatta değil sanayi işletmelerinde de su ve elektrik kadar mühim rol oynayan hava gazının bundan istisna edilmesi ihtiyaçlara uygun olmadığı gibi mantığa da aykırıdır. Su ve elektrik istisnalar arasına konulunca hava gazının da aynı şekilde mütalâa edilmesinin zaruri bulunduğunu düşünmekteyiz.

7 — Tuzlalar, kömür madeni ve her türlü akar-yakıt işletmelerinin grev ve lokavtın istisnaları arasında mütalâalarında zaruret görmekteyiz. Çünkü:

A — **Tuzlalar:** Bu tabii mahsul senenin muayyen bir iki ayında istihsal edilmektedir. Bu aylarda iş durdurulduğu takdirde memleket çapında tuz buharanı meydana gelir.

Malûm olduğu üzere tuz yalnız insanların gıdası için bir ihtiyaç maddesi değil aynı zamanda hayvancılıkta ve sanayide kullanılan çok mühim bir maddedir. Ayrıca bir ihtiyaç maddesi bulunduğundan memlekete kıymetli döviz sağlamaktadır. Tuzlalarda yapılacak olan bir iş durdurulması telâfisi kabil olmayan çeşitli zararlara yol açabilir. Memleketin sağlığında, hayvancılığı, iktisat ve sanayi hayatını çok yakından ilgilendiren bu maddenin istihsalini sekteye uğratmak grevle temini düşünülen menfaatten çok daha büyük sosyal zararlar tevhit edecektir.

B — Kömür madenleri ve akaryakıt işletmelerine gelince:

Kömür ve diğer akar-yakıtlar, Millî Müdafaa, Sanayi ve hususi hayat için fevkalâde zaruri maddelerdir. Bunların yokluğu memleketi her bakımdan felce uğratabilir. Ve Millî Savunma potansiyelini zayıflatabilir.

Ayrıca akar-yakıt ve kömürden mahrum kalacak olan fabrika ve vasıtalar da çalışan işçilerde binnetice işsiz kalacaklar ve bu bakımdan ücretleri de Kanunen bir takım kısıntılara maruz kalacaktır.

8 — Soğuk hava depoları ve hububat silolarına gelince:

C — Soğuk hava depolarında halkın gıda stokları muhafaza edildiğinden soğutmanın sekteye uğraması derhal büyük mikyasta gıda maddelerinin çürümesine ve bozulmasına sebep olur. Bu suretle sadece millî servetin çok kıymetli bir parçası heder olmakla kalmaz, halkın beslenmesi de son derecede güçleşir, telâfisi imkânsız zararlara yol açar.

D — Hububat siloları ise; un değirmen ve fabrikaları ile ekmek imâl eden fırın ve fabrikalarla bir bütün teşkil ederler. Silolardan gelen fabrikalarda öğütülür ve fırınlarda ekmek haline getirilir. Silolarda çalışma sekteye uğrayınca değirmen ve fırınların faaliyetleri de aynı anda durur. Değirmen ve fırınlar istisna edildiklerine göre siloların da istisnalar meyanına ithalini zarurî görmekteyiz.

9 — Sendika hak ve hürriyetleri konusu görüşülürken başlangıçta Kurucu Çalışma Komisyonundan geçen Sendikalar Kanun Tasarısı alınmış ve Tasarının 1 inci maddesi değiştirilerek "Müşterek Mesleki, sosyal ve iktisadî hak ve menfaatlerini koruma, yardımlaşma ve üyelerine temsil etme, kültürel gelişmelerini sağlama amacı ile aynı iş kolunda veya bu iş kolu ile ilgili işlerde veya aynı işyerinde çalışan işçilerin kendi aralarında kurdukları teşekküllere (İşçi Sigortaları), yukarıdaki gayelerle müstahdemlerin kendi aralarında kurdukları ve hükmi şahsiyeti haiz teşekküllere (Müstahdem Sendikası) ve yukarıdaki gayelerle aynı iş kolunda veya bu iş kolu ile ilgili işverenlerin kendi aralarında kurdukları teşekküllere (İşveren Sendikası) denir.

Aynı iş kolunda birden fazla sendika kurulabilir." şeklinde; tasarının bu konuda sendikalar için derpiş edilen hükümler, sendikaların kurdukları her kademedeki üst teşekküller hakkında da uygulanır." şeklindeki ikinci maddesi aynen ve ittifakla;

Tasarının 3 üncü maddesi "bir ilde veya muayyen bir bölgede çeşitli iş kolalarında kurulu sendikaların kendi aralarında kurdukları teşekküllere (Birlik) denir.

Aynı iş kolunda kurulu sendikaların kendi aralarında kurdukları teşekküllere (federasyon) denir.

Birlik veya federasyonları bulunmayan sendikalarda Kontfederasyona üye olarak katılabilirler.

Sendika, Birlik ve Federasyonların üst teşekküllere katılabilme veya ayrılabilme hususundaki müzakere ve karar nisabı tüzüklerinde belirtilir." şeklinde ve ekseriyetle kabul edilmiştir.

İşbu kararların alınmasından sonra, Sendika Hak ve Hürriyetleri konusunda 87 sayılı Milletlerarası sözleşme hükümlerinin esas alınmasına dair tek-lif ittifakla kabul edilmiş ve ancak müzakerelerin bundan sonraki kısmı rapora dercedilmiştir.

İlhan Lök

Mümin Erkunt

III. ÇALIŞMA MECLİSİ

III. KOMİSYON RAPORU

III. Çalışma Meclisinin 22 Ocak 1962 tarihli ilk toplantısında seçilen ve gündemdeki "5953 ve 212 sayılı Kanunların tatbikatı" maddesini incelemek üzere Hükümet, İşçi ve İşveren delegelerinden kurulu III numaralı Komisyonumuz 22, 23, 24, 25 ve 26 Ocak 1962 günleri toplandı. İlk toplantıda Başkanlığa Basın - Yayın ve Turizm Bakanlığı Temsilcisi Nusret Altuğ seçildikten sonra çalışma programını tesbit etti ve hazırlayacağı raporun, ilerdeki çalışmalara yardımcı olmak üzere mütalâa şeklinde düzenlenmesini kararlaştırdı.

Basın mesleğinde çalışanlarla çalıştıranlar arasındaki münasebetler 20 Haziran 1952 de yürürlüğe giren 5953 sayılı Kanunla düzenlenmek istenmişti. Bu Kanunda önemli değişiklik 19.2.1954 de yürürlüğe giren 6253 sayılı Kanun ve 10 Ocak 1961 de yürürlüğe giren 212 sayılı Kanunlarla olmuştur. Böylece

gazetecilerin gazete sahip ve işverenleriyle münasebetleri ve hakları güvenlik altına alınma yoluna gidilmiştir. Bu Kanunlarla basın kolunda işçi ve işveren Sendikaları kurulmuş, çalışanlar sigortalanmış, iş kazalarıyla meslek hastalıkları ve analık sigortaları, ihtiyarlık sigortası ve iş mahkemeleri Kanunlarına bağlanmıştır. 5953 ve değişiklikleri ayrı bir Kanun olmakla beraber 22, 23 ve 24 üncü maddelerindeki bu atıflarla genel iş hukukunun kapsamına girmektedir. Basının özelliği onun bugüne kadar dışdan görünen bir kurum olmasıdır. İç bünyesi ile ilgilenilmemiştir. Gazete, okuyucu önünde görünen ve görünmeyen çalışanların emeklerinin toplamı ile çıkmaktadır. İncelediğimiz bu Kanunlardır ki, Basındaki çalışma münasebetlerinde bir düzen doğurmuştur. Basının özel şartlarından doğan bu Kanunlar sosyal düzenimizde önemli bir gelişmenin başlangıcı da olmuştur. İşçi ve İşveren münasebetlerinde getirdiği hukuki ve sosyal yenilikler ve hükümler bakımından basın mesleğinde çalışanlarla, çalıştıranlar arasında münasebetlerin tanzimi hakkındaki bu Kanun Türkiye'nin bugünkü sosyal düzeni içinde oldukça ileri bir hareket olarak telâkki edilmiştir. 5953 sayılı Kanunda, 212 sayılı Kanunla yapılan değişiklik yürürlüğe girdiğinde çeşitli yarıklara sebep olmuştur.

Çalışma Bakanının, III. Çalışma Meclisinin açılışında ve Komisyonumuzda yaptığı konuşmaların ışığı altında 5953 ve 212 sayılı Kanunların tatbikatı gözden geçirilmiştir. Çalışmalarımızda bu kanunların uygulanması sırasında tereddüt doğuran hükümleri üzerinde durulmuştur.

Kanunların maddeleri sıra ile okunarak incelendi. Komisyon üyeleri her madde hakkında görüşlerini bildirdiler. Bütün görüşler açıklandıktan sonra aşağıdaki sonuçlara varıldı:

Madde: 1 — 5953 sayılı Kanunun 212 sayılı Kanunla değiştirilen 1 inci maddesi, gazeteciyi tarif etmektedir. "İş Kanunundaki işçi tarifi şümulü haricinde kalan kimselerle bunların işverenleri hakkında" Kanunun uygulanacağı hükümü, gazete ve mekutelelerin idare, muhasebe vesair servislerinde çalışanların da bu Kanundaki haklardan istifade edip edemeyeceklerini ve gazeteci sayılıp sayılmıyacaklarını kesin olarak belirtmemiştir. Bu görevlerde çalışanlar, mekutelelerle haber ve fotoğraf ajanslarının esas amaçlarına fikir ve sanat emeğiyle doğrudan doğruya katılmadıklarından ve görevleri idari işler olduğundan gazeteci tarifine girememektedirler. Ancak bunların İş Kanunu, 5953 ve 212 sayılı Kanunların vermiş olduğu haklardan yararlanamamaları sosyal adalete aykırıdır. Bu görevde çalışanların, gündemde bulunan ve bir an önce kanunlaşmasını dilediğimiz diğer fikir ve sanat mensupları gibi haklarının korunması uygun olur.

5953 sayılı Kanunun değiştirilmiş bulunan 1 inci maddesinde sayılmış bulunan idare Müdürleri ile bu Kanuna göre yapılmış olan anlaşmalardan doğan haklarının saklı tutulması ve müktesep haklarının korunması gereklidir.

Ayrıca aynı maddenin gazeteciyi tarif ederken "her türlü fikir ve sanat işlerinde çalışan" cümlesine "mukaveleli ve sürclü" tabirinin eklenmesi, ayrı bir

meslek olan gazeteciliğin ayrı tarife bağlanması bakımından yerinde görül-
müştür.

Madde: 4 — Gazeteci ile işveren arasında yapılacak anlaşmada gazeteci-
nin kıdeminin yazılması gerekmektedir. Kıdemın hangi belge ve beyinelerle
isbat edileceği maddede açıklanmamıştır. Bunun genel hükümlere göre isbat
edileceğinin maddeye eklenmesi yerinde olacaktır.

Madde: 6 — Kanunun 6 ncı maddesinin, çalışanın haklarını koruduğu, sos-
yal adaleti gerçekleştirici olduğu, tazminat müessesesinin çalışan gazeteciler
için gerekli bulunduğu ve bundan vazgeçilmenin düşünülmeceği üzerinde oy-
birliği ile birleşildi. Ancak gazetecinin kıdemi hesap edilirken, diğer gazete ve
mevkutelerde geçen hizmetlerinin son işyeri işverenin de yüklenmesi zorunlu-
ğu karşısında işveren delegelerinin itirazları üzerine durularak, buna adalet ve
nesafet kaideleri içinde teminatlı bir hal çaresi bulunması görüşüldü. Çalışma
Bakanının bu konuda "mevcut hakları geri almadan tazminat ödeyecek merciler
değiştirilebileceği" hususundaki demeci ve Komisyonumuzda İşçi Sigortaları
Genel Müdürünün bu ödemeyi yani tazminatı işverenlerin ödeyeceği
primler karşılığında İşçi Sigortaları Kurumunun tekabül edebileceğini prensip
olarak kabul ettiği hususundaki resmî mütalâa ve beyanı, ve Sigortanın
çalışanlara sağladığı diğer haklara halel getirmemek üzere bugüne kadar ya-
pılmış anlaşmalardaki kıdemle ilgili hakların mahfuz tutulması şartıyla aşağı-
daki şekilde tezekkür edilmiştir.

Son işverenin hizmetinde geçen ve geçecek olan müddetlere ait kıdemlerin
tamamı aynı işveren tarafından ödenecek prim mukabilinde; mesleğe ilk giriş-
ten itibaren diğer işverenler nezdinde geçen müddete ait kıdem tazminatının
ise Kanunen tanınmış bir hak olduğu için, Devletin de son işverenlerle müşte-
reken ödeyebileceği uygun primler karşılığında İşçi Sigortaları Kurumuna dev-
rinde gerek işveren delegeleri gerekse gazeteciler delegeleri ittifak etmişlerdir.

İşçi Sigortaları Kurumu, bu kıdem tazminatına ait primlerin nisbetini ve
bu müesseseye verilecek yeni şekli teknik çalışmaları sonunda kararlaştıracak-
tır.

5 yıllık hizmet süresini doldurmamış ve bu yüzden kıdem hakkı dolmamış
bulunan gazetecilerin mukaveleleri işveren tarafından feshedildiği takdirde
kendilerinin tazminata hak kazanmaları için 6 ncı maddeye aşağıdaki fıkranın
eklenmesi uygun görülmüştür:

"Hizmetleri toplamı beş yılı doldurmamış gazetecilerin hizmetlerine işve-
ren tarafından son verildiği takdirde o müessesede geçen her hizmet yılı ve
küsuru için son aylık ücreti esas ittihaz olunmak üzere tazminat verilir."

Madde: 10 — Bu madde gazeteci için üç aylık tecrübe süresi kabul etmek-
tedir. Bu süre içinde stajyer gazetecilere, bu maddede sarahat olmadığı için
ücret ödenmediği örnekleri ile anlatıldı. Tatbikatta ikilik yaratmamak için bu

maddeye, tecrübe süresince de karşılıklı anlaşmaya dayanan bir ücret ödeneceği fıkrasının eklenmesi gereklidir.

Madde: 14 — Komisyonadaki İşveren temsilcilerinin bu madde üzerinde yapılmasını istedikleri değişiklik teklifleri şunlardır:

a) Gazetecilere ödenecek ücretlerin vaktinde ödenmemesi halinde geçecek her gün için %5 fazlasıyla ödenmesinin umumi malî mevzuata uygun olmadığı, işverenlere ağır külfet yükleyebileceği bu sebeple zaruret olmaksızın ödemeyen işverenler hakkında bu maddenin tatbiki için "Vaktinde ödemeyen" cümlesinin "zaruret olmaksızın vaktinde" şeklinde değiştirilmesini; ve bu yüzde nisbetin her geçecek gün için değil, Umumi Malî hükümlere göre tesbitini;

b) Dördüncü fıkranın da:

İşverenin bir yıl içinde elde ettiği kâr müessese ve çalışan gazetecilere birer maaş tutarında ikramiye verilmesine yetmezse; kârın yüzde yetmiş beşi maaşları nisbetinde dağıtılır. Şayet elde edilen kâr birer maaş toplamını aşıyorsa asgari bir maaş tutarında ikramiye verilir. Kâr, malî makamlara vermiş olduğu bilançodaki kârdır. şeklinde değiştirilmesini istediler.

Bu iki fıkradaki teklife çalışan gazeteci delegeleri, itirazlarını ve gerekçelerini anlatarak katılmadılar.

Madde: 17 — Bu maddede mahkûmiyet veya yayının tatili halinde gazeteçiye ödenecek ücret gösterilmiştir. Maddenin birinci fıkrasının son kısmına;

"... yaptırılmak suretiyle veya sıhhatinin yazı işleri müdürünün tetkikine imkân bulunmayan uydurulmuş haberlerden vuku bulduğu takdirde" ibaresinin eklenmesinin yerinde olacağına birleşildi.

Gene bu maddenin son fıkrasında "her ne sebeple olursa olsun neşriyatı tatil edilen mevktude çalışanlar, tatil tarihinden itibaren iki ay müddetle ücretlerini alırlar." hükmü mevcuttur. Komisyonada işveren delegeleri mevktulerin malî müzayakadan dolayı kapanabileceğini, bu takdirde esasen aciz halinde bulunan işverenin ayrıca iki aylık ücret vermek suretiyle daha güç bir duruma düşüreceğini bundan dolayı maddenin son fıkrasındaki Kanuni tazminatın da Sigortaya bağlanmasını teklif ettiler.

Çalışan temsilcileri bu teklife şart olarak, 212 sayılı Kanundaki haklara hâle gelmemek kaydını teklif ederek ve bu şart gözönünde tutularak tazminatın Sigortaya bağlanması fikrine katıldılar.

Madde: 18 — İşveren temsilcileri gazetecinin ölümü halinde ödeyecekleri tazminatın 6 ncı maddede izah edilen esaslar içinde bir prim mukabili olarak İşçi Sigortalarına devredilmesi dileğinde bulundular. Çalışan temsilcileri bu konuda 6 ncı maddenin alacağı yeni şeklin esas tutulması kaydını ileri sürerek fikirlerini belirttiler. Bu şartla görüş birliğine varıldı.

GAZETECİNİN İSTİFASIYLA İLGİLİ GEÇİCİ MADDE

212 sayılı Kanunun son geçici maddesindeki hükümden, beş yıl ve daha fazla kıdemi olan gazetecilerin, Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren iki yıl içinde mukavelelerini tek taraflı olarak feshetmeleri halinde 6 ncı maddenin uygulanamayacağı anlaşılmaktadır. Bu konuda Komisyonda üç görüş ve anlayış öne sürülmüştür. Şöyle ki:

a) Bu madde hükmüne göre gazeteci, iki yıl içinde istifa ettiği takdirde 6 ncı maddeye göre kıdem tazminatı alamıyacaktır. Ancak Kanunun yürürlüğe girmesinden iki yıl sonra sebep göstermeden ve otomatikman, kendi isteğiyle istifa edince, maddenin mefhumu muhalifinden ve 6 ncı maddenin 3 üncü fıkrası hükmünden yararlanarak kıdem tazminatına hak kazanacaktır.

b) Bu maddede beş sene ve daha fazla kıdemi olan gazetecinin Kanunun yayınlanması tarihinden itibaren iki yıl içinde istifa edemeyeceği hükmü mevcuttur. İstifa ederse kıdem tazminatı alamıyacaktır.

Esasen beş yıl ve daha fazla kıdemi olan gazeteci mukaveleyi, Kanunun neşri tarihinden itibaren geçecek iki yılın sonunda da tek taraflı olarak feshetme yani 11 ve 12 nci maddeler dışında sebepsiz olarak işinden ayrılrsa yine kıdem tazminatı alamıyacaktır. Çünkü Kanunda işveren tarafından işinden çıkarılan gazetecinin kıdeme hak kazanacağına dair 6 ncı maddede hüküm mevcut ise de, kendisi işinden ayrılan gazeteciye kıdem tazminatı ödeneceğine dair bir hüküm yoktur. Binaenaleyh, bu geçici madde Kanunun tedvirinde kıdem hakkı doğmuş bulunan gazetecinin muayyen hizmet müddeti sonunda istifası halinde dahi kıdem tazminatına hak kazanacağı hususundaki madde mevcut iken bu geçici madde konulmuştu ve gazeteci iki yıl içinde istifa ederse kıdem tazminatı alamıyacak, iki yıl sonunda istifa ederse tazminat alabilecekti.

Sonra gazetecinin kendi arzusuyla veya istifasıyla 11 ve 12 nci maddelerdeki sebepler dışında dahi istifa ettiği takdirde kıdem tazminatına hak kazanacağı hususundaki madde kaldırıldı. Fakat bu maddeye ilişkin bu geçici madde olduğu gibi kaldı.

Bu sebeple bu muvakkat madde halen boşluktadır. 212 sayılı Kanun hükümleriyle ilgisi yoktur. Çünkü kıdem hakkı doğmuş gazeteci iki yıl içinde de, dışında da istifa etse kıdem tazminatı alamaz.

c) Bu Kanunun yayınlanması sırasında mevcut intikal durumunda bazı gazetelerin bünyesinde ve veçhesinde muhtemel değişikliklerde 11 inci maddeyi ileri sürerek çalışanların gazete ve mevkutelerden kütle halinde istifade etmek suretiyle ayrılmalarını ve bunun sonucu olarak işletmelerin kadrolarının boşalma suretiyle gazetelerin yayınlanmasına imkân kalmıyacağı, aynı zamanda ayrılan gazetecilerin 11 inci maddeye göre doğacak tazminat hakları dolayısıyla müesseselerin mali baskı altında kalacağı ve düşünce hayatının da aksıyacağı gerekçesiyle bu madde konmuştur.

Uç görüş karşısında bu maddenin ileride yapılacak çalışmalarda, Kanunun esas amacını açıkça ifade edecek şekilde tedvin edilmesi dileğinde bulunuldu.

BAŞKAN

**Basın - Yayın ve Turizm Bakanlığı
adına**

Ankara Radyosu Müdürü

Nusret Altuğ

İŞÇİ TEMSİLCİLERİ

**İstanbul Gazeteciler Sendikası
adına**

Sendika Genel Sekreteri

İhsan Ada

İŞVEREN TEMSİLCİLERİ

**Türkiye Gündelik Siyasi Gazete
Sahipleri Sendikası ve Türkiye
Günlük Gazete Sendikaları
adına**

Yeni Sabah Gazetesi Sahibi

Safa Kılıçoğlu

**Ankara Gazeteciler Sendikası
adına**

Sendika Yönetik Kurulu Üyesi

İlhami Soysal

**İzmir Ticaret Odası
adına**

Şevket Adalan

**Ankara Basın Teknisyenleri
Sendikası
adına**

Sendika Başkanı

Kâzım Koçubey

**Ankara Matbaa Sahipleri
adına**

Orhan Doyuran

**Devlet Bakanlığı
adına**

Özcan Sungurçetin

ÇALIŞAN GAZETECİ DELEGELERİNİN DİLEKLERİ

5953 ve 212 sayılı Kanunların tatbikatını inceleyen 3 Numaralı Komisyon'da bulunan İşçi Temsilcilerinden İhsan Ada ve İlhami Soysal dileklerini şöyle özetlediler:

1 — Gazetecinin iki yılda bir terfiye hak kazandığını bildiren IV üncü fıkrada bunun nisbeti belirtilmemiştir. Tatbikatta yapılan bazı anlaşmalarda İşverenler bu nisbeti yüzde bir ve yüzde iki gibi sembolik şekilde göstermektedirler. Bu nisbetin asgari haddinin Kanunda gösterilmesi, ya da toplu sözleşmelerde bu ve bunun gibi eksikliklerin telâfi edilmesi;

2 — Asgari ücret sisteminin daha işler hale getirilmesi;

3 — 25 yılını dolduran gazetecilerin 60 yaşını beklemeden emekli haklarını alabilmeleri;

4 — Sahip değiştiren ya da başka şehire taşınan gazetelerde çalışan gazetecilerin bu Kanunun tanıdığı haklarının korunması;

5 — Anadolu gazetelerinde çalışanların bu Kanun hükümlerinden gereğince yararlanmalarının takip edilmesi ve Çalışma Müdürlüklerince dikkate alınması;

6 — Şeker Bayramında 2 gün yerine üç gün, Kurban Bayramında üç gün yerine dört gün çıkmamaları; ya da Ulusal Bayram günlerinden birinde gazetelerin çıkmayarak o gün Gazeteci Sendikalarının gazete çıkarılması; gazetelerin haftada bir gün yayınlanmıyarak gazete sahipleri, çalışan gazeteciler ve Basın Teknisyenleri tarafından ortaklaşa olarak tek ve büyük bir gazetenin çıkarılması;

7 — Resmî ilânlardan, gazetede çalışanların aylık ücretlerinin belirli nisbetlerini karşılayacak miktarının bloke edilerek ödenmesi.

III. Komisyon Raporunun Kabulünden
sonra Çalışma Bakanı **B Ü L E N T**
E C E V İ T 'in yaptığı konuşma.

Muhterem Arkadaşlarım,

Gerek işveren temsilcisi, gerek çalışanlar temsilcisi değerli gazeteci arkadaşlarımın buradaki anlayışlı konuşmalarından çok mütehassis oldum.

Sayın İlhami Soysal arkadaşım bu konunun mevzuubahis edilmesini Bakanlığın bir azizliği olarak vasıflandırdılar. Fakat kendilerinin de söyledikleri gibi, benim de şahsen gayelerini benimsediğim bu Kanununun tatbikatta bazı aksaklıkları olmuştur. Bu yüzden gerek çalışan gerek işveren gazeteciler, Bakanlığa zaman zaman tazyik ederek, tatbikatla ilgili hususlardan şikâyet etmekte idiler. Bu Kanununun türlü yönlerden ele alınmasını isteyen meslektaşlarımız pek çoktu. Nitekim B. M. Meclisinde de bu konuda Bakanlığımıza yöneltilen bir

sözlü soru olduğu meslektaşlarımın hatırlarındadır. Fakat bu soru gündemden düşmüştür. Bununla beraber mesele ortadadır. Aksaklıklar da Kanunun gayesi ve prensipleri bakımından değil, çok çabuk olarak hazırlanmış olmasından ötürü, tabikatında görülmektedir.

Şahsen ben de İlhan Soysal arkadaşım gibi, bunun bir zümreye imtiyaz tanıyan bir kanun olmadığı kanaatindeyim. Görünüşte belki başka işlerde çalışan vatandaşlarımıza nazaran bazı imtiyazlar tanıyor gibi gelebilir. Fakat gazetecilik mesleğinin tabiatında mevcut bazı özellikleri gözönünde tutulursa bu imtiyazların, aslında birer imtiyaz değil, o vazifenin gereği gibi yerine getirilmesi şartları olduğu anlaşılır kanaatindeyim.

Bu hususta samimiyetime güvenmeniz için ilâve edeyim.

Ben gazetecilikteki görevimin tabiatı icabı ve aynı zamanda bu mesleği politikayla beraber yürütmüş olduğum için, bu Kanundan herhangi bir şekilde istifade edebilmekte değildim, ve bundan böyle de istifade edebileceğimi zan etmiyorum. Onun için sözlerim tamamiyle şahsi endişelerin üstündedir.

Ancak, bu mesleğe 12 yılını vermiş bir kimse olarak gazeteciliğin bazı özelliklerini anlatabilirim.

Gazetecilik, burada mevzu bahis edilen, çalışma hayatı ile ilgili başka işlerden farklı bir iş, bir vazifedir. Gazetecilik falanca saatte başlayıp filanca saatte biten bir vazife olmanın ötesinde, bir meslek olmanın ötesinde, bir hayat tarzıdır. Siz istediğiniz kadar gazeteciliği şu saatte başlar, şu saatte biter, hakları şudur, vecibeleri şudur diye kanunlarla sınırlayın, bir gazetecinin yirmi dört saati gazetecilikte geçer. Uyku saatleri bile vazife süresi dışında sayılamaz. Eğlence saati, evinde geçen saatler, bütün bunlar gazetecinin meslek hayatı ile hususi hayatının karma hale geldiğini göstermeye yeter misallerle doludur.

Bunun için gazetecilere, şayet başka meslekte çalışan arkadaşlarımıza imtiyaz gibi görünen bazı özel haklar tanınmışsa, bunu mesleğin bu hususiyetinde aramak lâzımdır zannındayım.

Her ne kadar burada gazete kamu müessesesi midir, değil midir tarzında bir münakaşa cereyan etmişse de, sanırım ki bu münakaşa, esasta anlaşmazlıktan değil, tabirlerin biraz farklı kullanılmasından doğmuştur. Aslında gazete, hukuki manada bir kamu müessesesi değildir, ama gazetecilik hiç şüphesiz bir kamu görevidir. Kamuyu doğrudan doğruya ve çok yakından ilgilendiren bir alanda ağır vazife yüklenmiş kimselerdir gazeteciler. Onların ödevlerini yapabilmeleri, huzur içinde çalışabilmeleri, yalnız gazetelerin iyi çıkması bakımından değil, bu memlekette demokratik hayatın iyi işlemesi bakımından da çok önemlidir.

Onun için, bu mesleğe kaliteli elemanlar çekebilmek, onlara güvenli, huzur içinde bir hayat verebilmek üzere, imkânlar dahilinde her ne yapılırsa çok gö-

rülmemelidir. O bakımdan, açış konuşmamda da şahsi kanaatim olarak belirttiğim gibi, bu Kanun şayet değiştirilirse, çalışan gazetecilere tanınmış olan haklarda herhangi bir kısıntı yapılmaması esas tutulmalıdır.

Buna mukabil, iddia edildiği, ileri sürüldüğü gibi, işverene ağır bazı yükler, yerine getirilmesi güç bazı vebibeler yükleniyorsa, bunların daha kolay taşınabilir hale getirilmesi çareleri aranmalıdır.

Ancak bu çareler bulunursa sayın İlhami Soysal arkadaşımın da bahsetmiş olduğu tatbikata ait aksaklıkların kökünden düzeltilmesi mümkün olacaktır.

Bu Kanun, sadece, bu kayıt ve şart esas olmak üzere değiştirilmelidir. Sadece, bu mesleğin iyi yürüyebilmesi ve hakikaten prensipleri çok yerinde olan bu Kanunun daha iyi, daha aksaksız işleyebilmesi için yollar aranmalıdır. Bu yolların bulunabileceği ümidindeyim. Gerçi bu mesele çetin bir meseledir. Bu Kanunun tatbikata ait aksaklıklarını düzeltmek kolay bir iş değildir. Ancak bunun burada, işveren ve çalışan gazeteci arkadaşlarımız tarafından, günlerce, sayın Safa Kılıçlıoğlu'nun da belirttiği gibi öğünülecek bir karşılıklı anlayış havası içinde, Komisyonda müzakeresi bizim için son derece faydalı olmuştur. Ve bu merhalede Bakanlık için maksat hasıl olmuştur.

Şimdi ödev İşçi Sigortaları Kurumunun, eğer imkân olursa, bir hal çaresi bulmasına kalmıştır. Bu hususta Komisyonca İşçi Sigortaları Kurumuna ödev verilmiş oluyor. Bu ödevi yerine getirerek, Kurum tatmin edici olacağını zannettiği bir formül bulabildiği takdirde biz yine hemen harekete geçmiyeceğiz; eğer bu Kanunda tatbikata ait bazı değişiklikler yapılması imkânını görüyorsak, çalışanların ve çalıştıranların tekrar rızasını almayı ve tekrar görüşlerinden istifade etmeyi vazife bileceğiz. Onun için bizim bakımımızdan bu merhalede maksat hasıl olmuştur. Eğer arkadaşlarımızın görüşlerine yüksek Hey'etiniz de iştirak eder ve müzakereyi kâfi görürse biz de memnun oluruz. Bundan sonraki çalışmalarımıza da şimdiye kadar cereyan etmiş müzakerenin ışığı altında devam ederiz ve bu meseleleri ilk fırsatta çalışan ve çalıştıran arkadaşlarımızın temsilcileri ile birlikte daha etraflı olarak ele almak isteriz.

Gazeteci arkadaşlarıma muhtelif vesilelerle söylemiş olduğum gibi, zaten, asgari ücretlerin tesbiti sırasında, bunları kesin karara vardiirmeden önce, gazetecilikte doğrudan doğruya veya dolayısıyla ilgili Bakanların, ezcümle Maliye, Sanayi, Basın-Yayın ve Turizm, Gümrük ve Tekel ve Çalışma Bakanlarının iştirakiyle, bir toplantı yapıp, gazetecilik mesleğinin maddi manevi bütün ihtiyaçlarını yeniden ele almak ve bu mesleğin daha iyi işleyebilmesi imkânlarını araştırmak kararındayız.

O vesileyle, bu mesele de, şimdiye kadar yüksek Heyetinizde ve Komisyonda cereyan etmiş müzakerelerin ışığı altında ele alınabilir. Bu hususta Bakanlığın iyi niyetli gayretler sarfedeceğine gerek çalışan gerek çalıştıran meslektaşlarımızın güvenmelerini rica ederek tekrar teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Çalışma Bakanı Bülent Ecevit'in konuşmasından sonra, diğer raporların görüşülmesine geçilmişti. Toplantıda bulunan Cumhuriyet Senatosu Başkanı Suat Hayri Ürgüplü, Millet Meclisi Başkanı Fuat Sirmen, Devlet Bakanı Turhan Feyzioğlu ve ilk Çalışma Bakanımız Ord. Prof. Sadi İrmak çalışma hayatımızla ilgili konuşmalar yaptılar,

CUMHURİYET SENATOSU BASKANI SUAT HAYRİ ÜRGÜPLÜ'NÜN KONUŞMASI

Sayın Başkan, Muhterem Arkadaşlar,

Toplantınıza kısa bir müddet için de olsun, katılmak imkânını bulduğumdan dolayı kendimi mesut saymaktayım. Burada, memleketin en hayati bir davası olan çalışanların ve onlara iş verenlerin davaları üzerine eğildiğimiz zaman, mesut bir hadiseyi size hatırlatmak isterim. O da bu sahada, resmen alâkadar olunmaya başladığı zaman, 1945 yılında bu vazifenin mesuliyetini taşıyan aziz arkadaşım ve ilk Çalışma Bakanı Sadi İrmak'la, bugünkü Çalışma Bakanı ve bu davaya gönülden kendini vermiş olan genç dostum, arkadaşım Ecevit'i bir arada görmeyi bu davanın mutlu bir tecellisi saymaktayım.

İşçi davasına uzun yıllar başlamış olduğumuz halde, son yıllarda bu işe gösterilen ilgisizlik davanın ilerlemesine ve inkişaf etmesine mani olmamıştır. Bugün, bütün dünyada emeğiyle memlekete hizmet eden, vatana faydalı yolda gayret sarfeden insanların davası ön plânda ele alınmış ve bir çok memleketlerde tahakkuk yoluna sokulmuştur. Bizim de temennimiz aynı davanın memleketimizde mesut bir neticeye ulaşmasıdır. Memleket, bir taraftan ziraat faaliyetinde bulunurken; diğer taraftan endüstri faaliyetini de geliştirmiştir. Bu sayede çalışan insanların emeğini ne kadar değerlendirirsek vatan için o kadar bahatlı ve mutlu neticeler alacağımız şüphesizdir. Dört senelik fasıladan sonra büyük bir topluluk halinde ve bugün tesbit ettiğimiz raporlarla çalışma sahasının her branşına, her kısmına temas ederek, eğilerek ve işverenle işçiyi bir arada toplayarak yapılan görüşmelerin mühbet netice vereceğine şüphe etmemek lâzım gelir. Şahsen, bu davaya yalnız insanî duygularla değil, memleket menfaati bakımından da inanmış bir arkadaşınız olarak söylemek isterim ki; bir memlekette işçi davası ne kadar müsbet bir yola yönelirse ve çalışan insan çalıştığı andaki hayatında ve çalışmayı bitirdiği anda başlayacak olan güç hayat safhasında kendini ne kadr emniyet içinde, huzur içinde, ilesiyle beraber refah içinde olduğuna inanırsa çalışma devresinin semeresi o kadar yüksek ve o kadar müsbet olur. Bir işçi, sabahdan akşama kadar yalnız kuru ekmeğini düşünür ve hastalık esnasında, kaza halinde ve ihtiyarlığında karanlık bir ufuk görürse onun yaptığı mesainin müsbet ve istediğimiz kadar verimli olmasına imkân tasavvur etmemek lâzım gelir. Bu davada, kıymetli Çalışma Bakanımızın ne kadar gönül vererek kendini bu işe verdiğini hepimiz birkaç günlük mesaide ve ondan evvelki hazırlık safhasında görüvörsünüz. Bu çalışma, emin olunuz ki Millet Meclisinde ve Senatoda en geniş bir anlayış ve destek olacaktır. Buna hiç şüphe etmemenizi rica ederim. Ve ben de, elimden geldiği kadar bu mesut havatımızı daha mesut yapmak, memlekete daha faydalı kılmak için gayret sarfedeceğim. Sizi, hepinizi hüürmetle muhabbetle selâmlar ve başarılı bir hayat ve mesut bir kongre temenni ederim.

MİLLET MECLİSİ BAŞKANI FUAT SİRMEN'İN KONUŞMASI

Muhterem Arkadaşlarım,

Memleketimizin en hayati bir meslesi üzerinde günlerdenberi çalışmakta olan siz işçi temsilcilerini ve işveren temsilcilerini saygı ile selâmlarım. Aziz Çalışma Bakanımızın vaki davetini büyük önemliliği ile kabul ederek şu anda aranızda gelmiş bulunuyorum.

Ben, bir tesadüf eseri olarak işçi işleriyle, o zaman, Çalışma Bakanlığının kurulmamış olduğu devrede, meşgul olmuş bir arkadaşınızım. Biliyorsunuz, Çalışma Bakanlığı 1945 senesinde kurulmuştur. Ondan önce bu Bakanlığın vazifesi İktisat Vekâleti tarafından görülmekte idi. Türkiye'mizin çalıştırıcı müesseselerinin kalkınma hamlesi yapmakta insan gücüne olan büyük ihtiyacı dolayısıyla bizde de çalışma mevzuu büyük ehemmiyet kazanmış ve bunun neticesi olarak ayrıca bir Bakanlık kurulmaya lüzum görülmüştür. Bu bakımdan, normal bir anlayışla, bizim memlekette de çalışan ve çalıştıranların arasındaki münasebetleri kökünden, iki tarafın ihtiyaç ve haklarına uygun şekilde tanzim etmenin sırası ve zamanı gelmiştir.

Biz biliyoruz ki, çalışanlarımızın henüz tatmin edilmemiş olan bazı hakları vardır. Fakat siz çalışan temsilcilerinin de memleketimizin kalkınmasında ve ana yapıcı müesseselerinde tamamen rasyonel bir çalışmaya girinceye kadar gerek müesseselerin kökleşmesi gerek orada çalışan arkadaşlarımızın kalifiye bir hale gelmesi bakımından bazı külfetleriniz ve müşkülleriniz vardır. İşte siz, topluluğunuzda bu iki şekli, bu ayrı gözükten iki menfaati memleketin hayrına en uygun bir şekilde, iki tarafın haklarını tevhit edici tarzda ortaya koymuş bulunuyorsunuz. Şüphesiz ki Hükümetiniz bu karşılıklı istekleriniz ve meseseleleriniz üzerinde yapıcı Kanun teklifleriyle en iyi şekilde bağdaştırıcı rol oynıyabilecektir.

Sizi, memleketimizin büyük davasında karşılıklı anlayış içinde çalışmış görmekten mütevellit sevinçlerimi arzeder hepimizi saygı ile selâmlarım.

DEVLET BAKANI TURHAN FEYZİOĞLU'NUN KONUŞMASI

Başkanlık Divanına teşekkürle iktifa etmiyeceğim, huzurunuzda bulunmakla şeref kazanan biri varsa o da benim. Sözlerime bunu arz etmekle başlamak istiyorum.

Bizim için şimdiye kadar toplantılarınıza katılamamış olmak belki özür dilemeyi gerektiren bir şeydir. Birinci gününden son gününe kadar faydalı çalışmalarınızın her safhasına katılabilmeyi isterdim. Meşguliyetim dolayısıyla gelemedim, kapanışından evvel mutlaka aranızda bulunmak ve ahenk içinde gelişmekte olan Çalışma Meclisimizin bu havasından faydalanmak istedim.

Azım Arkadaşlarım, bu Çalışma Meclisinin ortaya çıkardığı bir gerçek vardır. Türkiye'de milli davalar üzerine vatanseverlikle ve yapıcı zihniyetle eğilmek hususunda Hükûmetiyle, işçisiyle, işvereniyle bu Mecliste temsil edilmekte olan bütün taraflar, birbiri ile yarış halindedir. bu memlekette kötü manasiyle bir sınıf mücadelesi olmayacaktır, ve olmamasının, kötü manasiyle bir sınıf kavgasının çıkmamasının teminatı, sizin bu feyizli, yapıcı çalışmalarınızdır.

Türkiye'de iş hayatımızı işçinin hakları ile, emeğin hakları ile, müteşebbisin hakları ile, toplumun hakları ile muvazeneli bir şekilde geliştirmek için sarfedilmekte olan gayretler mutlaka muvaffak olacaktır. Türkiye'de sosyal adalet, içtimai adalet dediğimiz şey, bir sınıfın elinde başka bir sınıfa karşı mücadele bayrağı değil, milli bir dava haline gelmiştir ve gelecektir. Çünkü biz içtimai adaletle yalnız işçinin hakkını değil, müteşebbisin ve toplumun geleceğinin teminatını gören bir anlayıştayız. Bunun gibi milli istihsalimizin artmasında topyekûn produktivitenin yükselmesinde istihsal hacmimizin artmasında yalnız toplumun veya yalnız müteşebbisin değil, işçinin de refahının teminatını gören bir anlayıştayız. Çünkü istihsal hacmimiz arttığı zaman bundan işçimizin de hakkını daha fazla ve daha rahatlıkla alabileceği inancındayız. Bu itibarla, elbette hadiselerle işveren gözü ile, işçi gözü ile bakan kimseler arasında görüş farkı olacak; elbette münakaşalar olacak, elbette gerçeğin bir kısmını gösterirken veya projektörü bilhassa gerçeğin bir kısmına tutarken öbür taraf projektörünü madalyanın öbür tarafına tutacak. Fakat eminim ki, bu memlekette işçimize hakim olan şuur, Hükûmete hakim olan anlayış, bütün Hükûmetlere hakim olacak anlayış ve işverenimize hakim olan anlayış, içtimai adalet davasının iktisadi kalkınma davasıyla elele yürümesini mümkün kılacaktır. İçtimai adaletsiz kalkınma kabul etmiyoruz. Ama kalkınma yapmadan içtimai adaletin gerçekleşeceğine de inanmıyoruz. İstihsali artıracacağız. Herkesin bu istihsal hacminde hakkını daha adaletli olmasını temin edecek tedbirleri de elbirliği ile bulacağız. Benim, hadiselerle biraz dışardan bakan bir kimse sıfatıyla ve toplantılarınızın havasına biraz geç katılabilmiş bir insan sıfatıyla söyleyeceklerim bunlardan ibarettir. Esasen konuşturacağınızı bilseydim belki cesaret bulup gelemezdim. Dinleyici olacağım ümidiyle gelmiştim, müsaade ederseniz dinleme köşeme çekiliyorum, hepinizi hürmetle selamlıyorum.

İLK ÇALIŞMA BAKANI PROF. SADI IRMAK'IN KONUŞMASI

Muhterem Başkan Aziz Arkadaşlarım,

İzaha lüzum yoktur ki bir milletin en aziz varlığı insandır, ve insanın çalışma gücüdür, ve bu gücün kabil olduğu kadar uzun zaman sıhhatte, dinamik, ayakta ve emniyette tutulmasıdır. Bu itibarla müzakeresine başlayacağımız Komisyon raporunun bütün mevzularının içinde en mühimlerinden biri olarak saymaktayım. Bütün dünyanın bildiği gibi hakikat var ki, tedricen insanlık, çalışanlara sadece hukuki garantileri vermekle kalmayıp, bilhassa ve belki ondan da daha önce çalışmayı insanileştirmek gayesine yöneltecektir. Bu geniş manasiyle iş emniyetini sağlamak, işi sevilir, taşınır, kolay yapılı hale getirmek ve bu suretle çalışan insanı mesut ve bahtiyar etmektir. Bütün ekonomik faaliyetlerin gayesi sosyal bir gayedir, insani bir gayedir, insanı mesut ve bahtiyar eder. Bütün faaliyetler bu sosyal gayenin hizmetindedir. Bu itibarla ki, iş kazalarını önlemek ve daha geniş bir başlık vermek istiyorum; işi insanileştirmek problemini bu Bakanlığın ilk kurulduğu zamanlarda ele almak prensiplerin en başında biri olarak mütalâa edilmiştir. O tarihlerde memleketin bu alanda yapılmış büyük hamleleri yoktur. Yapılacak iki şey vardır, biri garbın umumi gidişini iyice benimsemek, ikincisi milletimizin imkânlarını, arzularını ve ilgilerini v.s. hesaba katarak bir yol bulmak; çizdiğimiz programa göre birincisi için dedik ki, karşı karşıya çarpışan sınıflar değil ahenkleştiren çalışma grupları, işbölümü grupları olarak işvereni ve işçiyi mütalâa edelim, ve buna Devlet hakem, hayırhah bir hakem sıfatıyla üçüncü unsur olarak eklensin ve bu suretle de bir üçlü çalışma prensibi konsup. Bütün, 1945 denberi çıkmış olan Kanun ve tüzüklerde bu espirinin hakim olduğunu görmekte bahtiyarım, ve görüyorum ki, kıymetli Meclisinizle bu ana prensipte sebat etmiş ve çalışanların selâmetini ve memleketin selâmetini bu üçlü ahenkli çalışmada bulmuştur. İsbet edilmiş olduğuna asla şüphe yoktur.

Şimdi sıra geniş ölçüde iş emniyetinin ve benim tabirimle işin insanileştirilmesini tahakkuk ettirme yoluna gelmiştir, ve bu Meclisimizin ve ilerdeki Hükümet erkânının, Hükümet temsilcilerinin ve B. M. M. nin en hayati davalarından biri olacaktır. İş insanileştirmek en mütevazi tek işçi çalışan, hama lın işinden başlayarak, en muğlak yapıllı büyük fabrikasyon işletmelerine kadar derece derece ve binlerce şekil göstermektedir. İşin insanileştirilmesi sosyal ve insani bir çalışmadır, esas gayesi itibarıyla; fakat, aynı zamanda ekonomiktir de. Çünkü iş ne kadar sevilerek, bilinerek ve emniyet şartları içerisinde yapılırsa, o işçinin verimi de o nisbette artmaktadır. Bunun neticesi olarak memleketimizin istihsal gücü sahasında düşük randımanla çalışmakta bulunduğunu, çünkü iş emniyeti ve iş rasyonizasyonunun memlekette şu ana kadar tahakkuk ettirilememiş olduğunu gördük. Buna gitmek lâzım, muhakkak ve sağlam bir başlangıç yapmak lâzım benim kanaatimce; her başlangıç gibi, bu sahada da yapılacak iş, ilmin dediğini tutmaktır. İlmın aydınlığında gitmektir, onun için bir teklif olarak kıymetli Çalışma Bakanımızdan rica ediyorum.

Istanbul'da henüz mütevazı ilk adımlarını atmış, fakat son derece kıymetli bir müessesese olan iş emniyetini tetkik ve iş kazalarını önlemek için kurulmuş bulunan teknik servisi tam ve kâmil bir çalışma enstitüsü haline, laboratuvarları ile mücehhez, ilim adamları ile işbirliği edecek, teknik adamların bulunduğu, bir müessesese haline getirsinler. Çünkü korunma sahasında sarfedilecek her para yerindedir arkadaşlar. Beşeri, ferdi hastalıklarda ötedenberi tababetin bildiği bir kaideyi, bütün sosyal meselelerde tatbik etmek kabil; o da şudur ki, önlemek tedavi etmekten çok daha ucuzdur. İş kazasını önlemek iş emniyetini sağlamak ve işi insanileştirmek için sarfedilecek hiç bir paradan asla çekinmemek lâzım gelir. Çünkü bin misliyle geri gelecektir. İşte şimdi istatistiklerimiz bu sahada ne kadar büyük can ve mal kaybetmekte olduğumuzu, her sahada göstermektedir. Bunun bu kayıplarımızın riyazi tutarının 10 da birini sarfetmek suretiyle, ilmi çalışmalar yapmak ve çalışanlara ve çalıştıranlara her sahada yardımcı müsbet direktifler vererek memleketimizde, iş kazalarını asgari hadde düşürmek lâzımdır, mümkündür ve buna başlamalıdır. Bura geldiğimiz zaman, kıymetli Çalışma Bakanlığının güzel çalışmalarına şahit olduk, güzel niyetlerine, tasavvurlarına şahit olduk ve hatta fiil haline geçmiş bazı adımların atıldığını da görmekteyim ve bilhassa bahtiyarım. Bunlardan biri şimdiye kadar teknik imkânlarla sahip olmayan personel elinde olan ve şüphesiz ki kemmiyet ve keyfiyet bakımından eksik kalmış olan iş teftişini daha emin ellere vermek için, Bakanlığın Teftiş kadrosuna 15 tane teknisyenin, yüksek teknisyenin alınması kararıdır. Memnuniyetle öğreniyorum ki Hükümet de buna muvafakat edecektir. Reysden rica ediyorum, bu pürüzsüz çıkmalı, bu işin asgarisidir. Bunu takiben biz İstanbul'da ve Ankara'da ve kabilsen her ikisinde birden iş kazalarını önleyecek, işi etüd edecek bir müesseseyi süratle kurmamızdır. Bu müessesese geniş manasıyla bugün iş tababeti ismini almaktadır, ve batıda iç hastalıkları dış hastalıkları nasıl bir ihtisas ise bu da büyük bir ihtisas şubesi olmuştur. Bu sahada adam yetiştirmekle mükellefiz. Bir taraftan Çalışma Bakanlığı, bir taraftan üniversitelerimiz bu vazifeyi benimsemeli ve kaybettiğimiz geniş zaman ve mesafeleri kısa bir zamanda kapatmaya çalışmalıyız.

Hülâsa edeyim, işi insanileştirme parolasını verdik biz Komisyon raporuna, bu çalışma, aziz bir çalışmadır. Çalışmaların en azizidir ve bizim de ilk tasavvurlarımız işçilere hiç olmazsa asgari hukuki garantileri bir kere sağlayalım dedik ilk adım olarak. Hamdolsun Meclisin anlayışı ve o zamandanberi gelen kıymetli Çalışma Bakanlarının yardımları, mesailerini ile bu epeyi mesafe almıştır ve en nihayet demokratik Anayasamızın ışığı altında ve son hukuki meselelerimizle kurulma yolundadır. Görüyorum ki bunda da hemen hemen hiç bir itiraz mevcut değildir. Fakat bununla paralel olarak derhal Çalışma Bakanlığı ikinci büyük adımı atmalıdır. Bu da işi insanileştirme parolası altında toplanmalıdır. Memleketin her sahada buna şiddetle ihtiyacı vardır. İnsan gücünü korumaya mecburuz. Elimizde milletin en aziz emaneti budur, sosyal icaplar budur, ekonomik icaplar da budur. Bu fikirlerimi söylemekle sizi bir defa daha cepheden görmek saadetine ermek için söz almış bulunuyorum.

III. ÇALIŞMA MECLİSİ IV. KOMİSYON RAPORU

Çalışma Meclisi Başkanlığına

III. Çalışma Meclisinin 4 numaralı Komisyonu 22.1.1962 Pazartesi günü saat 16 da Bakanlık binasında kendine tahsis edilen odada vazifeye başlamış, Başkanlığa Sadri Aksoy'u, Başkan Vekilliğine Sait Kandan'ı, Raportörlüğe ve sözcülüğe Burhanettin Asutay ile Mümtaz Altunelli'yi seçtikten sonra gündeminde bulunan mevzuları 26.1.1962 tarihine kadar sırasıyle müzakere ederek aşağıdaki kararları ittihaz eylemiştir.

I — Gündemin 1. maddesini teşkil eden "İş yerlerinde Sağlık ve Güvenlik tedbirlerinin alınmasında işçi ve işverenlerin işbirliği" mevzuu üzerinde Bakanlık ve İşçi Sigortaları Kurumu temsilcileri ile Yakın ve Ortadoğu Çalışma Enstitüsü Müdürünün verdiği izahat alındıktan sonra: İşçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanmasını insani, iktisadi bakımlardan bir zaruret olduğu ve sanayimizde üstün verim sağlanması bakımından büyük ehemmiyet taşıdığı neticesine varılmış, bu sahada Bakanlığın gayret göstermesiyle yetinilmeyerek işçi ve işverenlerin kendi aralarında devamlı ve müessir işbirliğinin geliştirilmesine çalışmalarını ittifakla uygun görülmüştür.

II — Gündemin 2. maddesini teşkil eden "İşyerlerinde, birer iş emniyeti Komitesi kurulması" mevzuu üzerinde önemle duruldu.

A — İlgililerin verdiği izahattan, birçok batı memleketlerinden iş yerlerinin kendi bünyeleri dahilinde "iş emniyeti organizasyonu" nun bulunduğu bazı işyerlerinde Komiteler teşkil olunduğu, memleketimizde de çok mahdut bazı ağır sanayi müesseselerinde bu komitelerin kurulduğu, bu komitelere dahil elemanların iş emniyeti ve işçi sağlığı işlerini zaman zaman tetkik ederek, tehlikeli makina ve makina aksamı ve cihazları ve bunların durumları, önceden alınması lüzumlu tedbirleri arayıp bularak işverene tavsiyelerde buldukları, böylece iş emniyetinde müessir bir rol oynadıkları anlaşılmıştır. Bu komiteler istisari mahiyette birer organdır. Diğer taraftan Komisyonumuzda iş emniyeti bakımından mevzuattaki cezai müeyyidelerin de kifayetsiz olduğuna ve tam uygulanmadığına işaret edilmiş, ancak başka memleketlerde olduğu gibi bizde de iş emniyeti mevzuunun yalnız cezai müeyyidelerle halledilmesinin kabil olmadığı ve iş emniyetinde asıl meselenin zihniyet ve tutum unsurlarına dayandığı ve bu hususların da devamlı, müessir ve sistematik bir eğitimle mümkün olabileceğini belirtmiş ve neticede:

a.) Prensip itibariyle İş Emniyeti Komitelerinin kurulması iki çekimser ve bir muhalif oya karşı 12 oyla,

b.) İş Emniyeti Komitelerinin Çalışma Bakanlığınca tesbit olunacak şartlarla işyerlerinde kurulması için mevzuatta gerekli tadiller yapılmak suretiyle tatbik mevkiine konulması hususu (kurulacak komitelerin henüz eğitim bakımından kifayetsiz bulunmadıklarının gözönünde tutulması ve tedrici bir sistem ve program dahilinde Bakanlar Kurulunun yetkisine bırakılarak tesbit edilen normlara uygun iş kollarında tatbiki fikrine karşı) 7 aleyhte ve 8 lehte oyla,

c.) İş Emniyeti Komitelerinin tereküp, vazife ve çalışma usullerinin bir tüzük ile tesbiti hususu ittifakla, kabul edilmiştir.

B — Komisyonumuzda yapılan etraflı konuşmalar sırasında "İş Kazaları ile işçilerin hastalıklarında sosyal güvenlik yardımlarını sağlayan İşçi Sigortaları Kurumunun pek büyük meblağlar sarfettiği halde (1960 yılında 55.000.000,— TL.) iş kazalarında alınacak tedbirlerin tesbiti, buna göre ilgili işçilerin eğitimi bakımından yetkisinin mahdud bulunduğu, halbuki İşçi Sigortaları Kurumunun sigorta tekniği icabı olarak rizikoları azaltma ve önleyici tedbirleri almak vazifesinin de bulunduğu, bu suretle işveren ve işçilere düşen külfetlerin de prim tarifelerinin derecelendirilmesinde nazara alınarak azalacağı, diğer taraftan Çalışma Bakanlığınca takviye edileceği beyan olunan 15 kişilik Teknik Müfettiş kadrosu ile de 30.000 işyerinde işçi sağlığı ve iş emniyeti bakımından tam tesbit ve eğitim yapılamıyacağı" belirmiş ve Bakanlığın bu mevzudaki teknik kontrol ve murakabesi ve müeyyidelerin tatbiki yetkisine halel gelmemek üzere bu vazifesinin kolaylaştırılması, 81 numaralı Milletlerarası Çalışma Sözleşmesine de uygun olarak, teftiş müessesesinin Kurumun benzeri faaliyetlerinden faydalandırılması mülâhaza olunmuş ve bu sebeplerle:

a.) İş yerlerinde iş kazalarını ve hastalık rizikolarını önleyici tedbirleri tesbit etmek,

b.) Çalışma Bakanlığı ile müessir bir işbirliği yapmak,

c.) Yakın ve Ortadoğu Çalışma Enstitüsünün bu sahadaki araştırma ve eğitim faaliyetlerine yardımcı olmak ve müşterek eğitim programlarını uygulamak üzere İşçi Sigortaları Kurumu bünyesi içinde bir "İş Emniyeti Teknik Servisi" tesisi için 4792 sayılı "İşçi Sigortaları Kurumu" Teşkilât Kanununda lüzumlu tadillerin süratle yapılarak mezkûr Kuruma yukarıda işaret olunan yetkileri tanyan hükümlerin ilâvesi ittifakla temenniye şayan görülmüştür.

III — Gündemin 3. maddesini teşkil eden "Hastalık Sigortasının eş ve çocuklara teşmili" mevzuu üzerinde yapılan konuşmalarda usul bakımından münhasıran İşçi Sigortaları Kurumunca hazırlanan ve 5502 sayılı Hastalık ve Analık Sigortası Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesini istihdaf eden tasarının bu mevzu ile ilgili 28, 41, ek, 2, ve geçici 5 inci maddeleri üzerinde müzakere açılması oy birliği ile kararlaştırılmıştır. İşçi Sigortaları Kurumu Genel Müdürlüğünün verdiği izahat dinlenmiş ve üyeler arasında çeşitli görüşler belirmiştir.

A — İşveren temsilcileri, istikrar politikası dolayısıyla bir fiyat artışına sebebiyet verebilecek olan yeni bir külfetin memleketin ekonomik menfaatleri bakımından uygun olmayacağını, esasen halen alınmakta olan Hastalık Sigortası primlerinin işçilerin eş ve çocuklarının muayene ve tedavilerini de karşılayacak nisbette olduğunu ve ancak işçi ve işverenlere yeni prim külfetleri yüklenmeksizin buna taraftar bulduklarını,

B — İşçi temsilcileri ise, 1951 yılındanberi uygulanan Hastalık Sigortasının, mali bünyesinin, İşçi Sigortaları Genel Kurullarında da belirtildiği üzere daima açık verdiğini, bu itibarla açık vermekte olan bir kolun eş ve çocuklara da halen alınan primlerle teşmil edilmesinin mümkün bulunmadığını, tasarıda ailelere teşmil dolayısıyla tesbit edilmiş bulunan %4 munzam primi kendilerinin de fazla gördüklerini ve yeni bir hesap yapılarak daha aşağı bir hadde indirilebileceğinin umulduğunu, yeni bulunacak nisbetin işverenlerle eşit paylarla olmak üzere külfete girebileceklerini, belirtmişlerdir.

Mevzuun yeni bir hesap ameliyesini icap ettirdiği ve Genel Müdürün bu hesabı yaptıracağını beyan etmesi gözönünde tutularak prensipler bakımından yapılan oylama neticesinde:

a.) Hastalık Sigortasının prensip olarak sigortalıların eş ve çocuklarına teşmili hususu ittifakla,

b.) Teşmil keyfiyetinin İşçi Sigortaları Kurumunca, sağlık tesisleri imkânlarının tamamlandığı bölgelerden başlanmak suretiyle tedricen tatbiki hususu ittifakla,

c.) Teşmilin gerektirdiği külfetlerin yeni hesap sonunda işçi ve işverenlere müştereken ve eşit paylarda tahmili hususu 5 aleyhte ve 9 lehte oyla,

ç.) Hastalık Sigortasının eş ve çocuklara teşmili prensibinin diğer Sigorta Kanunlarına tabi bulunan işçilere de aynı esaslar dahilinde teşmili kabul edilmiştir.

IV — Gündemin 4. maddesini teşkil eden "İşçi Meskenleri" mevzuu üzerindeki yapılan görüşmelerde:

A — İmar ve İskân Bakanlığı Temsilcisi, umumi mesken politikası bakımından Bakanlığında çalışmalar yapıldığını ve "Sosyal Meskenler" mevzuunda bir Kanun tasarısı hazırlandığını belirtmiştir.

B — İşçi Sigortaları Kurumu yetkilileri, 1953 yılında tatbikatına geçilen işçi meskenleri finansmanı yekûnunun (12.000.000dan) 1961 yılında (276.000.000) a çıktığını ve bu konuda, 24.12.1961 tarihinde Türkiye'de mevcut işçi mesken kooperatifleri ile Kurum arasında bir toplantı yapılarak prensip mutabakatına varıldığını ve bir Yönetmelik tasarısının da hazırlandığını ve yeni tasarısı ile sigortalıların daha çok sayıda mesken sahibi olacağını beyan etmişlerdir.

C — İşçi temsilcileri sözü geçen tasarının tatminkâr bulunduğunu ifade etmiş, işveren temsilcileri ise, kredi hakkından faydalanacak sigortalıların taraf-

larca kabul edilen 2 yıl sigortalı bulunmak şartına göre, daha uzun süre sigortalı bulunan işçilerin hakları bakımından bir haksızlık olacağını beyan ile tasanıya (5 yıl sigortalı bulunmak) kaydının konulmasını teklif etmişlerdir.

Neticede:

B — 2 yıl sigortalı bulunmak ve 400 iş günü prim ödenmesi hususunun da ilâvesi çoğunlukla kabul edilmiştir.

V — Gündemin 5. maddesini teşkil eden "İşçi Sigortaları Kurumundan sigortalılara ikrazda bulunulması" hususunun tetkik ve müzakeresinde:

A — Bu ikrazatın, sosyal sigortanın mahiyet ve icapları ile bağdaşmayacağı gibi fonların işletilmesi prensiplerine de aykırı olacağı,

B — Bu ikrazatın idare kadrolarını ve yönetim masraflarını artıracığı, faiz haddinin aktüaryal nema bakımından, yüksek tutulmasının icap edeceği ve bu sebeple sigortalılar için faydadan ziyade zarar tevhit edeceği neticesine varılarak Kurumca bu yolda ikrazatta bulunulması yoluna gidilmesinin yerinde ve uygun olacağına ittifakla karar verildi.

Komisyonumuzun çalışmaları sonunda varılan karar ve temennilerin Genel Kurula olduğu gibi arzına karar verilmiş bulunan hususları tesbit eden bu rapor Meclis Başkanlığına saygı ile takdim kılınmıştır.

Komisyon Başkanı Sadri Aksoy (Başbakanlık Temsilcisi)	Başkan Vekili Sait Kandan (Maliye Bak. Temsilcisi)	Raportör ve Sözcü Mümtaz Altınelli (İşveren Temsilcisi)
Raportör ve Sözcü Burhanettin Asutay (İşçi Temsilcisi)	Agop Keşiş İşveren Temsilcisi	Rahmi Kater (İşçi Temsilcisi)
Ali Aparslan İşveren Temsilcisi	Süleyman Uraz (İşçi Temsilcisi)	Nejat Arat İşveren Temsilcisi
Şevket Yılmaz (İşçi Temsilcisi)	Dr. Ahmet Üstünoğlu (Sağlık ve Sosyal Yardım Bak. Temsilcisi)	Dündar Egel (İçişleri Bakanlığı Temsilcisi)
Rebil Güney (İmar ve İskân Bakanlığı Temsilcisi)	Nazmi Ceylandağ (İşçi Temsilcisi)	Hulûsi Akpulat İşveren Temsilcisi

III. ÇALIŞMA MECLİSİ

V. KOMİSYON RAPORU

Devlet Bakanlığı Temsilcisi Şemsi Berkan, Milli Eğitim Bakanlığı Temsilcisi Ali Rıza Özgüç, Tarım Bakanlığı Temsilcisi Şakir Moral ile İşçi temsilcileri Seyfi Demirsoy, Rahmi Şahin, Dervişe Koç, Haydar Gür, İsmet Uygun, İşveren temsilcileri Faruk Kardam, Saim Okay, Alâattin Koşar, İsmet Atavar ve Metin Kurşungöz'den teşekkül eden Komisyonun çalışmaları 22 Ocak 1962 Pazartesi günü saat 16 da başlamış ve 25 Ocak 1962 Perşembe günü akşama kadar devam etmiştir.

Komisyon Başkanlığına Devlet Bakanlığı Temsilcisi Şemsi Berkan, Başkan Vekilliğine Tarım Bakanlığı Temsilcisi Şakir Moral ve Raportörlüğe İşveren temsilcilerinden Faruk Kardam ittifakla seçilmiş, gündem maddelerinin müzakeresine geçilmeden önce İş ve İşçi Bulma Kurumunca hazırlanan raporların okunması kararlaştırılmıştır.

I — İş ve İşçi Bulma Kurumunun Finansmanı:

Komisyon, gündemin birinci maddesini teşkil eden "İş ve İşçi Bulma Kurumunun Finansmanı" konusunu geniş ölçüde müzakere etmiş, Çalışma Bakanlığı ve Kurum temsilcilerinin verdikleri izahatı dinledikten sonra müşahit olarak hazır bulunan İlim adamlarımız ile muhtelif Bakanlıklar, işçi ve işveren temsilcileri görüşlerini açıklamışlardır.

Müzakerelerin sonunda Komisyonumuzca ittifakla ittihaz olunan kararlar aşağıda belirtilmiştir:

1) İş ve İşçi Bulma Kurumu, bütün memlekete şamil bir amme hizmeti ifa etmektedir. Bu hizmet, iş arz ve talebinin denkleştirilmesi, memleketteki iş gü-

cünün tanzimi, mesleki eğitim gibi hayati fonksiyonları kapsamaktadır. Kuruma, ayrıca işsizlik sigortası gibi ehemmiyetli bir vazifenin yürütülmesi işi de tevdi olunacaktır.

2) Komisyonumuz, İş ve İşçi Bulma Kurumunun bugüne kadar genel bütçeden kaale alınacak bir yardım görmeden, Özel İdare ve Belediyelerin ödenekleri ve üç yıldanberi de İşçi Sigortaları Kurumundan alınan yardımlarla idare olunmasını arizi bir hal şekli telâkki etmektedir.

3) Komisyonun ittifakla vardığı kanaat, İş ve İşçi Bulma Kurumunun görevlerini lâyıkıyla ifa edebilmesini ve gelişmesini teminat altına alacak tahsisatın doğrudan doğruya Devlet Bütçesinden ayrılması gerektiği merkezindedir.

II — İşçi Eğitimi ve Hükümet, İşçi ve İşverenler Arasında Kurulacak Daimi Komite, Sakatların Çalıştırılması Mecburiyeti:

Komisyonumuzca, gündemin prodüktivitenin artırılması bakımından alınacak tedbirler meyanında ilk konu olarak işçi eğitimi ele alınmış, bunu takiben yine bu konu ile irtibat halinde olan "Sakatların Çalıştırılması Mecburiyeti" görüşülmüş ve "Atıl İş Gücünün Çalıştırılması" müstakil bir madde halinde müzakere edilerek karara bağlanmıştır.

1) Sanayide İşçi Eğitimi:

Komisyonumuz, sanayide işçi eğitiminin her şeyden önce genel eğitime istinat etmesi icap edeceği neticesine varmış olup Çalışma Bakanlığı çerçevesi dairesinde bu bakımdan ittihazı gerekli tedbirler aşağıda belirtilmiştir:

a) Çıracılık Kanununun bir an evvel yürürlüğe konulması, kalifiye işçi eğitimi davasının halli yolunda önemli bir tedbir olacaktır.

b) 3457 sayılı Kanunun bugünkü şekli ile tatbiki müşkül bulunmakta esasen verimli de olmamaktadır. Bu itibarla, yüzden fazla işçi çalıştıran işyerlerine ihtiyaç ve lüzum gözetilmeden seyyanen uygulanan bu Kanunun hakiki ihtiyaçlara cevap verecek şekilde tadil ve islahı gerekli görülmektedir. İşyerlerinin kurs açmaları lüzumunun tesbiti ve kurs programları bakımından Bakanlığa yetki verilmesiyle iktifa olunması yerinde olur.

c) İşçi eğitimi ve prodüktivitenin artırılması ile ilgili meseleleri ele almak ve kararlar vermek, alâkalı Devlet daireleri temsilcileriyle eşit sayıda işçi ve işveren temsilcilerinden tereküp etmek üzere, yetkili daimi bir Komitenin kurulması uygun görülmüş olup Bakanlıkça bu hususta bir an evvel teşebbüse geçilmesi temenni olunur.

2) Sakatların Çalıştırılması Mecburiyeti:

Sakatların çalıştırılması ile alâkalı konular Komisyon tarafından etraflıca müzakere olunmuş ve prensip itibarıyla, İş ve İşçi Bulma Kurumu tarafından

hazırlanan bu raporda kayıtlı esaslar dairesinde bir "sakatların çalıştırılması mecburiyeti" ihdası tasvip edilmiştir.

Ancak ;

a) Mecburi olarak çalıştırılacak sakatların gereken hallerde mutlak surette rehabilitasyona tabi tutulması icap edeceği neticesine varılmış ve,

b) Kurum raporunun 17. maddesinin (e) fıkrasının şimdilik nazarı itibara alınmaması hususunda mutabakata varılmıştır.

III — Atıl İş Gücünün Çalıştırılması :

Komisyonumuz atıl iş gücünün değerlendirilmesini, en geniş manasıyla bütün memlekete şâmil bir problem olarak mütalâa etmiştir.

Bir Hükümet programının konusunu teşkil edecek derecede geniş olan ve memleketimizin gelecekteki ekonomik bünyesini tayin edecek bir mahiyet taşıyan bu ana davanın bütün veçhelerinin, içinde bulunduğumuz bugünlerde bütün yurttaki her vesile ile aksettirilmekte olmasına rağmen, burada tekrar tezekküründe fayda mülâhaza olunmuştur :

1) Memleketimizde ziraatle iştigal eden büyük nüfus kütlesi, tarım metodları, kifayetli mahsul yetiştirilmesi ve toprak reformu bakımından tamamiyle yeni bir zihniyetle ve rasyonel bir şekilde ele alınmalıdır.

2) Tarımla iştigal eden nüfus, kendi bölgelerinde, kendilerine yetecek şekilde imkânlarla teçhiz olunmalı ve köylerle endüstri merkezleri arasındaki huzursuzluk kaynağı olan devamlı ve seyyal iş gücü akışları önlenmelidir.

Köylerimizdeki tarımla iştigal eden nüfusun işsiz olan kısmına, ancak, yeni kurulacak endüstrilerin bir iş gücü kaynağı teşkil edebileceği nazarıyla bakılmalıdır.

3) Endüstri işçilerinin, kalifiye ve iş yerine bağlı elemanlar haline getirilebilmeleri için, işyerlerinin yakınlarında iskân edilmeleri uygun mütalâa edilmekte ve böylece muayyen mevsimlerde işyerini terkedip tarlasına koşan işçilerin milli prödüktiviteyi engelleyen hallerinin bertaraf olunacağı umulmaktadır.

4) Memleketimizin mukadderatını tayin edecek istihsal gayretlerinin tarım sahasına teveccüh etmesi icap ettiğini prensip olarak kabul etmekle beraber, endüstri sahasında programlı bir gelişme sağlanmadığı takdirde, ekonomimizin dengeli ve tam çalışmayı sağlayacak bir duruma gelebileceği kanaatindeyiz.

5) Memleketimizde geniş ölçüde bir gizli işsizlik bulunduğu çeşitli uzman raporlarında da belirtilmiş bulunmaktadır. Köylerimizde cereyan eden bu hadise, tabii şartlara istinat ettiği kadar halkımızın temayül ve geleneklerinden

de doğmaktadır. Bu davanın hal çaresini, geniş programlar ve maddi tedbirlerde olduğu kadar, yurt ölçüsünde bir kütle eğitimi ve propaganda kampanyası açılmasında görüyoruz.

6) Yukarıda bahis konusu edilen yurt çapındaki ana tedbirler dışında, atıl iş gücüne, Bakanlıklar arası bir Komitece ele alınacak küçük sanatlar, ufak ev endüstrisi, kasaba ve köylere kadar yayılacak iç ve dış turizm gibi uzun vadeli işlerin bir plân ve program dairesinde organize edilmesi suretiyle birer iştigal sahası yaratılabilir.

7) Atıl iş gücünün vusât ve önemi ancak kifayetli iş piyasası etüdleriyle tesbit olunabilir. Bu da İş ve İşçi Bulma Kurumunun, bütün memlekete şâmil teşkilât kurması ve kalifiye elemanlar ile teşhiz edilmesiyle tahakkuk edebilir.

IV — İşsizlik Sigortası:

Komisyonumuz işsizlik sigortası konusunda uzun müzakerelerde bulunmuş ve İlim adamlarımızın geniş izahatını dilemiştir. Varılan sonuçları aşağıdaki şekilde özetliyebiliriz:

1) İşsizlik sigortası, gerek tatbikat ve gerekse icap ettirdiği teşkilât masrafı ve kalifiye eleman bakımından tatbiki en güç olan sigorta koludur.

2) Batı dünyasının takip ettiği ekonomik kalkınma seyrinden de çıkardığımız netice karşısında, faydaları çok mahdut olan böyle bir sigorta yerine tam çalıştırmanın sağlanması ön plâna alınmalıdır.

3) İşsizlik sigortasının tatbikine geçilmesinden önce İş ve İşçi Bulma Kurumunun, yurt çapında bütün münhallerin toplandığı bir merkez haline gelecek şekilde gelişmesi ve bu teşkilâtı sağlayacak mali kaynaklara sahip olması gerekir. Zira, işsiz olan vatandaşa yeni bir iş teklif imkânı sağlanamadıkça işsizlik tazminatı ödenemiyceği gibi, sigorta da bir mana ifade etmez.

4) Yukarıda belirtilen görüşlerimizin bir neticesi olarak işsizlik sigortasının memleketimizde tedricen tesisini lüzumlu ve faydalı buluyoruz. Bu gayenin tahakkukunu sağlamak üzere Bakanlığın bir tatbikat plân ve programı hazırlayarak bu Kanununun İş ve İşçi Bulma Kurumu Danışma Kurulunun ilk toplantısında ruznameye alınmasını temenniye şayan görüyoruz.

5) İşsizlik sigortasının tatbikatına bir hazırlık merhalesi olmak üzere, İş Kanununun 69. maddesi gereğince hazırlanması icap eden "Münhalleri İş ve İşçi Bulma Kurumuna Bildirme Mecburiyetine Mütedair Nizamname" tasarısının Danışma Kurulunun ilk toplantısında gündeme konmasını arz ve teklif ederiz.

25.1.1962

Başkan

Şemsî Berkan

Başkan V.

Şakir Moral

Raportör

Faruk Kardam

III. ÇALIŞMA MECLİSİ

VI. KOMİSYON RAPORU

Genel Kurul Başkanlığına,

22 Ocak 1962 tarihinden 26 Ocak 1962 tarihine kadar Komisyonumuza tevdi edilen dilek ve temenniler aşağıda sıralanmış ve III. Çalışma Meclisi Genel Kuruluna arz edilmesine ittifakla karar verilmiştir.

I — İşçi Temsilcileriyle İşçilerin Dilek ve Temennileri:

1 — Kozlu Devlet Üretim Çiftliği, Üretim ve Yetiştirme Sendikası Başkanlığı adına Mustafa Koyuncu tarafından: Tarım işçilerinin de İş Kanunu kapsamının içine alınması,

2 — Makina - Kimya İşçi Temsilcisi tarafından: İş Mahkemelerine çeşitli sebeplerle işveren temsilcilerinin gelmediği ve bu hallerde işçi üyelerin o günkü ücretlerini alamadığı sabit olduğundan bu durumun islah edilmesi,

3 — Adana Mensucat ve Çırcır İşçileri Sendikası delegelerinden Burhan Arpaç tarafından: 1957 senesinde hazırlanmış olan ve 3 lira yevmiye alan işçiyi dahi sihi bir meskene kavuşturmayı derpiş eden (İşçi Bankası) tasarısının biran önce kanunlaştırılarak tatbik sahasına konulması,

4 — İşçi Temsilcileri adına Nuri Yavuz ve Cemil Uludağ ile İzmit Sellüloz İşçileri Sendikası'ndan Fazıl Astepe tarafından: 3008 sayılı İş Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine ait tasarının Umumi Heyete sunulması,

5 — İzmit Sellüloz İşçileri Sendikası'ndan Fazıl Astepe tarafından:

- a) İhtiyarlık Sigortasının işçilere bağladığı aylıkların mukabiline de şamil olmak üzere 250 liraya iblağı,
- b) İşsizlik Sigortasının tatbiki,
- c) Asgari ücretlerin geçim endekslerine göre ayarlanması,
- d) Senede 52 yevmiye üzerinden hesaplanarak üçer aylık dört devrede verilen ikramiyelerin gündeliklere ilâvesi suretiyle tediyesi,
- e) Çocuk zamlarının 10 liradan 25 liraya çıkarılması,
- f) Evli işçilere %10 nisbetinde mesken tazminatı ödenmesi,
- g) Senelik gelirleri 7500 liraya kadar olan işçilerin her türlü vergiden muaf tutulması.

6 — Unlu Maddeler İşçileri Sendikası Başkanı Nesimi Yavuz tarafından: Ücretli izin müddetlerinin bir aya çıkarılması.

7 — 4 Numaralı Komisyon üyeleri tarafından:

- a) 228 sayılı Kanuna göre Emekli Sandığı ile İşçi Sigortaları İhtiyarlık Sigorta hizmetlerinin birleşmiş olması sebebiyle, herhangi bir işçinin geç-

miş yıllara ait primleri ödemek suretiyle Emekli Sandığı Kanunundan istifadelerini sağlayacak geçici bir Kanunun kabul edilmesi ve 228 numaralı Kanunla geçen hizmetlere ait primlerin taksitle ödenmesi ve 3575 sayılı Kanunun A ve B grubuna teşmili,

- b) Geceleri çalışan işçilerin gündüz çalışan işçilerden değişik yaşama şartlarına tabi bulunmaları sebebiyle durumlarının Sendikalar ile İşverenler arasında yapılacak görüşmelere göre tesbiti yolunda mevzuatta değişiklik yapılması,
- c) Kıdem tazminatının; isteği ile işten ayrılan işçilere de tanınması ve bu hakkın ölen işçilerin varislerine de teşmili yolunda mevzuatta değişiklik yapılması,
- d) Deniz işçilerinin dış seferlerde hastalanmaları halinde muayeneleri yapılmadığı ve ilaçları verilmediğinden ve bu hususa dair mevcut Kanunlarda bir hüküm bulunmaması sebebiyle, Deniz İş Kanunu ve Sigorta Kanunlarının bu yolda tadilinin biran önce yapılması.

II — İşveren Temsilcilerinin Dilek ve Temennileri:

1 — İşverenleri temsilen Ticaret ve Sanayi Odaları ve Borsaları Birliği tarafından:

Çalışma Meclisinin, çalışma hayatımızda haiz olduğu büyük öneme mukabil Kanunun tanzim tarzı hiç bir bakımdan günün şart ve ihtiyaçlarına uygun olmadığı III. Çalışma Meclisi toplantısında bir kere daha belirtilmiş olduğundan:

- a) Çalışma Meclisinin daimi bir mecburi danışma organı haline getirilmesi,
- b) Alelâde toplantıların her üç senede bir yapılması ve lüzum hasıl olursa her zaman olağanüstü toplantıya çağırılması,
- c) Çalışma hayatıyla ilgili her türlü Kanun, Tüzük ve Yönetmelik tasarıları hakkında mütalâasını vermesi, diğer mevzuları da müzakere etmesi ve düşüncelerini bildirmesi,
- d) Gündem tasarısının Bakanlıkça meslek teşekküllerinin her kademesine en az iki ay önce gönderilmesi ve bu husustaki görüşleri aldıktan sonra nihai gündemin hazırlanması,
- e) Çalışma Meclisinin, işçi temsilcileri ve teşekkülleri, işveren temsilcileri ve teşekküllerinin aynı iş kolunda ve müsavi adette delegeleriyle, Bakanlıkların çalışma hayatıyla ilgili yetkili delegelerinden tereküp etmesi,
- f) Bunların dışında Üniversite, Yüksek Öğretim müesseseleri ve Enstitüler gibi çalışma hayatıyla ilgili ilmi kurumların temsilcilerinin de istişari mütalâalarından faydalanmak üzere Bakanlıkça Çalışma Meclisine davet edilebilmeleri.

2 — Kıdem tazminatı müessesesinin, işverenlerce prim ödenmemek şartıyla İşçi Sigortaları Kurumu vazifeleri meyanına ithali,

3 — Toplu iş sözleşmeleri muvacehesinde asgari ücret müessesesinin mevcudiyetine lüzum kalmıyacağı,

4 — Sigorta mevzuatında formaliteler fazla olduğundan Kurum muamelâtının bu bakımdan ıslahı ile prim nisbetlerinin indirilmesi çarelerinin aranması ve bunların global şekle sokulması,

5 — İşveren mali bakımdan müşkül durumda olduğu ve bu müşkül durumun işverenin ihmalinden meydana gelmediği hallerde vergi borçlarında olduğu gibi, Sigorta primlerinin tediyesinde de tecil talebinde bulunma hakkının tanınması,

6 — Çalışma Bakanlığında İş Kanununun tadili, İşsizlik Sigortası Kanunu v.s. gibi çalışma mevzuatıyla ilgili olarak yapılan hazırlıkların mütalâa alınmak üzere işçi ve işveren teşekküllerine gönderilmesi,

7 — Resen prim takdiri ve itiraz tetkiki selâhiyetinin İşçi Sigortaları Kurumuna tek taraflı mesuliyetle bağlı memurlarından alınıp, Maliye Bakanlığında olduğu gibi, kurulacak bitaraf takdir, itiraz ve temyiz Komisyonlarına tevdi edilecek şekilde 4772 sayılı Kanunun muaddel 43 üncü ve 5502 sayılı Kanunun muaddel 25 inci ve 6900 sayılı Kanunun 38 inci maddesinin tadili,

8 — İşverenlerin yüzde yüz haklı olduğu hallerde dahi, icra tetkik mercinin Kurumca tanzim edilen prim tahakkuk belgelerinin, resmi dairelerince usulüne göre verdikleri vesikalar hükmünde sayılması dolayısıyla mutlak surette işveren aleyhine karar vermesini mecbur kılan hükmü ihtiva eden 4772 sayılı Kanunun 51 inci maddesinin adalet prensiplerine uygun olarak tadil edilmesi,

9 — İşverenleri; istihdam edilenin mesuliyetinden kusur aranmaksızın istihdam edenin mesul olmasını sağlayan bir Tevhidi İctihad Kararının Sigorta Kanunlarına teşmilinden kurtarmak maksadiyle 4772 sayılı Kanunun 37 nci maddesine bir fıkra eklenmesi,

10 — İşveren olarak müteahhit Mustafa Sargın, Dursun Lâle, Rıza Doğan tarafından: İnşaat işlerinde çalışan işçilerin kısa fasıllarla çalışıp işyerlerinden ayrılmaları ve bu yüzden İşçi Sigortaları Kanunlarından istifadeleri sağlanamaması sebebiyle, bütün primleri işverenlerce ödendiğinden bu ödemelerin bordrolara bağlanmadan, götürü olarak Kanun hadleri içerisinde olmak kaydıyla işin ihale bedeli üzerinden global şekilde ödenmesi,

III — Devlet Temsilcilerinin Dilek ve Temennileri:

Başbakanlık Temsilcisi tarafından:

1 — Son toplanan Çalışma Meclisinden müteakıp Çalışma Meclisi toplantısına kadar, çalışma hayatını ilgilendiren meseleler hakkında umumi bir rapor hazırlanarak toplantıdan en az 15 gün önce bütün temsilcilere gönderilmesinin usul ittihazı, rapora çıkarılan mevzuat, iş hayatının denetimi faaliyetleri, Milletlerarası çalışma konferanslarına ve diğer memleket dışındaki konferans ve komisyonlara iştirak ve elde edilen faydalar ve neticeleri, Bakanlık yayınları ve yetiştirme mevzuları, son Çalışma Meclisinden bu yana ele alınan meseleler

ile son Çalışma Meclisinde karşılaştırılan hususlarla dileklerden ele alınmayanların sebepleri ve istikbalde yapılması düşünülen değişikliklerin ana hatlarının belirtilerek eklenmesi,

2 — Çalışma Meclisinin statüsünün yeniden tanzimiyle toplantının idaresi ve Mecliste usul münakaşalarına sebebiyet verilmemesi,

3 — Çalışma Meclisinin her üç senede bir toplanması ve bu Meclisin daimi bir sekreteryaşının olması,

4 — Bakanlık ve Kurumlarında üçer kişilik reorganizasyon Komiteleri kurulması,

5 — Bu Komitelerin raporlarına göre Bakanlık ve Kurumlar Teşkilât Kurumlarının Anayasanın ışığı altında yeniden gözden geçirilmesi ve zaman zaman vuku bulacak değişiklikleri takip ve tetkik ve lüzumlu ayarlamaları yapmak üzere Bakanlık ve Kurumlar bünyesinde devamlı çalışacak (organizasyon ve metod üniteleri) nin kurulması,

6 — İşçi Sigortaları Kurumunda araştırma işlerine ehemmiyet verilmesi ve yeniden bu şubenin teşkili, yetki tevkilinin ön plânda tutulması,

7 — İşçi Sigortaları Kurumunun halen görmekte olduğu işlerden (inşaat, hastane işletmeciliği, işçi meskenleri) işlerinin Kurumun murakabesine tabi olarak kurulacak müesseselere bırakılmak suretiyle Kurumun Sosyal Sigortacılık mevzulariyle işigalinin temini,

8 — Hastalık Sigortasının İş Kanunu şumülü dışında kalan işyerlerinde çalışan işçilere de teşmili ve bu teşmil içersine esnaf derneklerine kayıtlı üyeler, serbest meslek, ticaret ve sanat erbabiyle bunların yanında çalışan fikir işçileri, bütçelere bağlı (D) ve (E) cetvellerinden ücret alıp hiç bir hastalık bakımı olmayanlarla, yüksek öğrenim yapan öğrenciler ve 3008, 5434, 5953, 6379 sayılı Kanunlara tabi işçi, memur, hizmetli, gazeteci ve gemi adamlarının eş ve çocuklarının da ithalini sağlayacak Kanun tasarısının süratle hazırlanıp 5 yıllık bir programa bağlanmak suretiyle tatbik olunması,

9 — İstikbalde bir (Çalışma Müzesi) kurulmasını sağlamak üzere İmparatorluk, Tanzimat, Meşrutiyet, Cumhuriyet devirlerine ait dökümanların toplanarak şimdilik Bakanlık binası dahilinde münasip bir odanın bu işe tahsisi ve burada fermanlar, örfler, adetler, nizamlar, mevzuat, fotoğraflar, yayınlar, Atatürk'ün iş hayatına ait sözler, istatistikler ile İş Dairesi ve Çalışma Bakanlığının maddî kuruluşuna ait bilgiler, plân, bütçe ve Bakanların kısa hal tercümeleleriyle devirlerinde yaptıkları işlerin özeti, milli ve milletlerarası toplantılar, konferanslar ve misyon raporlarının teşhirinin temini, teklif ve temenni edilmiştir. Bilgilerinize saygı ile arz olunur.

Komisyon Başkanı

Hallil Gökse

Üye

Nuri Yavuz

Raportör

Necmi Memişyazıcı

Üye

Şadi Boduroğlu

Üye

Cemil Uludoğan

K A P A N I Ş

**KOMİSYON RAPORLARININ
MÜZAKERE VE KABULÜNDEN SONRA**

İşçi Temsilcileri adına

Seyfi Demirsoy

İşveren Temsilcileri adına

Şahap Kocatopçu

Hükümet Temsilcileri adına

Sadri Aksoy

İstanbul Yakın ve Orta Doğu
Faaliyet Merkezi adına

M. D. Jiménez - Velga

Unesco Türkiye Milli Komisyonu
Halk Eğitimi Servisi adına

Mehmet Emralioğlu

Birer konuşma yaptılar.

III. Çalışma Meclisi, Çalışma Bakanı

Bülent Ecevit'in

yaptığı konuşmayla sona erdi.

SEYFİ DEMİRSOY'UN KONUŞMASI

(İşçi Temsilcileri adına)

Sayın Başkan,

Sayın Bakan, Sayın Çalışma Meclisi Mensupları Arkadaşlarım,

22 Ocakta başlayan kesif bir çalışmayı; çeşitli kararlara vararak, hangi noktalarda anlaşılamadığımızı görerek, Bakanlığın ve yetkili Bakanlıklar Temsilcilerinin izahlarından geniş ölçüde faydalanarak sona erdirmek üzereyiz. Çalışma Meclisinin bizce en önemli yönü işçi, işveren ve İlim adamlarının görüşlerinin ortaya çıkmasından çok yeni bir karma Hükümet sistemine girdikten sonra sosyal Anayasa ilkelerine bağlı bir Hükümetin sosyal politikasının ne olacağını açıkça anlaşılmasıdır.

Anayasaya sosyal sıfatının konmasında ne kadar çok güçlükler çekildiğini ve bu güçlüklerin hangi noktadan hareket edenler tarafından ileri sürüldüğünü yüksek Heyetiniz anlamaktan aciz değildir.

Yeni Anayasaya, toplu sözleşme ve grev hakkının girmesi, uzun bir fikri mücadeleden sonra sendikaların ve sendikacıların çalışmalarına, eğilen yetkililerin gördüğü bir sosyal adaletsizliğe son verilmesi isteğinden gelmiştir. Çalışma Bakanının deyimi ile "Çalışma hayatında böyle bir düzene geçiş, siyasal hayatta demokratik düzene geçiş kadar önemli" olmuştur. Fakat grevden ürkelenlerin halâ bol miktarda bulunduğu memleketimizde, görülmemek istenmeyen şey, işçilerle işverenlerin aynı eşit haklara sahip olmayışları sayı temsil edenlere eşit insan gözü ile bakmayanlarına az da olsa rastlanmakta bulunmasıdır. Çalışma Bakanlığının kuruluş Kanununun her ne kadar Bakanlığın "çalışanlarla çalıştıranlar arasındaki münasebetlerin memleket yararına ahenkleştirilmesi", ve yalnız bu hali ile görülerek Bakanlığın tarafsızlığının zarureti ileri sürülebilirse de unutmamak gerekir ki tarafsızlık hakta eşit olanlara karşı kullanılması gereken bir sıfattır. Sermayeyi temsil edenlerin gittikçe temsil kudretleri artar, emeği temsil edenler enflasyonist politika ve çeşitli hatalı ekonomik tedbirlerle gittikçe sefaletin kucagında inlerse Devletten tarafsız olmasını beklemek, memleketin büyük nüfus çoğunluğunu veremin, ölümün kucagina atmak istemek kadar bir sonuca varabilir.

Değerli Arkadaşlarım,

Türkiye'nin az gelişmiş bir ülke halinde görülmesinden azap duyanlardanız. Medeniyetler yaratmış, tarihin gidişini değiştirmiş zaferler elde etmiş bir zengin memleketin yardımla yaşar hale gelmesinin sorumlusunu aramak bize düşmez. Fakat Çalışma Meclisinde ortaya atılan görüşlerin memleketi bu durumdan kurtarma amacını güttüğüne eminiz. Ancak, demokrasi içinde hızlı gelişmeye mecbur olduğumuz bir devirde başka memleketlerde sadece sanayi gelişmesine, sanayi işverenin iyi bir işletmeci haline gelmesine ve çalışan işçilerin bilgili ve işinin tam ehli olmasına yarayan bir itici kuvvetten başka bir şey olmadığı görülen grev hakkını, Milli Savunma gücü dışındaki sektörlerle teşmil ettirmemek için ileri sürülen sebepleri Çalışma Bakanlığının ve T. B. M. M. mizin daha ileri bir sosyal anlayışa göre değerlendirmesi elbette beklebilir ve bunu beklemekteyiz. Grev hakkının kullanılacağı yer, şimdiden temin ederim ki emeğin aşırı istismarının bulunduğu ve maliyet fiyatı ile satış fiyatı arasında halk aleyhine bir fiyat tesbitine çalışan işyerinin hakim olduğu fabrikalar olacaktır. Çok düşük bir ücretle geçinmek zorunda bırakılan, vazifesi sadece işvereni kazandıracak kadar gıda almaktan ibaret sayılan işçi tipine son verdirmek için anlayışta reform yapmak zorundayız. Zengini daha zengin, fakiri daha fakir yapan gidişlere son vermek için medeni milletlerin bilgili adamları sosyal kalkınma plânlarını rahatça uygulamakta ve işyerini kâr ettiği nisbette sosyal adalete hizmet eder hale getirmek istekleri gelişmektedir. Hatta daha çok Amerika'da gelişen çalışanların kâra iştirakinden Amerikan sanayicisinin daha çok kârlı çıktığını örnekleri ile İlim adamlarımızdan öğrenmekteyiz. Demek ki, yeni bir hızlı kalkınma devresinde işçilere dünyanın pek yaygın şekilde her yerinde gördüğümüz hakları dirhem dirhem vermeye çalışmak

için uzun yıllar içinde elde edilen terakkileri kısa müddet içinde vermemek gereğini savunmak, bu çağda, bu Mecliste duyulması faydalı bir anlayış olamaz kanaatındayım. Teknik gelişmeler bir yana bırakılarak, bir kısmı mahzurlu görülerek takip edilmiyor değildir. Bir makineyi almada, işyerinin veriminin artırılması amacı güdülmekte ve elbette iyi edilmektedir. Bize kalırsa sosyal gelişmeleri süratlendirmek için, beşeri hakları ve yeni insan anlayışının zaruri kıldığı davranışları topluca ve kısıntı yapmıyarak milli hürriyete maletmekte büyük zaruret vardır.

Bugüne kadar işçi grubunun ileri sürdüğü teklifler ve ittifak edilmesini istediği tekliflerin hiç biri bencil duyguların mahsulü olmamıştır. Ulusun menfaati özel menfaatlerimizin üstünde tutulmuştur. Burada ulusun menfaati şeklinde ifade edilenin derinine inerek ulusun menfaatini, insanların teker teker bir araya getirdiği topluluğun büyük çoğunluğunun menfaati şekline başka bir şey olmadığını görürüz. Ulusun menfaati, ulusu teşkil edenlerin menfaatte ve külfette birleşmeleridir. Her türlü nimetlerden yalnız bir grup vatandaş istifade eder, büyük bir vatandaş topluluğuna sadece külfet düşerse o toplum 20. asır anlayışı dışında geri, hem de çok geri kalmış bir ülke sayılır. Biz ileri millet olmanın yolunu ararken işverenlerin bu ileri millet olma davasına hizmet etmede daha çok emek vermelerini bekliyoruz. Zira işçinin emeğinden başka vereceği, gerektiği zaman bu toprakları seve seve müdafaasıdır. Ne yazık ki, çocuğunu okutmaktan mahrum kalanlarımız, çocuğuna ilâç alamamanın ızdırabı içinde kıvranırken sık sık mezara ebediyet yolcusu taşıma zorunda kalmamız, odamıza bir ikinci oda katmayarak bir evde ana, baba, erişkin kız ve hasta çocukla yatar hale düşmemiz bizim kabahatimiz değildir.

Aziz Arkadaşlarım,

Sermayeyi koruyucu, sermayeyi iyi işler hale getirmeyi temin edici tedbirlerin alınması bizim de başlıca isteklerimiz arasındadır. Fakat şunu da açıklamak isteriz ki, yalnız sermayeyi koruyucu tedbirler almak kalkınmamız için yetmeyecektir. Aynı zamanda sai sahiplerinin insan haysiyetine yaraşır bir hayata kavuşmasını kolaylaştırıcı yardımcı tedbirleri almakta zaruret vardır. Kendi isteği ile işçisine ikramiye veren işverene duyduğumuz sevgiyi maddi delilleri ile vermek her an için mümkündür. Fakat kabul edilmesini ısrarla rica ederim ki, asgari ücreti bile vermekte direnen işverenlerin mahkemeye verildiğini söylemek bile bir grubun içinde islahı lâzım gelenlerin varlığını gösterir. İşçiler arasında kendisine teslim edilen 100 binlerce lira makineye hor bakan işçinin varlığını inkâr etmiyorum. Aldığı ilâcı satan işçinin bulunduğunu biliyorum. Fakat bütün bunları ihtiyacın ve iyi bir tahsil görmemiş olmanın sebebiyet verdiğini söyleyebilirim. Onun için düşük ücret, düşük kaliteli mamüller, fazla kâr, işçiye vıda gözü ile bakma, Sigorta primini ödemeyi unutmama, kendine verilen makineye bakımı hiçe sayma, fabrikaya yabancı birinin işyeri gözü ile bakma hareketle duygularını bırakmak için, elbirliği yapmamızda zaruret vardır. Sayın Ecevit'in anlayışına tamamen katlıyoruz. "İşçi ile işveren, çalışma hayatının ve genel olarak iktisadi faaliyetlerin birbirini

tamamlayıcı iki insani unsurdur. Bu iki unsurun çatışır sayılan menfaatlerin bağdaştırılması mümkündür.”

Evet arkadaşlar, işte biz bu mümkünü, imkânlarımızı kullanarak gerçekleştirmek istiyoruz. Bunun da yolu, batı medeniyetinde gelişen endüstriyi geliştiren ruhu, zihniyeti Türkiye’de de yaşatmak. Ne tarım işçilerinin şehirlere akın edişi yüzünden fabrikadaki işçinin ücretini düşürücü tedbirlere başvurmamak, ne de işçinin iktisaden hür olmaması sebebiyle onu istenen ücret seviyesi içinde boğaz tokluğuna çalıştırmak, ne de işvereni hasım görerek onun olduğu kadar daha çok memleketin malı sayılması gereken makine ve tesislerin daha verimli, daha uzun ömürlü hale gelmesine çalışmak. Verimi artırmak, maliyeti düşürmek, fakat 8 saat içinde Almanya’ya kaçan teknisyenlerimizi Türkiye’de çalıştıracak ölçüde ücrete kavuşturmak.

İşyerlerinde Sendika temsilcileri ile işverenler ortak menfaatler için işbirliği yapmaz, kanunlardan kaçan zihniyette onları ağır cezalarla Kanun yoluna sapmayı ihmal eder ve işçinin daha insani şartlarla çalışmasını gerçekleştiremezsek benzer iktisat düzeninin bütün ahlâki ve insani davranışı olanca menfiliği içinde yaşar. Bunu önlemek için sosyal Devlet kavramına eriştiğimiz bugünlerde Sayın Başbakanın bizlere hitabındaki bir bölümü sizlere hatırlatmak isterim.

İsmet İnönü buyurdular ki ;

“Yeni siyasi hayatımız iktisadi alanda gelişme tedbirlerinin behemahal plânlı ve makul bir surette kurulması çabası içindedir. Güç bir devre geçirmişizdir. Bu güç devrede sosyal adaleti gelişmenin bir şartı olarak ele alıyoruz. Anlayarak, etrafı düşünerek sosyal adaletin hürriyet içinde geliştirmenin, kalkınmanın bir şartı telâkki ediyoruz.,,

Başbakanın görüşüne uymaya mecburuz. Güç şartları insan emeğine değer vererek ve bu değerini o işçinin insanca yaşamasını sağlayacak ölçüde olmasına gayret ederek tesbite mecburuz. Aksi takdirde içinde bulunduğum muhitin havasını size aksettirmek mecburiyetindeyim. Sosyal adalete aykırı davranışların mümessilleri batıda örnekleri görülen ölçüde acı olaylarla karşılaşabilirler. Grevi kanun içinde yapmak isteyenleri, kanunsuz yollarla halk peşinde koşar görmemek hepimizin arzusu ve ulusun menfaati yönünden vazifesi olmalıdır.

Konuşmamı dinlemek lütfunda bulunduğunuz için sizler teşekkür eder, biz kendi içimizde ücretinin hakkını vermeyenleri işinin ehli ve ücretini hak etmiş duruma getirmek için elimizden geleni yapmaya başlamışızdır. İşverenlerimizin de, kendi aralarında çıkabilecek sosyal adalete aykırı zihniyetli kişilerin, vatan hepimizin müşterek malıdır, düşüncesi içinde ıslah etmelerini rica ederim.

ŞAHAP KOCATOPÇU'NUN KONUŞMASI

(İşveren Temsilcileri adına)

Muhterem Başkan, Misafirler ve Aziz Arkadaşlar,

Bu Çalışma Meclisinin sahası içinde bulunduğumuz özellikler ve elde ettiğimiz ana neticeler bakımından iki sabah evvel işveren görüşünü elimden gelen tarafsızlık ve samimiyet havası içinde ifade etmeye çalıştım. Yeni sosyal düzenimizin en zaruri temellerinden birini teşkil eden bu Çalışma Meclisi çalışmaları, içinde esen çeşitli havalara rağmen, doğru neticeye ulaşmak için en zaruri bir yol teşkil edecektir. Bugün neticelerine eriştiğimiz çalışmalar sonunda, zaman ortadaki gürültüleri sildirecek, elde ettiğimiz müşterek ve önümüzde açtığımız memleket çapındaki müsbet neticelerle hepimiz bu hususta çalışmanın mükâfatını içimizde hissedeceğiz.

Sayın Devlet Vekilinin gayet güzel belirttiği gibi konuşmalarımız hiç bir zaman belki tam ittifak şeklinde neticelenmemiştir ama, her toplantımızda ittifaka vardığımız, üstünde anlaştığımız bir nokta çıkacaktır. İşte kazancımız budur arkadaşlar. Bütün temennim, Avrupa'da yüzlerce senede elde edileni biz çok daha kısa zamanda elde edelim. Az gelişmiş bir memleketin ıstırabını milletçe telâfi etmek için milletçe çalışalım, memleket davalarını zümre menfaatlerinden üstün tutmayı hep beraber benimseyelim.

Çalışma Meclisimiz sona ererken bendeniz grubum adına, işveren kardeşlerim adına, iki söz söylemek istiyorum: Bir taraftan bu zor vazifeyi ifa etmek için elinden gelen gayreti göstermiş olan Başkanımıza zor vazifesi dolayısıyla — tam başarılı olmuş olsa dahi — teşekkürlerimizi arzeder ve bunun yanında konuşmaları başından sonuna kadar bütün titizliği ile, samimiyeti ile ve inancı ile takip etmiş olan Sayın Çalışma Bakanımıza teşekkürlerimizi arzederiz.

Bundan sonraki çalışmaların burada da olduğu gibi memleket hayrına gelişmesi temennisiyle hepinizi hürmetle selâmlarım.

SADRI AKSOY'UN KONUŞMASI

(Hükümet Temsilcileri adına)

Sayın Başkan, Çok Muhterem Meclis Üyeleri,

Değerli Misafirler ve Müşahitler;

III. Çalışma Meclisinin sona ermek üzere bulunduğu şu dakikalarda Hükümet temsilcileri adına sizlere hitap etmek ve Meclis çalışmalarını hakkındaki intibalarımızı belirtmek üzere söz almış bulunuyorum. Bu intibaları üç noktada toplayacağım. Birinci olarak, Çalışma Bakanlığına müteveccih intibaları, ikinci olarak işçi kardeşlerimize, ve son olarak işverenlere müteveccih olanlarını kısaca arzedeceğim.

Hepinizin malûmu olduğu veçhile sekiz gündündenberi geceli, gündüzlü durmadan çalıştık. Bu müddet içinde hakikaten Çalışma Bakanlığı ve Kurumlarının kıymetli elemanları bizlere yardımcı oldular. Ve bizlerin, meselelere kolaylıkla ışık tutmamız bakımından her türlü bilgiyi mevcut kaynaklarına göre verdiler. Meselelerin daha iyi kavranmasına, anlaşılmasına âmil oldular. Bu bakımdan başta Sayın Çalışma Bakanı olmak üzere Çalışma Bakanlığı ve Kurumları mensuplarına Hükümet temsilcileri adına teşekkür ederim. Yalnız şunu da arz etmem müsaade buyrulmasını rica edeceğim: III. Çalışma Meclisi toplanırken Meclisin bir çalışma statüsünün bulunmaması dolayısıyla çalışmalarımız sırasında bir çok usul meseleleri ortaya çıktı. Ve bu usul münakaşaları hepimizin vaktini aldı ve zaman israfı oldu. Bu itibarla bundan sonraki Çalışma Meclisinde aynı halin olmaması için Meclis statüsünün hazırlanmasını ve bu statüye uygun çalışılmasını ve hareket edilmesini can ve gönülden temenni ediyorum.

İkinci tevcihim işçi temsilcilerine ait bulunmaktadır.

İşçi temsilcileri, çalışmalar sırasında gerek kendi menfaatleri gerekse âme menfaatleri bakımından tam bir birlik ve anlayış göstermişler, hepimizin hayranlık ve imrenme duygularını celbedecek müdafaalar yapmışlardır. Bu müdafaalar, işçi kardeşlerimizin çok kısa bir zaman zarfında ne kadar iyi yetiştirildiklerini gösteren en güzel bir delili teşkil etmiştir.

1947 yılında başlayan sendikalizm hareketi memleketimizde artık tamamen muvaffak olmuş ve hedefine varmıştır. 15 yılda öyle kuvvetli, bilgili, hatip, ne istediğini bilen sendikacılar yetiştirmiştir ki bu, memleketimiz bakımından övünülmeye değer, bu vesile ile Sendikalar Kanununun çıkarılmasında büyük gayret ve emeği bulunan eski Çalışma Bakanı Prof. Dr. Sadi İrmak'ın hizmetlerini anmayı ve en iyi duygularımı da belirtmeyi bir vazife sayarım. Eser onundur. Netice Türk Milletindedir.

Sendikacı arkadaşlarımız devamlı ve gayretli çalışmaları neticesinde, ferdi hak ve hürriyetlerini, bir çok sosyal güvenlik meselelerini bazı memleketlere numune olacak şekilde ve kısa zamanda sağlamışlardır. Toplu sözleşme ve grev mevzuunda da sendikacılarımızın sağ duyusunun ve memleket menfaatlerinin daima hakim olacağına biz Hükümet temsilcileri inanıyoruz. Elbette ki bu yeni duruma da çabucak intibak edeceğiz ve milletçe kolaylıkla alışacağız.

Şimdi sendikacılarımıza asıl ikinci mühim bir vazife düşüyor. Bu vazife biraz önce konuşan Sayın Devlet Bakanı Turhan Fevzioglu'nun da belirttiği gibi, çalıştıkları işin verimini artırmak ve elbirliği ile istihsalı çoğaltmaktır. Arkadaşlarımızın bundan böyle gayretlerini fazlasıyla bu mevzuda teksif etmeleri memleketimizin geleceği bakımından lüzumlu bulunmaktadır.

Değerli İşçi Temsilcileri,

Hükümet temsilcilerinin sıfatı "işçi" değildir. Statülerimiz de ayrıdır. Fakat ne sıfatlarımızın ve ne de statülerimizin ayrı oluşu sizleri sevmemize ve takdir etmemize mani değildir. Bu sevgi ve güvenimizi, III. Çalışma Meclisinin sona erdiği şu sırada Hükümet temsilcileri adına bildirmekle sonsuz bir zevk duyuyorum.

Şimdi üçüncü tevcih noktama geliyorum. İş hayatımızın ayrılmaz, kıymetli bir unsuru olan işverenlerimize hitap ediyorum.

İşverenlerimiz gerek Komisyonlarda gerekse Genel Kurulda tam bir anlayış, sabır ve iştiyakla çalıştılar. Bu defaki Çalışma Meclisine değerli işverenlerimiz tam ve çok kaliteli bir kadro ile iştirak ettiler. Bu davranış hem kendileri hem de Meclisimiz için çok iyi ve faydalı olmuştur. Artık onlar da menfaatlerini tam manasiyle takip etmek kararındadırlar. Bu alâkanın şüphesiz iş hayatımızın inkişafı bakımından değeri vardır. Buna çok sevindik, işçilerle karşılıklı temas ve münasebetlerinde de aralarında uçurumlar olmadığını görerek hakikaten bahtiyar olduk. İyi niyetlerinin güzel örneklerini dile getiren bu Meclis çalışmalarında Hükümet temsilcileri olarak onları da daima sevgi ve güvenle hatırlayacağız.

Sözlerime son verirken Çalışma Bakanlığına, III. Çalışma Meclisinde alınmış olan kararların icraatında da işçi, işveren ve Hükümet temsilcileriyle mevcut ahengi ve bu güzel çalışma usulünü devam ettirmesini temenni eder, yüksek huzurunuzdan sevgi ve saygılarımı tekrarlıyarak ayrılıyorum.

M. D. JIMENEZ - VEİGA'NIN KONUŞMASI

(İstanbul Yakın ve Orta Doğu Faaliyet Merkezi adına)

Sayın Başkan, Bayanlar, Baylar;

Ben burada müşahit sıfatıyla bulunuyorum. Çalışma konusu ile ilgili en geniş ve en eski bir teşkilâtın müşahit temsilcisiyim. Başlıca görevim mümkün olduğu kadar geniş açıdan müşahade etmektir. Bu işi başarmak biraz zor oldu, çünkü, 6 Komisyon halinde çalışıldı. Herbirini ayrı ayrı takibetmek hayli zor bir mesele, hepsinde bulunmak imkânımı bulamadım.

Katıldığım Komisyon müzakerelerinin büyük bir samimiyet, açıklık ve tam ifade özgürlüğü içinde geçtiğini gördüm. Bu husus hepimizin gurur duyacağı bir noktadır. Bu gibi şeylere her zaman her yerde rastlanamaz. Elbette zaman zaman anlaşmazlıklar, yüksek sesle konuşmalar, hiddetle salonu terketmeler olmuştur. Bundan daha tabii bir şey olamaz. Nihayet biz burada, ilmin ortaya koyduğu olay ve rakamları incelemiyoruz, insan değerleri ve insan menfaatleri ile ilgileniyoruz. Bana kalırsa, konuşmalarda bazen rastladığımız sert çıkışları, müzakereleri ciddi bir şekilde sona erdirmek arzusuna değil, Türk karakterinin (delikanlı) diye adlandırılan vasfına yorumlamalı. Ben de bir Latin Amerika çocuğu olduğum için, bu gibi birden çıkış yapan insan karakterini çok iyi tanırım.

Gündemde belirtilen ana prensiplerin hemen hepsinde anlaşmaya varıldığını müşahade ettim. Hükümet temsilcileri ve işçiler (çalışanlar) diye adlandırdığımız bütün işçilerin müşterek ve meşru haklarını tanımak yolunda tereddüt etmeksizin kararlar aldılar. İlgili bütün tarafların anlaşacağı diğer bir nokta da, işçilerin sendikaları vasıtasıyla, işverenle eşit iki taraf olarak, bir masa başına geçip müzakereler yolu ile anlaşmaya varma hususu oldu. İşçilerin grev hakkı, umumiyetle onların sosyal ve ekonomik haklarını koruma çerçevesi içinde mütalâa edildi; tatbikatta kısmi ve geçici bazı kısıtlamalar kondu ama netice memnuniyet verici. Eminim Hükümet adamlarınız, Kanunları yaparken, Çalışma Meclisinde ortaya çıkan görüşleri ve bu görüşleri doğuran ruhu nazarı itibara alacaklardır. Esas prensiplerin tanınması ve ilgili tarafların bunlar üzerinde mutabık kalması, hiç şüphe yok, Sayın Bakanın, çalışma

hayatına bir denge vermek hususunda yapacağı gayretleri değer bakımından daha da artıracaktır. Bugüne kadar işçi ve işveren münasebetlerini düzenleyen ana hakların tanınmamış olması, böyle bir işbirliğini imkânsız kılıyordu. Bu hakların tanınması uzun zamandır sendikacılık yolunda azimle çalışan kimselere milletçe verilen bir diploma olacaktır. Eminim ki işçiler bu hususu değerlendirecekler ve tam manasiyle hak kazandıkları silâhı büyük bir titizlikle ve zekâ ile kullanacaklardır.

Diğer bir müşahadem: memleketin umumi ekonomisinin gelişmesi hususunda işçi ve işverenler bütün sorumluluklarını sorgu ve sualsiz kabul ettiler. Prodüktivite, işyeri emniyeti ve sağlığı işçi ve işveren eğitimi, mesleğe yönetime vesaire gibi konularda her iki taraf kendi basit menfaatlerini aşp çok daha ileriye gitmek yolunda müzakerelere giriştiler.

Toplantılarda daha pek çok şey müşahade ettim. Konuşmamı fazla uzatmamak için yalnız önemli olanları önünüze sermiş bulunuyorum. Bana kalırsa Çalışma Meclisinin başka konular yanında en emniyet ve cesaret verici tarafı (sorumluluğu idrak etmek) hususu olmuştur. Tek tük anlaşmazlıkların doğması, çalışma hayatı ile ilgili konuların dinamik tabiatından ve öneminden ileri geldiği muhakkaktır. Hükümet Kanunlarını hazırlarken, işçi ve işverenle müşavere etmek gayesiyle tertiplemediği bu gibi toplantılar, sadece memleketin sosyal olgunluğunu değil, aynı zamanda ileri ve hür memleketlerde kullanılan usulleri tam manasiyle benimsediğini göstermiştir.

Devrimizin ibresi sosyal adalete doğru çevrilmiştir. Sosyal adalet için çarpışan kuvvetlerin hareketi durdurulamıyacak veya ihmal edilemeyecek kadar kudretlidir. Bütün dünyada beliren ekonomik gelişmenin yansıra bir de sosyal gelişme ve adalet mücadelesi vardır. Bunların hiçbiri diğeri olmadan yürüyemez. Ekonomik gelişmenin hedefi sosyal adalet olmalıdır. Türk işverenleri Hükümetin çağrısına koşup gelmekle bu konuda ne kadar uyanık olduklarını belirttiler.

Türkiye'de sosyal adalete ulaşmak için güdülecek siyaseti düzenleme yolunda, Çalışma Meclisinin müzakereleri, Sayın Çalışma Bakanına ışık tutacak ve destek olacaktır; bundan eminim. Bu yolda her iki tarafın işbirliği ve istişareleri verimli hareketler olmuştur.

M. Ç. Teşkilâtı Umum Müdürünün Meclisin açılışında göndermiş olduğu mesajda belirttiği gibi, ümidimiz M. Ç. Teşkilâtının sözleşme ve tavsiyenamelelerinin Türk milletine ilham kaynağı olmasıdır. En önemli olan 87 numaralı Sözleşmeyi Meclisin ele almış olması çok ümit verici bir olaydır. Türk Hükümetinin pek yakında bu sözleşmeyi kabul edeceğini umuyoruz. Arzu edilirse, Hükümete yardım etmeye amadeyiz. Nizamname ve programlar hazırlanırken, bilhassa şu konularda yardımımız dokunacağına inanıyorum: İşçi eğitimi, mesleğe yönetime, işyerleri sağlık ve emniyeti v.s.

Sayın Başkan ve sayın dinleyiciler, bu toplantıya katılmak ve müzakereleri serbestçe takibedebilmek imkânını verdiğiniz için çok teşekkür ederim.

MEHMET EMİRALIOĞLU'NUN KONUŞMASI

(Unesco Türkiye Millî Komisyonu Halk Eğitimi Servisi adına)

Uçuncü Çalışma Meclisinin Değerli Üyeleri,

Sekiz gündür Unesco Türkiye Millî Komisyonunun temsilcisi olarak aranızda bulunmak şerefine ulaştım. İnsanlar ve milletler arasındaki anlaşmazlık ve husumetleri eğitim, bilim ve kültür yoluyla gidermeye çalışan ve bu yolda büyük zaferler elde eden UNESCO'nun bir temsilcisi olarak ifade edeyim ki:

Sosyal Devlet Programı tatbikatının geliştirilmesinde Hükümetimizin, işverenlerimizin ve işçilerimizin gösterdikleri büyük anlayıştan gurur duydum. Bilhassa millî meseleler üzerinde vardıkları birlik ve beraberlik kararları göğsümüzü kabartmıştır.

Bendeniz UNESCO'yu temsil eden bir üyenizim. Ashında UNESCO isabetli bir anlayışla kendi temsilcisini Türkiye Öğretmen Dernekleri Millî Federasyonundan seçmeyi düşünmüştür. Türkiye Öğretmen Dernekleri Millî Federasyonu da bu teveccühü şükranla karşılayarak bendenizi aranızda göndermiştir.

Buradaki müşahedelerimi Öğretmen Dernekleri Millî Federasyonuna da ulaştıracağım. Şurada gayret göstererek meydana getirmeğe çalıştığımız ulusal anlayışı ve Devletin, Sosyal Devlet olarak gelişmesi yolundaki gayreti eğitim yolu ile Türk öğretmenleri olarak geliştirmek vazifesini bu zamana kadar, sosyalge lişmelerimizde olduğu gibi bu sefer de Sosyal Devletin gerçekleştirilmesi yönünde azimle yapmak için sizlerden ilham almış bulunuyoruz.

Bir devletin memuru olduğum yukardaki ifademden anlaşılıyor. Geçen gün sendikalar mevzuunda arzetmiştim. Dileklerle konuşalım dedik. Dileklerin içerisinde de yoktu. Temennim, gelecek Çalışma Meclisinde Türkiye Memur Sendikaları Konfederasyonunun Türk Eğitimciler Sendikası Heyeti ile beraber burada toplanmış bulunmanız olacaktır.

Türk öğretmeni memlekette ortaya atılan yeni, ileri ve geniş fikirleri ihtilâflar yaratmadan millete maletmenin ve milleti o istikamete eğitim yolu ile götürmeyi bilmiştir. 1923 ten bu yana meydana gelen büyük devrimlerin öncülüğünü o günün siyasi liderleri yaparken bütün yenilikleri gönüllere yerleştirme ödevini de öğretmenler azami gayretle ve kendilerine hazırlanan imkânlar oranında azami surette başarmaya çalışmışlardır. Bu duygu ile hepinizi hürmetle, Uçuncü Çalışma Meclisi olarak selâmlar, Dördüncü Çalışma Meclisinin tam çalışanların Meclisi olarak, Devlet sektörünü de çalışanların sendikalarının da aynı kadro içerisinde yer alacak şekilde Hükümetimizce hazırlanacak imkânlardan faydalanmış bulunmasını temenni ederek huzurunuzdan saygıyla ayrılıyorum.

ÇALIŞMA BAKANI BÜLENT ECEVİT'İN III. ÇALIŞMA MECLİSİNİ KAPAYIŞ KONUŞMASI

Değerli Misafirlerimiz, Değerli Arkadaşlarım,

Benden önce işçiler adına konuşan Sayın Seyfi Demirsoy'un, işverenler adına konuşan Sayın Şahap Kocatopçu'nun, Hükümet adına konuşan Sayın Sadri Aksoy'un ve Milletlerarası Çalışma Teşkilâtı adına konuşan Sayın Bay Jiménez ile Unesco adına konuşan Sayın Mehmet Emiralioğlu'nun konuşmalarını zevkle, istifadeyle ve şükranla dinledim, kendilerine teşekkürü borç bildirim.

Arkadaşlarım,

Buraya, biraz tabiatımın icabı olarak, fakat aslında toplantıdan edindiğim samimi intiba ve duyguların sonucu olarak, iyimser bir konuşma yapmak üzere geldim.

Son oturumumuzda geçen üzücü olay bu iyimserliğimi bozmaya yetmemiştir. Bu olayı ben de, Sayın İmenez'in geniş görüşlü mütalâası içinde, onun anlayış çerçevesinde, değerlendiriyorum. Gerçekten, böyle bir toplantıda, hele yıllar sonra böyle bir yeniden toplanışta, bu gibi olayların daha sık olması bile beklenebilir, tabii olabilirdi. Mutluluğumuz odur ki toplantımızda böyle olaylar pek nadir olmuştur. Bunu da bu güzel toplantıya nazar değmemesi için sadece bir nazarlık sayıyorum.

Muhterem Arkadaşlarım,

Toplantımız gerek Çalışma Bakanlığı için gerek şahsen benim için son derece istifadeli geçti. Bu uzunca süren toplantıya işlerini güçlerini bırakarak sonuna kadar katılan ve bu seviyede bir toplantıyı mümkün kılan değerli üye ve müşahitlere teşekkürü borç bilirim. Gerçekten, toplantı, açış konuşmamda umduğum ve dilediğim kadar olgun bir hava ve karşılıklı anlayış içinde geçti. İşveren ve işçi temsilcilerinin müşterek meseleleri karşı karşıya değil başbaşa ele alabildikleri durumlar umulabilecek olandan daha sık görüldü. Uzlaşılmalı hallerde, değişik fikirlerle karşılıklı saygı, toplantılarımıza umumiyetle hâkim oldu. Evet, bazan sert sayılabilecek çatışmalar belki oldu, fakat bunların hemen her seferinde halkımızın en değerli niteliklerinden biri olan o tatlı mizah duygusu içinde bu sert çatışmalar da yumuşatıldı. Bu toplantı ile böyle demokratik müzakere yollarının bizim olgun milli bünyemize ne kadar uygun olduğu bir kere daha görülmüş oldu.

Bu toplantıda işçi ve işveren temsilcisi arkadaşlarımızın böyle yüksek seviyede bir müzakereyi mümkün kılan olgun ve anlayışlı davranışlarını şükranla belirtirken, değerli Hükümet temsilcisi arkadaşlarımızın da yapıcı ve aracı olarak oynadıkları önemli rolü ve çalışmalarımıza tuttukları ışığı keza şükranla anmayı bir borç bilirim.

Bu arada, Hükümet temsilcisi değerli arkadaşlarımızın belki farkında olmadıkları kendilerine yöneltilmiş bir tenkidi burada belirtmek ve cevaplandırmak isterim. Bazı arkadaşlarımız, samimi olarak, Hükümet temsilcilerinin çok yapıcı çalışmalarını över ve şükranla anarken dediler ki:

"Yalnız müşahedemize göre Hükümet temsilcileri arasında bir fikir insicamı yoktur, birinin dediğini öbürünün dediği tutmuyordu. Bazen biri bir istikamette diğeri aksi istikamette oy kullanıyordu. Halbuki buraya Hükümetin tek bir görüşle gelmesi gerekirdi." Belki bu gereklilik de bir bakıma muteber bir düşüncedir. Fakat bence Hükümet temsilcisi arkadaşlarımız böyle davrandıkları için bilhassa iyi etmişlerdir. Böyle davranmakla Hükümetin bu işişi

Meclise hiç bir fikri empoze etmek kararında olmadığını canlı delilini vermişlerdir. Çalışmalara, kendilerinden beklediğimiz demokratik hava içinde, fikir ve oy hürriyeti içinde katılmışlardır. Kendilerine bunun için ayrıca teşekkür ederim.

Muhterem Arakdaşlarım,

Şu toplantının sonunda sanırım hepimiz o kanaate varmış bulunuyoruz ki, şimdiye kadar 1947 denberi ancak 3 defa toplanmış olan Çalışma Meclisi, bundan böyle, uzun fasılalarla değil, çok daha sık toplanmalıdır. Sayın Sadri Aksoy arkadaşımızın tenkitlerine aynen iştirak ediyorum; hatta bunları açış konuşmamda ben de belirtmiştim. Hakikaten Çalışma Meclisinin nasıl toplanacağını ve meseleleri nasıl müzakere edeceğini belirten bir talimatnamemiz yoktur. Kanunun bu Meclisle ilgili maddeleri de günün değişen şartlarına uygun değildir. Onun için gerçekten bu Çalışma Meclisinin hem daha sık toplanması ve hem de ilerdeki toplantılarının daha düzenli olması için çalışmalar yapmak gerekmektedir. Bu hususta yüksek Heyetiniz Komisyonlardan birine esasen görev vermiştir. Komisyon raporlarının birinde de bu hususta tavsiye ve telkinler vardır. Bakanlığımız bu tavsiye ve telkinleri önemle ele alacak ve böyle umuyorum ki önümüzdeki toplantının sizin anlayışınıza lâyık ölçüde daha iyi cereyan etmesi için gerekli şartları bu bakımdan sağlayacaktır.

Komisyon raporunda Çalışma Meclisinin 3 yılda bir toplanması, yani şimdiye kadar olduğundan daha sık toplanması tavsiye ediliyor. Belki uzun vadede 3 yılda bir toplanması kâfidir. Fakat ben, hiç değilse bir defaya mahsus olmak üzere, önümüzdeki yıl da Çalışma Meclisinin toplanmasında zaruret görüyorum. Eğer o zamana kadar bu mevkide kalmak bana nasip olursa, ve burada sizlere yaptığım vaadlerin bir kısmını olsun tutmak suretiyle bir daha huzurunuzda çıkmak cesareti bende bulunursa, önümüzdeki yıl da bu Meclisi toplantıya çağırma kararlı olduğumu arzeder, bunu sizlere vaad ederim.

Toplu sözleşme, grev ve lokavt hakkı ile bu yıl içinde gireceğimizi umduğumuz yeni düzenin başlangıcında, bazı ufak tefek pürüzler, bu düzene alışmamış olmamızdan husule gelen pürüz ve aksaklıklar çıkabilir. Bunları da gidermenin en iyi ve en güvenilir yolu yine yüksek heyetinizi toplantıya çağırarak bu pürüz ve aksaklıklara böyle demokratik bir müzakere yolu ile çare aramaktır.

Meclisinizin görüşlerinden, raporlarından, karar ve tekliflerinden ve bütün müzakerelerinden, bu Çalışma Meclisi sona erer ermez hız vereceğimiz kanun hazırlıklarında çok büyük ölçüde istifade edeceğimize inanıyorum.

Dileğim, bu Meclise hâkim olan anlayış havasının, karşılıklı sevgi ve saygının, kurulacak o yeni düzende de devam etmesi; işçilerin kendilerine tanınacak yeni ve geniş hakları bu toplantıda bir daha beliren olgunluklarına yaraşan şekilde kullanmalarındır. Kötü kullanılırsa her şeyi yıkabilecek bu haklar iyi kullanılırsa iş verimini artırmanın, işçi refah ve huzurunu yükseltmenin ve

işverenlere güven vererek onları daha şevkle yatırım yapar hale getirmenin en etkili ve en demokratik vasıtasını teşkil edebilir ve edecektir.

Muhterem Arkadaşlarım,

Açış konuşmanın sonundaki düşüncemi ben şimdiden gerçekleşmiş sayıyorum. Hatırlarsınız, konuşmamın sonunda, "Türkiye'de sosyal adaletin ve sosyal huzurun temeli yeni Anayasamızla sağlam bir şekilde atılmıştır. Şimdi bu sağlam temel üzerinde sosyal adalet ve sosyal huzur yapısının kurulmasına Üçüncü Çalışma Meclisinde başlanacaktır" demiştim. Gerçekten bu yapı burada sizlerin gayret ve emeğinizle kurulmaya başlamıştır. Yarın özlediğimiz bu yapı daha belirli bir şekilde ortaya çıktığı vakit Üçüncü Çalışma Meclisine katılmış değerli fikirleriyle bize ışık tutmuş yol göstermiş üye ve müşahitler, burada bu yapının kuruluşunda, kendilerine düşmüş olan sorumlulukla daima övünebileceklerdir. İşçi olarak, işveren olarak, veya işletmeci ve idareci olarak, çalışma hayatımızda bundan sonra kendilerine düşecek sorumluluğu ve ödevleri de, kendi başlattıkları eseri korumakta ve yükseltmekte olduklarını bilmenin hazı ile yerine getireceklerdir.

Benim ve Bakanlığımız topluluğundaki değerli çalışma arkadaşlarımla şu sırada en büyük dileğimiz, sizin iyi niyetli yardım ve irşatlarınıza lâyik olabilerek ve onları gereği gibi değerlendirebilmektir.

Konuşmamı bitirirken, arkadaşlarım, çalışmamıza ilgi göstererek katılmış olan değerli misafirlerimizi, o arada Sayın Senato Başkanımızı, Millet Meclisi Başkanımızı ve Bakanlarımızı; şükranla selâmlarım. Ayrıca, yine bu toplantımıza ilgi göstermekle hepimizi ve hususiyle beni çok bahtiyar etmiş olan eski Çalışma Bakanlarımıza ayrıca teşekkürü şerefli, zevkli bir borç bilirim. Bu arada, bu Bakanlığın kurucusu durumunda bulunan, bu Bakanlığa büyük emekleri geçmiş bulunan Ord. Prof. Sadi İrmak'ın ve bu Bakanlık ödevini kendisinden devralmak bahtiyarlığına ve talihsizliğine uğradığım, bu mevzuda çok bilgili, değerli arkadaşım Prof. Cahit Talas'ın, çalışmalarımızı sonuna kadar takip etmiş ve konuşmalarıyla bize ışık tutmuş olmalarını da şükranla anmak; ayrıca gene, çalışmalarımıza katılmış eski Bakanlardan Sayın Prof. Tahsin Bekir Balta, Hulûsi Köymen, Mehmet Raşit Beşerler ve Ahmet Tahtakılıç'a teşekkürlerimi sunmak isterim. Ayrıca İstanbul'dan veya yurt dışından bu toplantımıza için gelmek zahmetine katlanan milletlerarası teşekküllerin değerli temsilcilerine de teşekkür ederim.

Nihayet, değerli arkadaşlarım, bu toplantıya gelen ve sonuna kadar bir kişisi bile eksilmeksizin, çalışmaları emekleriyle, irşatlarıyla değerlendiren siz muhterem üye arkadaşlarıma, ayrıca Başkanlık Divanındaki arkadaşlarımıza; toplantıyı sonuna kadar ilgiyle izleyip halk oyuna duyuran gazeteci arkadaşlarıma; ve bu toplantının başarı ile yürütülmesi için gece gündüz demeden büyük gayret sarfetmiş, bir kısmını burada gördüğümüz bir kısmını belki hiç görmediğiniz Bakanlık mensubu arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Hepinizi sevgi ve saygılarımla selâmlarım.

İş Kanununun 3, 4, 7, 23, 30, 31, 32 ve 40 ıncı maddelerinin tadili konusunda kurulan Komisyon, 17 Şubat 1962 tarihinde toplandı. Ve 19.2.1962 tarihli raporunu Çalışma Bakanlığına tevdi etti. Hazırlanan rapor Komisyonda aynen kabul edilmiştir.

III. ÇALIŞMA MECLİSİ

İŞ KANUNUNUN 3, 4, 7, 23, 30, 31, 32 ve 40 INCI MADDELERİNİN TADİLİ KONUSUNDA KURULAN KOMİSYONUN RAPORU

III. Çalışma Meclisi Umumi Heyet toplantılarında kurulmasına karar verilmiş olan ve Adalet Bakanlığından İlhan Aka, Devlet Bakanlığında Suzan Aydın,, Gümrük ve Tekel Bakanlığında Rıza Ergüven, Sanayi Bakanlığında Zeki Kutluay, Bayındırlık Bakanlığında Tevfik Karacaoğlu, İşçi Temsilcileri Halil Tunç, Kaya Özdemiroğlu, Celâl Beyaz, Ziya Hepbir, İsmail Aras ve İşveren Temsilcileri Muzaffer Suar, İlhan Lök, Turhan Çakuş, Emin Atalay, Ali Alpaslan'dan müteşekkil Komisyon 17.2.1962 günü toplanarak Komisyon Başkanlığına Adalet Bakanlığı Temsilcisi İlhan Aka ve Raportörlüklere de Kaya Özdemiroğlu ile Emin Atalay'ı seçerek çalışmalarına başlamıştır.

III. Çalışma Meclisi tarafından Komisyon gündemi olarak İş Kanununun 3, 4, 7, 23, 30, 31, 32 ve 40 ıncı maddeleri tesbit edilmiş olmakla Komisyonunda bu maddelerin sırası ile takip edilerek yapılan görüşmeler neticesinde;

Madde 3 — Bu madde üzerinde yapılan görüşmeler sırasında İş Kanununun 1 inci maddesinin bütün işyerlerini de Kanunun şümulüne alması muvacehesinde artık bu maddeye lüzum kalmadığından maddenin Kanundan tamamen çıkarılması hususu işçi ve işveren temsilcileri tarafından teklif edilmiş ise de Komisyonunda hazır bulunan Çalışma Genel Müdürü tarafından verilen izahatta bu maddenin Kanunun şümul sahası ile hiç bir alakası olmayıp, teftiş ve emniyet bakımından bazı işyerlerinin hususiyetleri icabı yapılması zaruri tefrik dolayısıyla bu maddenin Kanuna konulmuş olduğu bu itibarla Kanundan çıkarılmasının ileride teftiş ve emniyet bakımından zorluklar doğuracağı, ni tekim Milletlerarası 81 sayılı Sözleşmede de bu hususta sanayi tefriki yapıldığı bu itibarla maddenin aynen bırakılması gerektiği bildirilmiş bu izahat muvacehesinde maddenin Kanundan tamamen çıkarılması hususundaki teklif beşe karşı sekiz oyla reddedilmiştir.

Bilahare İş Kanununun tadili hakkında Bakanlıkça hazırlanmış bulunan tasarınnın 3 üncü maddesine ilâve edilmiş bulunan aşağıdaki fıkranın aynen maddeye eklenmesi ittifakla kabul edilmiştir.

Eklenen fıkra "II. bu Kanuna göre ham, yarı mamul veya mamul her çeşit nebati, hayvani veya sinai mahsulat ve emtianın toptan ve perakende alım satım işleriyle bankacılık, sigortacılık, komisyonculuk, depoculuk, anbarcılık, antrepoculuk ve emsali işler ticaretten sayılır ve aynı esaslar dairesinde bu Kanun hükümlerine tabi olur".

3 üncü maddenin müzakeresi sırasında ticaretten madut işyerlerinde iş müddetleri nizamnamesinin 10 uncu maddesine göre fazla çalıştırılmalar yapıldığı, bu itibarla maddenin ilgası işçi temsilcileri tarafından teklif edildi ve yapılan oylamada Ali Alpaslan'ın muhalefetine karşı ekseriyetle 10 uncu maddenin Nizamnameden çıkarılması kararlaştırıldı.

Madde 4 — Bu hususta yapılan müzakerelerde 3 üncü madde hakkında varılan kararlar muvacehesinde maddenin aynen ipkısı ittifakla kararlaştırıldı.

Madde 7 — Bu maddenin de Komisyonun ittifakı ile Kanunda aynen bırakılması kararlaştırılmış ve bu mevzu ile ilgili olan 8 inci maddeye Bakanlıkça hazırlanan tasarıda ilâvesi düşünülen "şu kadar ki mahiyeti icabı sürekli olan bir işyerine işçinin 30 günden kısa süreli veya muayyen süreli akitlerle alınması sürekli işlere ait hak ve mükellefiyetlere halel getirmez" şeklindeki fıkrasının ilâvesi de ittifakla kabul edilmiştir.

Madde 23 — Bu mevzuda Bakanlıkça hazırlanmış bulunan tasarıdaki "İşçi ücretlerinden ayda 180 liraya kadar olan kısmının haciz veya başkasına devir veya temlikî caiz değildir. İşçinin infak, iâşe ve iskâna mecbur olduğu aile fertleri için gereken meblağ bu miktara dahil değildir" şeklindeki madde ittifakla kabul edilmiştir.

Madde 30 — Bu mevzuda yapılan görüşmeler neticesinde Bakanlık tasarı-
sındaki madde bazı ilâveler yapılmak suretiyle aşağıdaki şekilde kabul edil-
miştir:

“İşveren, işçiye İç Yönetmelikte tasrih edilmiş olan sebepler ve tarzlar dı-
şında para cezası tatbik edemez.

İş ücretlerinden ceza olarak yapılacak kesintiler, işçiye derhal bildirilir.
İşçi ücretlerinden bu yolda yapılacak kesintiler bir ayda 3 gündelikten ve par-
ça başına veyahut yapılan iş miktarına göre verilen ücretlerde ise, işçinin üç
günlük kazancından fazla olamaz. Bu meblağlar işçilerin münhasıran eğitimi
ile ilgili hususlara tahsis ve sarf olunmak üzere Çalışma Bakanlığı hesabına,
Bakanlıkça tayin edilecek milli bankalardan birine yatırılır.”

a) Maddedeki para cezalarının işçi eğitimine tahsis edilmesi ve bu hususta
bir Nizamname hazırlanması teklifi ittifakla,

b) Tahsil edilen cezaların tahsilâtı takip eden ay içerisinde yatırılması tek-
lifi ise Ali Alpaslan'ın muhalefetine karşı 12 oyla kabul edildi.

Madde 31 — Bu maddenin tatbikatta faydalı neticeler vermediği, tatbik
imkânının zorluğu ileri sürülmesi üzerine Çalışma Umum Müdürü Bakanlıkça
İş Kanununa yapılması düşünülen ilâveler meyanında sicil mahiyetini haiz ol-
mamak üzere bir “işçi hizmet ve hüviyet kartesi” sisteminin kurulması düşü-
nüldüğünü ve bu sistemin işçilerin hususi bir karneye ve hüviyet cüzdanına
sahip olmaları bakımından mevcut bir boşluğu doldurmakla beraber ayrıca iş-
çinin hizmet kademeleri ve hizmet hayatı bakımından da bir kısım bilgileri ih-
tiva edeceğini ve bunun şekil ve muhtevasının ileride işçi ve işveren teşkilâtı
ile de istişare suretiyle tesbit edileceğini beyan etmesi üzerine 31 inci maddenin
aynen bırakılmasına ve Bakanlıkça ihdası düşünülen işçi hizmet ve hüviyet
karnelerinin kabulüne ittifakla karar verildi.

Madde 32 — Bu mevzuda yapılan görüşmelerde muhtelif fikirler ileri sü-
rölmüş ve işçi ve işveren temsilcileri asgari ücreti tesbit edecek olan heyetlere
işçi ve işveren temsilcilerinin daha geniş mikyasta iştirak ettirilmesi ve bu he-
yetlerce tesbit edilcek olan asgari bazı ücretlere mahalli şartlar ve işkollarının
hususiyetleri nazara alınarak gerekli ilâvelerin toplu iş sözleşmeleri veya ko-
misyonlarca yapılması ve işçi temsilcilerin şayet asgari ücretin mahalli Ko-
misyonlarca tesbitine karar verildiği takdirde bu kararların otomatikman
yüksek bir heyetin tasdikine tabi olmayıp ancak, halen meri olduğu şekilde iti-
raz vukuunda üst heyete gönderilmesi fikrini sürmüşlerdir. Bu mevzular-
da Çalışma Umum Müdürü bütün memlekete ve bütün işkollarına şamil tek
asgari ücret tesbit edilmesinin ön çalışmada da belirtildiği üzere en düşük
şartlar gözönünde tutularak yapıldığı takdirde bunun bazı mıntıkalar ve işkol-
ları için çok düşük kalabileceği ve her ne kadar bu bazı asgari ücretin kollek-
tif sözleşmelerle her işkolunun mahiyetine ve mıntıkların hususiyetlerin göre

yükseltileceği tasavvur olunuyor ise de kolektif sözleşme sistemi yürürlüğe girdikten sonra dahi uzun bir zaman bir işkollarında ve mntakalarda bu sistemin daha geç tatbik olunabileceği ve bu yüzden büyük bir işçi kitlesinin uzun bir zaman bazı asgari bir ücretle bağlı kalacağı ve bu sebeple bir müdedt için daha bu şeklin kabule şayan olamayacağı beyan etmiştir. Neticede; teklifler aşağıdaki şekilde formüle edilerek oya konulmuştur:

a) İşçi temsilcilerinin bütün memlekete ve bütün işkollarına şamil tek asgari ücret tesbiti hususundaki teklifi 7 ye karşı 8 oyla reddedilmiştir.

b) İşveren temsilcilerinin bütün memlekete şamil ve geçim şartları düşük olan bölgeler esas alınarak tek asgari ücretin tesbiti hususundaki teklifi ise 5 e karşı 8 oyla reddedilmiştir.

c) İşverenlerden Ali Alpaslan tarafından yapılan bugünkü sistemin aynen ipkası hususundaki teklif ise 4 e karşı 6 oyla reddedilmiştir. Bu durum muvacehesinde bu mevzuda kesin bir karara varılamamıştır.

Madde 40 — Bu madde üzerinde yapılan görüşmeler sırasında Çalışma Umum Müdürü mezkûr maddenin tatbikatta idare bakımından (b) fıkrasının aksadığını çünkü, bu fıkranın bir çok işverenlerin işçilerini oturdukları mntakalardan işyerlerine kolayca gidip gelmelerini sağlamak maksadı ile tesis etmiş oldukları işçi nakli servislerinde bu vasıtalarda geçen zamanın da iş müddetinden sayılmasına müsait bir mana taşıdığını ve bu yüzden bir çok işverenlerin kendi nakil vasıtalarını kaldırarak işçileri hususi veya umumi nakil vasıtaları ile bedeli karşılığında yerlerine gidip gelme durumu ile karşı karşıya bıraktığını ve işverenleri böyle bir nakil sistemi tesise ne idari ne de kanuni bir mecburiyet bulunmadığını ve idare olarak mezkûr (b) fıkrasının bu esaslar dairesinde tadiline taraftar olduğunu beyan etti. Neticede:

a, b, c, d fıkraları oya konularak Kanundaki şekli ile aynen ipkasına ittifakla karar verilmiş, ancak d fıkrasından sonra başlayan bendin:

“35, 36 ve 37 nci maddeler mucibince tesbit edilmiş bulunan günlük kanuni iş müddetleri içerisinde sayılır. Ve bu sebeplerden dolayı işçi ücretleri normal çalışma günlerindeki kazançlarından aşağı indirilemez. Akort işlerde bu miktar son bir haftalık kazancın günlük vasatisi üzerinden hesaplanır” şeklinde tadil edilmesi 3 e karşı 12 oyla kabul edilmiştir.

Komisyon çalışmaları neticesinde alınan kararları muhtevi bu rapor Komisyon kararı gereğince aşağıda imzası bulunanlar tarafından hazırlanmış olup Çalışma Bakanlığına saygı ile sunulur.

19.2.1962

Başkan
Adalet Bakanlığı Temsilcisi
İlhan Aka

Raportör
İşçi Temsilcisi
Kaya Özdemiroğlu

Raportör
İşveren Temsilcisi
Emin Atalay

III. ÇALIŞMA MECLİSİNİN KOMİSYON RAPORLARI ÖZETİ

KOMİSYON I

- 1 — İş Kanununun, işçi sayısı ne olursa olsun, bütün işyerlerinde tatbiki,
- 2 — Bir iş akdine dayanılarak herhangi bir işyerinde çalıştırılan kimseye "işçi" denildiği,
- 3 — Grev ve lokavt müessesesi muvacehesinde, işçi ile işveren vekili sıfatlarının birbirinden kesin olarak tefriki,
- 4 — Tebligat müessesesi konusunda; işyerinin Kanun şumulüne girme niteliğini iktisap ettiği tarihten itibaren İş Kanununun bu işyerinde uygulanması,
- 5 — İşçi ücretlerinin tediyesinin garanti altına alınması lüzumlu görülmek, tediye yapılması tesbit edilen günden itibaren 10 gün geciktirilmesi halinde %10 gecikme zammı ve %5 faiz ödenmesi ve alacaklarının temerrüdüne mani tedbirlerin ittihazı,
- 6 — Zonguldak havza-i fahmiesine ait 151 sayılı Kanunun 4. maddesinin tadili ile bu tadilin tahakkukuna kadar 2608 sayılı talimatnamenin ihtiyaçlara cevap verecek hale ifrağı,
- 7 — İşçi sağlığı ve iş emniyetinin garanti altına alınması lüzumunda teşkilâtın takviyesi ile işyeri bünyesi dışında müstakil ve mürakabe bakımından yetkili ekipler teşkili,
- 8 — Deniz İş Kanununun, günün şartlarına uygun olarak tadili,
- 9 — Deniz İş Kanununun, 3008 sayılı Kanunda yapılması teklif edilen tadille muvazi olarak, bir gemi adamı çalıştıran işyerlerine kadar teşmili,
- 10 — Gemi adamları için, her meslek gurubunda, günlük mesai süresinin 8 saat hesabıyla haftalık mesainin 48 saat olarak tesbiti,

kabul edilmiştir.

KOMİSYON II

- 1 — Çalışanların sendika hürriyetine sahip oldukları,
- 2 — Sendikaların izin almadan kurulabileceği,
- 3 — Bir iş kolunda birden fazla sendika kurulabileceği,
- 4 — Her çalışanın kendi iş kolunda dilediği sendikaya girmekte veya sendikadan çıkmakta serbest olduğu,

5 — İşçi sendikaları ile işveren sendikalarının birbirlerinin işlerine müdahale edemeyecekleri,

6 — İşçi ve işveren sendikaları ve üst teşekküllerinin hiç bir surette kapatılmayacağı, muvakkaten dahi faaliyetten menedilemeyeceği,

7 — Sendikaların üst teşekküllere katılmada veya ayrılmada serbestiye sahip oldukları, sendikalarla üst teşekküllerin Milletlerarası Teşkilâta katılma ve teşkilâtta ayrılmakta aynı prensiplere tabi buldukları,

8 — İşçi ve işveren teşekküllerinin idari tüzüklerini tanzim etmek, temsilcilerini serbestçe seçmek idarelerini ve faaliyetlerini düzenlemek ve iş programlarını tesbit etmek hakkını haiz buldukları, amme makamlarının bu hakları tahdit edici veya kullanılmasına engel olucu mahiyette hiç bir müdahalede bulunamayacağı,

9 — Sendikaların kollektif sözleşmede mesleğin müşterek menfaatlerinden doğan hususlarda ve yazılı müracaatları üzerine iş veya hizmet akitleriyle ilgili anlaşmazlıklar ve sigorta hakları için üyelerini ve mirasçılarını temsilen dava açabilecekleri ve açılan davada husumete ehil oldukları,

kabul edilmiştir.

KOMİSYON IV

1 — İşyerlerinde sağlık ve güvenlik tedbirlerinin alınmasında Çalışma Bakanlığının çalışmalarına muvazi olarak işçi ve işverenlerin kendi aralarındaki işbirliğini geliştirmeleri,

2 — İşyerlerinde iş emniyeti komitelerinin kurulması ve bu hususun mevzuatta yapılacak gerekli tadillerle sağlanması,

3 — İş emniyeti komitelerinin tereküp ve çalışma usullerinin bir tüzükle tesbiti,

4 — İşçi Sigortaları Kurumunun sigorta tekniği icabı olarak, rizikoları azaltma ve önleyici tedbirleri alma görevinin de bulunduğu nazara alınarak bu Kurum bünyesinde bir "İş Emniyeti Teknik Servisi" tesisi için 4792 sayılı Teşkilât Kanunununda lüzumlu tadillerin yapılması.

5 — Hastalık Sigortasının eş ve çocuklara teşmili, teşmil keyfiyetinin İşçi Sigortaları sağlık tesislerinin tamamlandığı bölgelerden başlanılmak suretiyle tedricen tatbiki, teşmilin gerektirdiği külfetlerin işçi ve işverenlere müştereken ve eşit paylarda tahmili,

6 — Sigortalılara mesken kredisi verilebilmesi için sigortalının iki yıl sigortalı bulunması ve 400 iş günü prim ödemiş olması gerektiği,

kabul edilmiştir.

NOT:

III. Çalışma Meclisinin 3, 5, 6, numaralı Komisyonları ile İş Kanununun 3, 4, 7, 23, 30, 31, 32, 40 ıncı maddelerinin tadili konusunda kurulan Komisyonun raporları aynen kabul edilmiştir.